

T.C.
MARMARA ÜNİVERSİTESİ
GÜZEL SANATLAR ENSTİTÜSÜ
İÇMİMARLIK ANASANAT DALI

**MOBİLYA SEKTÖRÜNDE ÜRETİM VE TASARIMCI ETKİLEŞİMİ :
GÜNÜMÜZDE TÜRKİYE ÖRNEĞİ**

Yüksek Lisans Tezi

EGE KAYA

İstanbul, 2016

T.C.
MARMARA ÜNİVERSİTESİ
GÜZEL SANATLAR ENSTİTÜSÜ
İÇMİMARLIK ANASANAT DALI

**MOBİLYA SEKTÖRÜNDE ÜRETİM VE TASARIMCI ETKİLEŞİMİ :
GÜNÜMÜZDE TÜRKİYE ÖRNEĞİ**

Yüksek Lisans Tezi

EGE KAYA

Tez Danışmanı

Prof. MELTEM ETİ PROTO

İstanbul 2016

T.C.
MARMARA ÜNİVERSİTESİ
Güzel Sanatlar Enstitüsü

YÜKSEK LİSANS TEZ ONAYI

ÖĞRENCİNİN

Adı ve Soyadı : Ege KAYA

Anasanat Dalı : İç Mimarlık

Tezin Adı : MOBİLYA SEKTÖRÜNDE ÜRETİM VE TASARIMCI
ETKİLEŞİMİ:GÜNÜMÜZDE TÜRKİYE ÖRNEĞİ

10.02.2016 tarihinde yapılan Tez/Sergi/Proje Savunma sınavında savunulan tez;
kapsam, nitelik ve şekil yönünden başarılı bulunmuş ve Yüksek Lisans tezi olarak KABUL
edilmiştir.

ADI VE SOYADI:	ÖĞRETİM ÜYESİNİN ADI VE SOYADI:	DANIŞMAN VE ÜYELER:	KURUM ADI:	İMZA
EGE KAYA	PROF.MELTEM ETİ PROTO	Asıl Jüri Üyesi	M.Ü.GSF İÇMİMARLIK	
	PROF.DR.İNCİ DENİZ ILGIN	Asıl Jüri Üyesi	M.Ü.GSF İÇMİMARLIK	
	YRD.DOÇ.DR.BARIŞ ÖZTÜRK	Asıl Jüri Üyesi	M.S.G.S.Ü.GSF İÇMİMARLIK	
	YRD.DOÇ.DR.AYŞE DORA ERDİLEK	Yedek Jüri Üye	M.Ü.GSF İÇMİMARLIK	
	YRD.DOÇ.OSMAN ARAYICI	Yedek Jüri Üyesi	M.S.G.S.Ü.GSF İÇMİMARLIK	

Yukarıdaki jüri kararı Enstitü yönetim Kurulu'nun 22 / 02 / 2016 tarih ve 2016 / III - 12 sayılı kararı ile onaylanmıştır.

Prof. Nilüfer ERGİN DOĞRUER
Müdür

GENEL BİLGİLER

İsim ve Soyadı	: Ege Kaya
Anasanat Dalı	: İçmimarlık
Programı	: İçmimarlık
Tez Danışmanı	: Prof. Meltem Eti Proto
Tez Türü ve Tarihi	: Yüksek Lisans - Şubat 2016
Anahtar Kelimeler	: Mobilya Tasarımı, Üretici ve Tasarımcı Etkileşimi

ÖZET

MOBİLYA SEKTÖRÜNDE ÜRETİM VE TASARIMCI ETKİLEŞİMİ : GÜNÜMÜZDE TÜRKİYE ÖRNEĞİ

Mobilya tasarımının ve üretiminin tarihsel süreçte etkilendiği kültürel, sosyal, ekonomik, siyasi ve teknolojik gelişmeler incelenmiş, bireyi ve toplumu etkileyen olaylar çerçevesinde şekillenen mobilyanın üretimi üzerinde durulmuş, geçmişten günümüze mobilya tarihinde yaşanan önemli gelişmeler örneklendirilmiştir. Günümüz mobilya sektöründe üretici firmalarının markalaşma sürecinde tasarımcının etkisi, üretim ve kullanıcıya ulaşmasındaki rolü analiz edilmiştir.

Birinci bölüm ;

Mobilya tasarımı ve üretimini etkileyen toplumsal olaylardan biri, geleneksel üretim yöntemlerinden ve zanaat kültüründen uzaklaşmanın başlangıcı, yeni kavramlarının oluşumunun öncüsü Endüstri Devrimi'nin mobilya üretimindeki etkileri açıklanmaya çalışılmıştır.

Yerleşik düzene geçilmesi ile mobilya ihtiyacının oluşması ve göçebe kültürden uzaklaşılması Türk kültüründe mobilyanın yer almasının başlangıcı olmuştur. Şehirleşmenin başlaması ile mobilya ihtiyacı artmış, geleneksel yöntemler ile üretim yapılmıştır. Erken Cumhuriyet döneminde modern toplumun yaratılması ve konut düzenlerindeki değişim, mobilyanın da geleneklerden uzaklaşmasına, yeniden

şekillenmesine neden olmuştur. Bu bölümde Cumhuriyet Dönemi öncesi ve sonrası dönemlerde kültürel yapının mobilya tasarımları üzerindeki etkileri anlatılmıştır.

İkinci bölüm;

Çağdaş toplum bilincinin oluşturulması amacıyla, geleneksel yapıdan uzaklaşma hedefi batılılaşma çabaları ile toplumun belirli kesimlerine yayılmış, Cumhuriyet'in ilanı ile toplumun tüm kesimlerine yayılması hedeflenmiştir. Erken Cumhuriyet dönemi ile başlayan bu bölüm geçmişten günümüze geleneksel Türk mobilya kültürünü etkileyen toplumsal olaylar çerçevesinde dönemlere ayrılarak incelenmiştir.

II. Dünya Savaşı'nın dünya mobilya sektörü üzerindeki etkileri Avrupa, Amerika ve Uzak Doğu başlıkları altında, dönemin öne çıkan mobilya tasarımları ve tasarımcıları detaylı olarak incelenerek, 1950'li yıllar ve sonrasında Türkiye'de yansımaları üzerinde durulmuştur.

Üçüncü bölüm ;

Kavramsal tanımlar ile başlayan bu bölümde Türkiye'de günümüz mobilya sektörünün mevcut durumu, Türk mobilya tasarıma hizmet eden firmalar, sektörde tasarım algısı ve tasarımcıya yüklenen roller başlıklar halinde incelenmiş, sektörü etkileyen olaylar üzerinde durulmuş, bünyesinde tasarımcı bulunduran üretici firmalar incelenmiştir.

Sonuç bölümünde ;

Günümüze gelindiğinde ise mobilya sektörünün mevcut durumunun açıklanabilmesi, tasarımcı ve üretici firma bakış açısıyla belirlenmesi amacıyla üretici firmalara ve bu firmalarda çalışan tasarımcılara anket uygulanmıştır. Bu anket sonucunda tasarımcı ile çalışan üretici firmaların ve bu firmalarda çalışan tasarımcıların mobilya sektörünün mevcut durumu hakkında bir bilgi kaynağı olabilmesi amaçlanmıştır. Mobilya sektörünün günümüz Türkiye'sinde bulunduğu konum, sektörel analiz yapılarak, tasarımcıların etkilerinin incelenmesi ile sonuçlandırılmaya çalışılmıştır.

GENERAL KNOWLEDGE

Name and Surname	: Ege Kaya
Field	: Interior Architecture
Programme	: Interior Architecture
Supervisor	: Prof. Meltem Eti Proto
Degree Awarded and Date	: Master - February 2016
Keywords	: Furniture Design, Interactive Relation of Designers and Manufactures

ABSTRACT

INTERACTIVE RELATION OF DESIGNERS AND MANUFACTURERS IN FURNITURE INDUSTRY: A SAMPLE OF MODERN TURKEY

Cultural, social, economical, political and technological developments that affected furniture design and production in the historical process are examined, furniture production, which is shaped by the events that affect individuals and society, is emphasized, important developments that happened in the history of the furniture are exemplified. Effect of the designer in the branding process of the producing companies, role of the designer in the producing and reaching to the consumer in the current furniture sector are analyzed.

Section one;

One of the social events that affected furniture design and production, beginning of the secession from traditional production methods, Effects of the Industrial Revolution, which is the pioneer of the formation of new notions, on the furniture production are tried to be explained.

Appearing of the need for furniture and secession from nomadic culture with the adoption of sedentary life is the beginning of the taking part of furniture in Turkish culture. With the beginning of urbanization, need for the furniture increased,

production is made with the traditional methods. Creation of the modern society and the change in housing organization in the early Republic Period caused also the furniture to get away from traditions, to reshape. In this section, the effects of the cultural structure on the furniture designs in the pre-republican and post-republican periods are stated.

Section two;

With the aim of creating modern society consciousness, aim of secession from the traditional structure spread through certain parts of the society with westernization struggles and with the proclamation of the republic, its spreading through whole parts of the society is aimed. This part that begins with the early republic period is examined within the scope of the social events that affect the traditional Turkish furniture culture from past to the present by dividing it into periods. Effects of the Second World War on furniture sector is examined under the title of Europe, United States of America, Far East and also the prominent furniture designs and designers of the period are examined in detail, its reflections in Turkey in the 1950s and after this period are emphasized.

Section three;

In this section that begins with the notional definitions, the current situation of furniture sector in Turkey, the companies that serve to the Turkish furniture design, the design perception and the roles that are ascribed to the designer are examined in titles, the events that affect the sector are emphasized, the companies that include designers are examined.

In the conclusion section;

At the present time, with the aim of explaining, specifying the current situation of the furniture sector from the point of view of the designer and manufacturing company, a poll is carried out to both manufacturing companies and the designers that work in these companies. By the results of this poll, the companies that work the designer and the designers that work with the companies are aimed to be able to an information source. It is concluded by examining the position of the furniture sector in current day Turkey and the effects of the designers by doing sector analysis.

ÖNSÖZ

“Türk Mobilya Sektöründe Üretim ve Tasarımcı Etkileşimi; Günümüzde Türkiye Örneği” başlıklı tezde kültürel, sosyal, siyasal ve ekonomik durumlardan etkilenen mobilya tasarımının tarihsel gelişimi ve değişiminin üretim çerçevesinde incelenmesi amaçlanmış, değişim ve dönüşümlerin yaşandığı yıllar üzerinde durulmuştur. Günümüze kadar geçen süreçte önemli olaylar çerçevesinde şekillenen mobilyanın, sektörel durumu açıklanmaya çalışılmıştır.

Mobilya üretimi yapan firmalarla çalışan tasarımcıların üretime ve üretim yöntemlerinde katkıları araştırılmış, firmaların tasarımcılardan, tasarımcıların ise firmalardan beklentileri irdelenmiştir.

Bu çalışma süresince beni destekleyen ve yardımlarını esirgemeyen tez danışmanım Sayın Prof. Meltem Eti Proto'ya ve hayatım boyunca yanımda olan aileme teşekkür ederim.

İstanbul 2016

Ege KAYA

İÇİNDEKİLER

	Sayfa No
ÖZET	i
ÖNSÖZ	v
TABLO LİSTESİ.....	viii
ŞEKİL LİSTESİ.....	ix
KISALTMALAR.....	xi
GİRİŞ.....	1
1. BÖLÜM	
ENDÜSTRİ DEVRİMİNİN MOBİLYA ÜRETİMİNE ETKİLERİ.....	2
1.1. Endüstri Devriminin Türkiye’de Mobilya Üretimine Etkileri	4
1.1.1. Cumhuriyet Dönemi Öncesi Mobilya	4
1.1.2. Erken Cumhuriyet Döneminde Mobilya	10
2. BÖLÜM	
TÜRKİYE’DE MOBİLYA SEKTÖRÜNÜN VE TASARIMININ GELİŞİMİ	14
2.1. Türkiye’de Geleneksel Mobilyanın Değişimi	14
2.2. Erken Cumhuriyet Döneminden 80’lere Mobilya Sektörü	19
2.2.1. 50’lerden 80’lere Mobilya Sektörünün Gelişimi.....	25
2.2.2. 80’lerden Günümüze Mobilya Sektörünün Gelişimi	33
2.3. Türkiye’de Mobilya Sektöründe Erken Cumhuriyet Döneminden Günümüze Yerli ve Yabancı Üreticiler	36
2.4. Dünyada Mobilya Sektöründe Yaşanan Önemli Gelişmeler	40
2.4.1. Avrupa’da Mobilya Sektörü	40
2.4.2. Amerika’da Mobilya Sektörü	50
2.4.3. Uzak Doğu’da Mobilya Sektörü.....	55
2.4.4. Şekillendiği Coğrafi Bölgeye Göre Adlandırılan Mobilyalar; İtalyan ve İskandinav Mobilyalar.....	56
3. BÖLÜM	
MOBİLYA SEKTÖRÜNDE ÜRETİM VE TASARIMCI ETKİLEŞİMİ; GÜNÜMÜZDE TÜRKİYE ÖRNEĞİ	63
3.1. Tasarım, Tasarımcı ve Mobilya Kavramlarının Tanımı	63

3.2. Günümüz Türk Mobilya Tasarımına Hizmet Eden Üretici Firmalar.....	67
3.3. Türkiye’de Mobilya Sektöründe Tasarım Algısı ve Tasarımcının Rolü Alan Çalışması.....	80
SONUÇ.....	97
EKLER.....	102
EK 1 : TÜRKİYE’DEKİ BAŞLICA MOBİLYA ÜRETİCİ VE İHRACATÇI FİRMALARIN LİSTESİ.....	103
EK 2 : TASARIMCI ANKET SORULARI.....	106
EK 3 : FİRMA ANKET SORULARI.....	113
EK 4 : BİREYSEL GÖRÜŞMELER.....	125
KAYNAKÇA.....	132

TABLO LİSTESİ

	Sayfa No
Tablo 1 : Türkiye'de Büyük Ölçekli Mobilya Üreticilerinin Kuruluş Tarihi ve Bölgelere Göre Dağılımları	40
Tablo 2 : Mobilya Üreticilerinin Kuruluş Tarihi ve Bölgelere Göre Dağılımları.....	67
Tablo 3 : Mobilya Üretici Firma Faaliyet Alanı Dağılımı	82
Tablo 4 : Mobilya Üretici Firma Ürün Gamı Yenileme Sıklığı Dağılımı	83
Tablo 5 : Mobilya Üretici Firma Bünyesinde Bulunan Üretim Yöntemleri Dağılımı...	83
Tablo 6 : Mobilya Üretici Firmada Üretim Değişiminde Etkili Olan Durum Dağılımı	84
Tablo 7 : Mobilya Üretici Firma Bünyesinde Tasarımcı İstihdamı Dağılımı.....	85
Tablo 8 : Mobilya Üretici Firma Bünyesinde Bulunan Tasarım Ekibinin Tasarım Sürecine Etkileri	86
Tablo 9 : Mobilya Üretici Firmaların Ürün Tasarımcılarından Beklentileri Dağılımı ..	87
Tablo 10 : Mobilya Üretici Firma Bünyesinde Bulunan Tasarımcıların Üretime ya da Üretim Yöntemlerine Etkileri	88
Tablo 11 : Mobilya Üretici Firmaların Geçmişten Günümüze Ürün Tasarımları Üzerindeki Değişimlerinin Nedenleri	89
Tablo 12 : Mobilya Üretici Firmalarda Ürün Tasarımcılarının Ürün Çeşitliliğinin Yaratılmasındaki Rolü	90
Tablo 13 : Mobilya Üretici Firmalarının Türkiye'de Mobilya Sektörünün Mevcut Durum Değerlendirmesi	91
Tablo 14 : Mobilya Üretici Firmalarında Dünya Trendlerinin Ürün Tasarımlarına Etkileri	92
Tablo 15 : Mobilya Ürün Tasarımcılarının Tasarım Sürecinde Dikkat Ettikleri Durumlar	93
Tablo 16 : Mobilya Ürün Tasarımcılarını Tasarım Sürecinde Sınırlandıran Durumlar	94
Tablo 17 : Türkiye'de Mobilya Sektörünün Gelişmesi İçin Önem Verilmesi Gereken Konular	95

ŞEKİL LİSTESİ

Sayfa No

Resim 1: Dönme Dolap, Safranbolu Kaymakamlar Evi	5
Resim 2: Oturma odası, Safranbolu Kaymakamlar Evi	5
Resim 3: Oturma odası, Safranbolu Kaymakamlar Evi	6
Resim 4: Gusülhane, Safranbolu Kaymakamlar Evi.....	7
Resim 5: Erken Cumhuriyet Dönemi Konutlarında Mobilya Örnekleri	12
Resim 6: Erken Cumhuriyet Dönemi Konutlarında Mobilya Örnekleri	17
Resim 7: Erken Cumhuriyet Dönemi Konutlarında Mobilya Örnekleri	18
Resim 8: Erken Cumhuriyet Dönemi Konutlarında Mobilya Örnekleri	21
Resim 9: Erken Cumhuriyet Dönemi Konutlarında Mobilya Örnekleri	22
Resim 10: Kare Metal, Elek koltuk, Sadi Öziş, 1959	29
Resim 11: Kare Metal, Loop iskemle, Sadi Öziş, ...	30
Resim 12: Moderno Oturma Odası Tk. 1	30
Resim 13: İnterno firması tarafından tasarlanan ve üretilen sehpa, 1974	31
Resim 14: MPD (Mobilya Proje Dekorasyon) firması tarafından tasarlanan ve üretilen oturma odası takımı, 1960'lar	32
Resim 15: Max Bill, Ulm tabure, 1955	41
Resim 16: Jean Prouvé, Compass Table,1953	42
Resim 17: Ernest Race, BA3/ sandalye,.....	43
Resim 18: Festival of Britain İllustrasyonu, 1951	43
Resim 19: Ernest Race, Antelope Sandalye, 1951	44
Resim 20: Robin Day, Polypropylene Chair, 1963.....	44
Resim 21: Gio Ponti, Superleggera sandalye, 1957	45
Resim 22: IV. Milano Trienne Sergisi için Domus yayınevi tarafından basılan 'Pirelli Sünger' adlı kitapçığın ön kapağı	46
Resim 23: Osvaldo Borsani, P40 ayarlanabilir, işlevsel sandalye, 1954	47
Resim 24: Achille ve Giacomo Castiglioni,Mezzadro ve SellaTabure,1957.....	47
Resim 25: Hans Wegner, Peacock Chair, 1947	48
Resim 26: Arne Jacobsen, Egg Chair, 1958.....	49
Resim 27: Arne Jacobsen, Swan Chair, 1958	49
Resim 28: Verner Panton, Panton Chair, 1959-1960	50
Resim 29: Charles-Ray Eames, DCW Chair, 1946.....	51
Resim 30: Charles-Ray Eames, LAR Chair, 1949	52
Resim 31: Charles Eames,Lounge Chair, 1956	53
Resim 32: Eero Saarinen, Womb Chair	53
Resim 34: Eero Saarinen, Tulip Bedestal Group, 1956	55
Resim 35: Sori Yanagi, Butterfly tabure, 1940-1941	55
Resim 36: Yıldırım Kocacıklıoğlu'nun tasarladığı lake sandalye	58
Resim 37: İnterno Mağazası vitrini, 1970.....	58

Resim 38: Azmi-Bediz Koz (MPD), Yemek masası seti, ...	59
Resim 39: Azmi-Bediz Koz, Butik A (MPD), Salon Mobilyaları, ...	60
Resim 40: Azmi-Bediz Koz, Butik A (MPD), Salon Mobilyaları, ...	60
Resim 41: Azmi-Bediz Koz (MPD), Ahşap siyah-beyaz konsol, 1960'lar	61
Resim 42: Şark Mobilya, Kanepe ve sehpa, 1960'lar	61
Resim 43: Şark mobilya üretimi, koltuk ve masa-sandalye, 1960'lar	62
Resim 44: Nest Lounge Chair, 2009	68
Resim 45: Box Sofa, 2007	68
Resim 46: Alp Nuhoglu tasarımı, Pop koltuk	69
Resim 47: Alp Nuhoglu tasarımı, Sarmal Sehpa, 2006	69
Resim 48: Tanju Özelgin, Noda Koltuk.....	70
Resim 49: Alp Nuhoglu, Up Sehpa.....	70
Resim 50: Aziz Sarıyer tasarımı, Zig-Zag Kitaplık	71
Resim 51: Derin Sarıyer tasarımı, Oturma Birimi, 2009	72
Resim 52: Private Oturma Birimi	73
Resim 53: Retro Yemek Odası Takımı	73
Resim 54: Ece Yalım, Twins Oturma Birimi	74
Resim 55: Claudio Bellini tasarımı, SO Modüler Çalışma Birimi.....	75
Resim 56: Kelebek Mobilya Luscus Serisi	76
Resim 57: Kelebek Mobilya, Queen Yemek Odası	76
Resim 58: Faruk Malhan, Açıkambar Sehpa	77
Resim 59: Studio Kairos, Calvino Çalışma Birimi	78
Resim 60: Justus Kolberg, Breeze Çalışma Koltuğu	79
Resim 61: Silvia Suardi-Sezgin Aksu, U Too Çalışma Sistemi.....	79

KISALTMALAR

<i>A.g.e.</i>	Adı Geçen Eser
<i>yy.</i>	Yüzyıl
<i>s.</i>	Sayfa
<i>TDK</i>	Türk Dil Kurumu
<i>No</i>	Numara
<i>drl</i>	Derleyen

GİRİŞ

Günlük yaşamımızın ayrılmaz parçası olan mobilyalar, kullanıldıkları tarihsel dönem, toplumsal yaşam, coğrafi bölge ve teknoloji ile incelenerek değerlendirilebilir. Kullanım alanlarına göre adlandırılan ve işlevlendirilen mobilyalar, tarih boyunca işlevlerinin dışında statü göstergesi ya da kullanıcının beğenisini gösteren nesnelere olarak da farklı anlamlarda kullanılmışlardır. Endüstri Devrimi ile üretim ve tüketim kavramları değişimi, günümüze kadar uzanan mobilya tarihinde pek çok yeniliği de beraberinde getirmiştir.

Çalışmada mobilya tarihinde dönüm noktası olan önemli toplumsal olaylar çerçevesinde değişen üretim teknikleri, üretim aşamasında tasarımcının etkileri dünya tarihinden veriler ve günümüz Türkiye'sinden üretici firma örnekleri ile incelenmiş, üretici firmaların tasarım kimliklerinin oluşmasında tasarımcının rolü örnekler ile açıklanmaya çalışılmıştır.

Amaç;

Sanayi devrimi ile tüm dünyada doğrudan ya da dolaylı şekilde etkili olan üretim yöntemlerinin değişimi ve bu değişimin Türkiye'de Cumhuriyet öncesi ve sonrasında etkileri, farklılıkları ve benzerlikleri incelenmiştir.

Günümüz Türkiye'sine gelindiğinde ise tasarımcılar ve üretici firmalar arasındaki ilişki irdelenerek, tasarım kavramının tanımlanması, tasarımcıların üretime etkisi mevcut sosyal, siyasal, kültürel ve teknolojik yönlerden ele alınarak 'mobilya sektöründe üretici ve tasarımcı etkileşiminin üretime yansımaları'nın incelenmesi amaçlanmıştır.

Araştırma kapsamında;

Endüstri devrimi ile değişen üretim yöntemleri ve kavramları, Endüstri Devrimi'nin Türkiye'de Cumhuriyet Dönemi öncesi ve sonrasında mobilya üretimine etkilerinin incelenmesi amaçlanmıştır. Türkiye'de geleneksel mobilya üretiminden sanayi üretim modeline geçiş dönemi, Türkiye'de mobilya tasarımına etki eden öncü okullar ve tasarımcılar, kentleşme-hızlı nüfus artışı gibi mobilya tasarımına etki eden faktörler, tasarım ve tasarımcı kavramlarının incelenmesi, günümüz mobilya tasarımına hizmet

eden firmalar, mobilya sektöründe üretici ve tasarımcı etkileşiminin üretime yansımaları üzerinde durularak mobilya sektöründeki sosyal, siyasal, kültürel, teknolojik etkiler tarihsel değişimler değerlendirilmiştir. Günümüz Türkiye’inde tasarımcı ve üretici firma arasındaki etkileşim, Türkiye’de tasarımın ve tasarımcının yeri ve önemi, üretime katkıda bulunan etkenler bu araştırma sonucunda çıkarılan sonuçlar olarak gösterilebilir.

1.BÖLÜM

ENDÜSTRİ DEVRİMİNİN MOBİLYA ÜRETİMİNE ETKİLERİ

Bireyin yerleşik hayata geçmesi ile öncelikle işlevsel olarak kullanmaya başladığı mobilya, kullanılmaya başlandığı dönemden bugüne biçimsel ve işlevsel değişikliklere uğrayarak bugünkü mevcut durumunu almıştır. Mobilya tarihindeki bu değişiklikler toplumsal gelişmelerin, tarihi olayların, kültürel ve coğrafi yapının etkileri ile şekillenmiştir.

Toplumda yaşanan her değişim, kullanılan mobilyanın da biçimsel farklılaşmasının başlangıcı olmuş ve günümüz mobilya biçimlerine ulaşılmıştır. Eşyalara verilen biçimlerin gelişim süreçleri, zaman içinde her biri başka bir toplumun yaşam özelliklerini ve düşünce yapısını yansıtan küçük halkaların birbirine eklenmesi ile oluşan bir zincire benzetilebilir. Bu zincirin halkaları hem bir öncekine benzer hem de bir sonrakine bazı nitelikler aktarır.¹ Her dönemde toplum yapısı bir diğerini etkileyerek yeni bir üslubun oluşmasına ve mobilya kavramında toplumlar arasında değişimlere, yeniliklere neden olmuştur. Mobilyanın tarihsel gelişiminde toplumlar arasındaki etkileşim, üretim şekillerinin de bir sonraki dönemlere geliştirilerek aktarılmasını sağlamıştır.

Bireyi ve toplumu etkileyen önemli tarihsel olaylardan Endüstri Devrimi ile üretim yöntemlerindeki değişiklik, her alanda büyük yeniliklere yol açtığı gibi mobilya üretiminde de değişime neden olmuştur. İlkel üretim tekniklerinden endüstri devrimine kadar mobilya üretiminde kolay işlenebilen malzemeler seçilmiş ve insan gücü ile

---

¹ Oya Boyla, **Mobilya Tarihi**, İstanbul, 2011, s.9

Üretim yöntemleri etkili olmuştur. Endüstri Devrimi ile el yapımı sınırlı sayıda üretimden, üretim arttığı, üretim ve tüketim kavramlarının değiştiği, toplum yaşam biçimlerinin farklılaştığı yeni bir döneme başlanmıştır. Makineli üretime geçmeden önce mobilya üretimleri, zanaatkarlar tarafından küçük atölyelerde ve el tezgahlarında, basit aletlerle usta-ıracak ilişkisi çerçevesinde gerçekleşmiş ve endüstri devrimine kadar sürekliliğini korumuştur.

Tarihsel süreçte bireyin toplumda sosyal statüsünü belirtmek için kullanılan mobilya, üretim ve kültürel yapının değişmesi ile orta sınıfın da temel ihtiyaçlarını karşılayacak nesnelere dönüşmüştür. Üretim in çeşitliliği mobilyanın evlere ulaşılabilirliğini arttırmış ve bireyin yaşam tarzını yansıtabileceği mobilyaları edinebilmesini kolaylaştırmıştır.

Üretim in değişmesi beraberinde üretilecek nesnelere makine odaklı tasarlanmasını gerektirmiştir. Bu değişim ile mobilya formlarında yeniliklere gidilmiş ve ürün yelpazesinin tüketiciler ihtiyaçlarını karşılaması için, üretim kağıt üzerindeki eskizden tüketicilere ulaşıncaya kadar olan süreç ‘tasarım’ın gerekliliği olarak yeni bir meslek oluşmasına neden olmuş ve ‘tasarımcı’ olarak adlandırılmıştır. Üretim in değişmesi ile el üretimi yapan zanaatkarlar azalmış, makine üretimi için üretim teknikleri geliştiren ürün tasarımcıları çeşitli mesleki dallara ayrılmıştır.

Endüstri devriminin getirdiği üretim modellerinde, artan tüketim ihtiyacı paralelinde hızlı üretim çözümleri aranmış ve ürün tasarımları da artan talep karşısında çözüm odaklı şekillenmiştir. Endüstrileşme ile birlikte daha geniş tüketiciler kitlelerini memnun etmek durumunda kalan mobilya yapımcıları tasarımda ekonomik faktörleri göz önünde bulundurmamak zorunluluğunda kalmışlardır. Giderek ince işçiliğin yerini daha ucuz teknolojiler, değerli malzemelerin yerini de taklitleri almıştır. Kullanışlılık, dayanıklılık ve bakım kolaylığı daha çok aranır olmuştur. Ama yine de bir mobilyanın bulunduğu ortama uyum sağlaması yanında, tasarımının görsel olarak beğerilmesi en çok önem verilen zelliliğidir.²

---

² Boyla, s.9

1.1. Endüstri Devriminin Türkiye’de Mobilya Üretimine Etkileri

1.1.1. Cumhuriyet Dönemi Öncesi Mobilya

Selçuklu İmparatorluğu’ndan Osmanlı İmparatorluğu’na kadar Asya Türkleri yerleşik düzene geçememişlerdir. Göçebe yaşam Osmanlı İmparatorluğu’nun ilk dönemlerinde de devam etmiş ve yerleşik düzene geçildiği dönemde ise konutlar göçebe kültürünün etkileri ile döşenmiştir. 19. yüzyıla kadar Osmanlı İmparatorluğu’nda geleneksel halı, kilim, sandık ve rahleler* kullanılmıştır. Şehirleşmenin başladığı dönemde ise batı mobilyaları konutta yerini almaya başlamıştır. Batı mobilya kavramından farklı olarak Türk konutunda mobilya, mimari yapının bir parçası olarak ele alınmıştır. Odaların duvarlarını çevreleyen yapının bir uzantısı olan sedirler, duvar içlerindeki yüklükler, büyük halılar ve üzerine yerleştirilen minderler geleneksel konutun özelliklerindedir. Türk konut yapısında ocak, dolap, sedir ve raf yapının tüm mimarisinden ayrılmayan parçalarıdır. Türk odasını oturacak hale getirmek için kullanılan eşyalar ise mimariyi tamamlayan unsurlardır. Türk insanının en eski yaşantısından beri aşına olduğu şilte, yastık ve halı gibi dokumacılık ürünleri odanın eşyasını bütünlükler. Bu tür döşemenin aslında ekonomik koşulların getirdiği sınırlama ile bir ilişkisi yoktur.³ Konutlarda yer alan, mimari yapıyı tamamlayan bu ürünler, dönemin üretim denetimleri altında batı mobilya sisteminden farklı olarak loncalarda üretilmiş ve konutlarda genellikle yerel üretim ürünleri kullanılmıştır. Hiç kuşkusuz bu koşullar altında, Batı’da olduğu gibi mobilya ayrı bir kavram olarak ele alınmamıştır. Bunun yanı sıra; inançsal yaşamsal ihtiyaçlardan doğan; dönme dolap, çeyiz sandığı, rahle gibi işlevsel mobilyalar, toplumsal yaşamda yoğun olarak yer almaktadır.⁴

---

*Rahle: Üstünde kitap okunan ya da yazı yazılan alçak küçük masa genellikle üstü düz ve sabit olan rahleler yazı yazmak, X biçiminde, açılıp kapanabilenlerse kitap okumak için kullanılır. Selçuklu döneminden beri yapılan rahlelerin en zengin örnekleri, Osmanlı döneminde ceviz, maun ya da ödağacından, üstleri sedef ya da kemik kakmalarla bezenenlerdir. Rahleler, Medrese, Sıbyan Mektebi, Cami ve Mescitlerin yanı sıra evlerde de yaygın olarak kullanılmıştır. Kaynak: Eczacıbaşı Sanat Ansiklopedisi s.1535

³ Feryal İrez, **XIX. Yüzyıl Osmanlı Saray Mobilyası**.1. Basım, Ankara: Atatürk Kültür Merkezi Yayını, 1988,s.75

⁴ Saniye Meltem Özkaraman, **Türkiye’de 1800-2004 yılları arasındaki Değişim Süreci İçinde Tasarımı Etkileyen Faktörler: Ve Bir Örnek Olarak Mobilya Üretimi Modeli**. Doktora Tezi, İstanbul: Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi, 2004, s.75

Resim 1: Dönme Dolap, Safranbolu Kaymakamlar Evi

Kaynak: http://www.safranbolu.gov.tr/default_B0.aspx?content=1042
(Erişim Tarihi: 10.11.2014)

Resim 2: Oturma odası, Safranbolu Kaymakamlar Evi

Kaynak: Ege Kaya, özel fotoğraf arşivi, Safranbolu-Karabük, 2014

Geleneksel Türk konutunda odaların işlevsel ayrımı söz konusu değildir. Her oda oturma, yatma, dinlenme, yemek yeme işlevlerinin gerçekleştirilebileceği düzende oluşturulmuştur. Bu nedenle geleneksel kültürde mobilya mimari yapının birimi olarak mekan düzenlerinde yerini almıştır. 19. yüzyıla gelinceye dek, Osmanlı İmparatorluğu'nun Topkapı Sarayı yıllarında, Batı'da mobilya kavramı adı altında ele alınan, yani yer değiştiren, hareketli eşyanın fazla bir yeri yoktur. Buna karşılık, Batı mimarlığının 20. yüzyılda modern bir buluş olarak ortaya koyduğu, 'built-in' (birlikte inşa edilmiş çözümler) Osmanlı mimarlığının önemli unsurudur. Fonksiyonları belirlenmiş mekanlarda, Batı'da hareketli mobilya ile çözülmüş birtakım işlevler mimarinin içinde halledilmiştir...İşlev ayrımının olmadığı geleneksel Türk konutunda ise gündüz oturma alanı olarak kullanılan mekanlar geceleri yüklükler içerisinde depolanan yastık ve yorganların çıkarılması ile uyuma mekanına dönüştürülmüştür. Basit gusülhane** çözümleri de oda içerisinde yüklük sistemleri ile benzer özellikler göstermektedir. Bu mimarlık içinde çözümlenme, yalnızca 15. yüzyılda inşa edilmeye başlanan Topkapı Sarayı'nın değil, modern mimari uygulamalarından önce inşa edilmiş eski Anadolu konaklarının da değişmez bir özelliğidir.⁵

Resim 3: Oturma odası, Safranbolu Kaymakamlar Evi

Kaynak: Ege Kaya, özel fotoğraf arşivi, Safranbolu-Karabük, 2014

** Gusülhane: Geleneksel Anadolu-Türk evlerinde oda içinde yer alan, dolap biçiminde, içi çinko ya da çini kaplı yıkanma bölümü. 'Yunmalık' da denir.

⁵ Adem Yılmaz, **Dünden Bugüne Mobilya Tasarımı ve Teknolojisi**.1.Basım, İstanbul: Scala Yayınevi. 2005, s.51

Resim 4: Gusülhane, Safranbolu Kaymakamlar Evi

Kaynak: Ege Kaya, özel fotoğraf arşivi, Safranbolu-Karabük, 2014

XVI. asırda İstanbul'da milli bir sanat, müterakki bir ticaret vardır. Memlekete dışarıdan fazla mal sokulmadığı için dahili sanatlar oldukça revaç bulmuştur. Müteaddit kundura imalathaneleri, büyük kumaş tezgahları vardır.⁶ Batı'daki 'Sanayi Devrimi', güçlü etkilerini 1750'li yıllardan sonra Osmanlı İmparatorluğu üzerinde de hissettirmeye başlamıştır. Nitekim III. Selim döneminde, Avrupa yapımı ilk mobilyalar, Topkapı Sarayı'na bile girmeye başlamıştır. Yüzlerce yıl boyunca bir kimlik olarak geliştirilmiş olan 'halı-sedir-sandık-paravan' dörtlüsü, artık 'iskemle-masa-dolap' üçlüsünün oluşturduğu yeni bir kimlik ile rekabet etmek zorundadır.⁷ Modernleşme çabaları ile yeni kimlik arayışı geçmişin izlerini yok ederek geleneksel düzene sırtını dönmeye başlamıştır. Ancak yeni kimliğin oluşmasında Osmanlı İmparatorluğu zamanın gerisinde kalmıştır. Çünkü Osmanlı Avrupa'nın güçlü devletlerinin ne bilimsel buluşlarını ve bunları üretim süreçlerine uygulayarak gelişmeyi, türeyen yeni girişimci sınıfla sermaye birikimini ve zenginleşmeyi; ne Rönesans ve Reformasyon gibi yeni anlayış ve düşünce biçimleriyle toplumsal-yönetimsel dönüşümünü; ne eğitim-kültür

⁶ Ahmet Refik Altınay, **Eski İstanbul**, 2. Basım, İstanbul: Kapı Yayınları, 2011, s.103

⁷ Önder Küçükerman, **Osmanlı İmparatorluğu'nda Mobilya**, Tombak Dergisi, 1998, s.22-30.

alanındaki büyük sıçramaları izleyebilmiştir.⁸ Batılılaşma çabaları ile kültürel ve mekansal düzenlerde Avrupa devletlerine ulaşmak, ancak bu bağlamdaki yapıların Avrupa'dan ithali ile mümkün olarak görülmüş ve yüzeysel bir oluşum olarak kalmıştır. 1883 yılında Sanay-i Nefise Mektebi'nin kurulması ile modern mobilyanın üretilmesi için girişimlerde bulunulmuş, batı örneklerinin üretim tekniklerinin öğrenilebilmesi için pek çok kişi yurtdışı eğitimine gönderilmiştir ve üretim tekniklerine uygun yeni makineler ithal edilmiştir. Ancak yaklaşık yüz yıl önce makineli üretime geçen Avrupa karşısında Osmanlı İmparatorluğu'nun küçük atölye tipi üretim teknikleri yetersiz kalmıştır.

Geleneksel mobilya üretiminden, batı mobilyasına geçiş kolay olmamıştır. Osmanlı İmparatorluğu'nda geleneksel ürünlere uygun ve toplumun genel ihtiyaçlarını karşılamaya yönelik el üretimi tekniklerinin batılı mobilya sanayisine uygun olarak yeniden düzenlenmesi gerekmiştir. Ancak küçük atölyelerde el üretimi yapan usta-çırak ilişkisinin bulunduğu üretim yapısının, Avrupa'da sanayi devrimi ile değişen makine üretimini ve bu yeni düzenin toplumun her kesimi tarafından benimsenmesi uzun yıllar almıştır. Kültürel bilinçsizleşme, değer yargılarının tahribi ve bugün bir nesneyi, bir başka gün bir özelliği put haline getiren, bütünü önemini fark etmeyen bir temel yanılığın tahribatının yanında 1838 Türk-İngiliz Ticaret Antlaşması tek taraflı kararları ile Osmanlı imalat sanayini yok olması, ithalatın en önemli iktisadi faaliyet haline gelmesi,⁹ Avrupa ürünlerinin gümrüksüz olarak ülkeye geçişi, yerel sanayinin yeni üretim tekniklerine uygun hale getirilememesi ve gelişmemesinin en önemli nedenleri olmuştur. Dokuma sanayi ile başlayan Osmanlı sanayileşmesi, sanayi devriminin üretim tekniklerini yerel üretimlerine uygulayamamış ve zamanın gerisinde kalmıştır. Ticaret anlaşması ile ithal ürün tehdidi altındaki yerel üretim azalmış, gayrimüslimlerin sahip olduğu, ithal ürünlerin satışının ve üretiminin gerçekleştirildiği genellikle Pera'da bulunan mağaza sayısında artış olmuştur. Pera, batılılığı simgeleyen bir bölgeydi; İstanbul'un ilk mobilyacıları önce Pera'da açtıkları dükkanlarda, önceleri malzemeyi

---

⁸ Gülten Kazgan, **Tanzimat'tan 21. Yüzyıla Türkiye Ekonomisi**, 5. Basım, İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, 2013, s.12

⁹ Turgut Cansever, **İstanbul'u Anlamak**, 3. Basım, İstanbul: Timaş Yayınları.2013, s.137

yurt dışından getirmişler sonra da yerli üretime başlamışlardır.¹⁰ 19.yüzyılda, geleneksel meslek çarşıları da önemini kaybetmeye başlamıştır. Özellikle ithalata dayanan estetik objeler İstanbul piyasasına girmiş ve Osmanlı üst tabakası bu tür objelere sahip olmayı, modernleşme sürecinde statülerini yükseltmek isteyen diğer toplum tabakalarıyla arasında farkı belirlemesi açısından değerlendirmiştir.¹¹

Batılılaşma çabaları öncelikle saray çevresinde etkilerini göstermiş ve sonrasında gayrimüslimler tarafından benimsenmiştir. Batılılaşma olgusu mekanlara; yaşam düzenini kolaylaştırıcı, pratik yönüyle değil, öncelikle taşıdığı statü ve çağdaşlık mesajları ile göstermelik olarak girmiş; bu durum da çevre faktörünü etkin kılmıştır. Mekanda mobilyaların kullanım biçimleri, konut tiplerine, buldukları mekana ve kullanıcının kültürel ve ekonomik durumuna göre farklılaşmaktadır.¹² Yüzyıllardır devam eden sosyal düzenin değişimi mimari yapılarda ve bu yapıların içinde yer alan mobilyalarda öncelikle hissedilmiştir. Ancak toplumun saray çevresi ve gayrimüslimler dışında kalan kesimlerinde bu süreç 20. yüzyıla kadar geleneksel yapısını korumuştur. Batı toplum yapısının taklit edilmeye çalışıldığı yıllarda topluma yüzeysel olarak yansıyan bu düzen, mekanlar arasında farklılaşmaya neden olmuştur. Batılılaşma çabaları, batan İmparatorluğun hemen hemen hiçbir sorununa çözüm getirmemiştir. Buna karşılık İmparatorluğun temel felsefesi olan halk-devlet kopukluğuna başka bir boyut kazandırmıştır.¹³ 19. yüzyılda gündelik yaşamda başlayan değişim, konut içinde geleneksel ve modernin bir arada kullanıldığı karmaşık düzenleri oluşturmuştur. Yüzyılın sonlarında sınıf farkının olmadığı yaşam alanlarının yerini, statünün belirgin şekilde algılandığı yerleşim düzenleri almış, şehirleşme hız kazanmıştır ve apartman hayatı, birkaç neslin bir arada yaşadığı konak ve köşkerin yerini almıştır. Asıl olarak yeni yerleşim mekanları apartmanlaşma, ailenin toplumsal statüsünün arttığına bir göstergesi olarak modern mimariyle yapılmış yeni yapılanma, Beyoğlu çevresinde

---

¹⁰ İlbeyi Özer, **Osmanlı'dan Cumhuriyet'e Yaşam ve Moda**, 5. Basım, İstanbul: Truva Yayınları, 2014, s.145

¹¹ Murat Tazegül, **Modernleşme Sürecinde Türkiye**, 1. Basım, İstanbul: Babil Yayınları, 2005, s.89

¹² Şebnem Uzunarslan, “Cumhuriyet'in İlk Yirmi Yılında Mimarlık Alanındaki Gelişmelerin Mekan ve Mobilyaya Yansımaları”, **Cumhuriyet'in Mekanları Zamanları İnsanları**, E. A. İmamoğlu (drl), 1. Basım, Ankara: Dipnot Yayınları, 2010, s.169-186

¹³ Emre Kongar, **Toplumsal Değişme Kuramları ve Türkiye Gerçeği**, 17. Basım, İstanbul: Remzi Kitapevi, 2013, s. 319

görülmeye başlamıştır. Batılılaşma ile birlikte gelen ailenin barındırdığı ve beraberinde yeni bir yaşam tarzının oluştuğu gündelik hayatın bir parçası olan bu yapılaşma ilerleyen zaman diliminde yaygınlaşmıştır.¹⁴ Oda kavramının oluştuğu ve işleve yönelik mobilyaların konutlarda yer aldığı bu mekanlar mobilya kullanımında artışa neden olmuştur. Ancak Birinci Dünya Savaşı'nın başlaması ile mimari yapıların inşasında ve mobilya üretiminde duraklama yaşanmıştır.

Ticaret ve Ziraat Nezareti tarafından yaptırılan, 1913 ve 1915 yıllarını kapsayan sanayi sayımının ortaya koyduğu sonuçlara göre, 1913 yılında, 252 kuruluşun 239'u, yani yüzde 94.8'i fiilen çalışmıştır. 1915'te ise, kuruluş sayısı, yüzde 4.7 oranında artarak 264'e çıkmıştır; ancak, bunların sadece yüzde 69'u faaliyette bulunabilmiş, geri kalan yüzde 31'i, çalışmalarını, Birinci Dünya Savaşı'ndan ötürü durdurmak zorunda kalmışlardır.¹⁵ Bu verilere dayanarak Osmanlı İmparatorluğu'nun son yıllarında, herhangi bir sanayi kolunda gelişme gösterilmediği, genellikle dokuma sanayinde yoğunlaşıldığı, hatta küçük atölyeler bazında üretim yapan üreticilerin de savaş nedeniyle pek çoğunun kapandığı söylenebilir.

Savaşın etkisi ile siyasi olarak gerçekleşen zayıflama, toplumun her alanında etkisini göstermiş ve dışa bağımlı yapının giderek artmasına neden olmuştur. Üretimin ve altyapının yetersizliği, yalnız ihtiyacı karşılamaya yönelik geçici çözümler mobilya endüstrisinin geleneksel yapıdan ayrılamamasının başlıca sebeplerindedir.

1.1.2. Erken Cumhuriyet Döneminde Mobilya

Osmanlı İmparatorluğu'nda 18. yüzyıldan 19. yüzyılın sonlarına kadar süregelen batılılaşma çabaları ile modern mimarinin uygulanması, konut düzenindeki değişimler ve buna bağlı olarak modern mobilyanın kullanımı, statü göstergesi olarak saray çevresinde üst gelir gruplarında etkili olmuş ve toplumun diğer kesimlerine ulaşamamıştır. Cumhuriyetin ilanı ile bu durum toplumun her alanda çağdaşlık ilkesi ile eski toplum düzeninin terk edildiği, modern bir yaşam biçiminin önerildiği, aile

---

¹⁴ Özer, s.47

¹⁵ Tunç Tayanç, *Sanayileşme Sürecinde 50 Yıl*, 1. Basım, İstanbul: Milliyet Yayınları, 1973, s.27

yapısının ve kadının ailedeki yerinin değiştiği, geleneksel yapının tümüyle geride bırakılmasını öngören bir sürecin başlangıcı olmuştur. Bu sürecin etkili olmasının en temel nedeni, yeni değerlerin, geleneksel yapıların ve mobilyanın ihtiyaçlar doğrultusunda kademeli olarak değişiminin toplumun her kesiminde benimsenmiş ve konutların içinde uygulanmış olmasıdır.

“Erken Cumhuriyet” dönemi olarak tanımlanan 1923-1943 yılları arasındaki 20 yıllık süreçte yaşanan gelişmeler toplum düzeninde köklü değişikliklere yol açmıştır. Cumhuriyetin ilk yıllarından itibaren başlayan toplumsal değişim, büyük ölçüde ekonomik koşullara bağlı olarak gerçekteşebilmiş ve yaşamı mekansal boyutta da etkilemiştir. Dönemin mobilyaları, toplumsal değişimde rol oynayan kültürel perspektifte mekanlardaki yerini almıştır.¹⁶ Cumhuriyet ile başlayan geleneksel aile yapısının değişimi konut mekan düzeninde yeni oluşumlara yol açmış, mobilya da bu oluşumlara bağlı olarak kullanım özelliklerine göre mekanda konumlandırılmıştır. Bunun yanı sıra kente göçün başlaması ve kentsel nüfusun hızlı artışı konut gereksiniminin artmasında ve yaşam alanlarının değişiminde büyük rol oynamış, batılılaşma çabaları ile yıllardır uygulanamayan yaşam standartları batı toplumundan örneklerle uygulanmaya çalışılmıştır. Toplumda meydana gelen bu değişim süreci mimari yapıların yeniden düzenlenmesine ve işleve karşılık gelen oda içerisinde kullanılacak mobilyaların da yeniden tasarlanmasıyla gündeme getirmiştir. Mobilyaların kullanım özellikleri; mekandaki konumları açısından farklılıklar göstermektedir. Geleneksel düzenin değişmeye başlaması ile sabit elemanlarla birlikte kombine edilerek kullanılmaya başlayan mobilyaların, pratik işlevleri çoğunlukla ikinci planda kalmış ve prestij öğesi olarak mekanlara girmişlerdir. Eski düzeni sürdüren evlerde mobilyaların kullanılmaya başlandığı ilk mekanlar misafir odaları olmuş, zaman içinde batılılaşma eğilimleri ile mobilya, en son yatak odalarında yerini almıştır.¹⁷ Geleneksel aile yapısının değişimi, kentsel nüfusun artışı, konut çeşitliliğinin konak ve köşklerden apartman dairelerine taşınmasına neden olmuştur. Yeni yaşamın getirdiği yeni konut düzeni, geleneksel mimariye entegre sabit mobilyaların değişen sosyal yaşam ile batının

---

¹⁶ şebnem Uzunarslan, **Erken Cumhuriyetin Mobilyaları**, Erken Cumhuriyet Döneminde Mobilya, Umut şımmu (drl), 1. Basım, İstanbul: TMMOB İçmimarlar Odası, 2013, s.99-107

¹⁷ Uzunarslan, s.103

modern mobilyalarının bir arada kullanıldığı dönemin başlangıcı ve konut içinde mekansal düzenin değişiminin habercisi olmuştur. Bu değişim genellikle kentleşmenin hızla arttığı bölgelerde yaygın olarak görülmüş, kentlerden uzaklaşıldığında ise geleneksel konut tiplerinin varlığı devam etmiş ve değişim eski-yeni bağlamında kademeli olarak yansımıştır.

Aylık ya da haftalık yayımlanan dergilerde yaşamın gerekliliği olan mekan ve mobilya önerilerinde bulunulmuş, gelenekselden modern yaşama geçişte ailenin gündelik yaşamının nasıl olması gerektiği sıklıkla vurgulanmıştır. Mimari ve iç mekan tasarımı, doğaları gereği, bu gündemin ayrılmaz parçalarıydı: Yeni, modern ve batılı bir ev içi kültürü oluşturmak 1930'ların temel takıntısı haline geldi. Modern kent hayatının daha geniş bağlamı içinde 'ev' fikrinin kendisi bile, kusursuz bir cumhuriyet kavramı olarak sunuldu.¹⁸ Cumhuriyetin önerdiği yeni yaşam formları, yayımlanan bu dergilerde ideal aile yaşamını çağdaş konut ve mobilya örnekleri ile birleştirmiştir.

Resim 5: Erken Cumhuriyet Dönemi Konutlarında Mobilya Örnekleri

Kaynak: Yedigün Mecmua 6 Mayıs 1931 No:165 - Yedigün Mecmua 7 Mart 1934 No:52

¹⁸ Sibel Bozdoğan, **Modernizmin ve Ulusun İnşası**, 3. Basım, İstanbul: Metis Yayınları, 2001, s.214

1920'lerin sonlarında ve 1930'ların başlarında, bu 'model evler'le tanıtılan şeyin mimari üsluptan çok modern, Batı tarzı yaşam olduğunu ilan etmiştir. Üslupların çoğulluğu bir yana, evlerin hepsi de Cumhuriyet'in idealize ettiği yeni ve Batılı aile hayatı ve hane kültürü anlayışlarını temsil etmişlerdir. Batılı modellere duyulan bu hayranlık, 1930'ların sonlarında milliyetçi hislerin güç kazanmasıyla birlikte sorunsallaşacaktır.¹⁹

Erken Cumhuriyet döneminde üretim olanaklarının sınırlı olması, malzeme yetersizliği özgün tasarımların oluşmasında bir engel olmuştur. 19. yy'ın sonunda kurulan Sanay-i Nefise Mektebi'nin Erken Cumhuriyet Döneminde batılılaşma çabaları ile Devlet Güzel Sanatlar Akademisi adıyla yapılandırılmaya çalışılması ve Avrupa'dan davet edilen yabancı mimarların ülkeye gelmesi ile az sayıda üretilse de özgün tasarımların yapılmasına olanak tanınmıştır.

Avrupa'da dönemin sembollerinden olan "kübik akımı" 1930'larda yabancı mimarların da etkisiyle Türkiye'de yapılarda ve mobilyada sıklıkla uygulanmıştır. Apartman yaşamının hayata girmesi ile modern, ekonomik, yalın, basit geometriler ile oluşturulan bu mobilyalar Cumhuriyet'in yenilikçi yapısı ile örtüşmektedir. Dönem düşünüldüğünde ve yurtdışındaki örneklerle karşılaştırıldığında, Türkiye bağlamında iç mekan ve modern mobilya tasarımı konusunda bir 'gecikme' olduğu söylenebilir. Türkiye bağlamında modernist estetiğin mimari kabuğa aktarımı ve mobilyaya aktarımı arasında boşluk vardır. Ve mobilyanın bu anlamda mimari yapıdan daha geç 'modernleştiğinin' altı çizilmelidir.²⁰

Cumhuriyetin ilk yıllarında endüstrileşme ulaşılmaması istenen ilk hedeflerinden olsa da, Türk toplumunda endüstrileşme ile ilgili hiçbir sistemin olmaması geleneksel atölye tipi üretimin devam etmesine neden olmuştur. Yerel üretim ise genellikle seramik, dokuma ve ev tekstili gibi geleneksel üretimin (zanaatın) devamlılığı niteliğindedir.

---

¹⁹ Bozboğan,s.223

²⁰ Umut Şumnu, **Modern Mekanlarda Oturmak**, Erken Cumhuriyet Döneminde Mobilya, Umut Şumnu (drl), 1. Basım, TMMOB İçmimarlar Odası, 2013, s.10

2.BÖLÜM

TÜRKİYE’DE MOBİLYA SEKTÖRÜNÜN VE TASARIMININ GELİŞİMİ

2.1.Türkiye’de Geleneksel Mobilyanın Değişimi

Türkiye’de mobilya sektörünün ve tasarımının gelişiminin incelendiği bu bölümde, Erken Cumhuriyet döneminden günümüze yaşanan değişimler ve mobilya gelişimini etkileyen önemli tarihi olaylardan biri olan II. Dünya Savaşı’nın Avrupa, Amerika ve Uzak Doğu mobilya tasarımı gelişimindeki etkileri ve bu gelişmelerin Türkiye’ye yansımaları üzerinde durulmuştur.

Türk kültüründe Geleneksel konut ‘oda’ kavramının henüz oluşmadığı, sofa olarak adlandırılan hollerin çevresinde toplanan, her ihtiyacı karşılayabilecek özellikte olan sabit mobilyalardan (yükçük) oluşan mekan düzenleri olarak tanımlanabilir. Geleneksel ev tasarımında odalar arasında işlev farklılaşması yoktur; her oda tüm aktivitelerin geçtiği bir ‘ev’ anlamındadır.²¹ Geleneksel Türk konut kullanımında mekanda göçebe kültürün de getirmiş olduğu bir özellik olarak zeminin neredeyse tamamını kaplayan halı ve kilimlerin üzerine yerleştirilen minderler, konut mimarisinin özelleştirilerek tasarlandığı duvarlarla oluşturulan yükçük ve dolaplar, duvara ve zemine sabitlenmiş sedirler yer almaktadır. 20. yüzyıl’a kadar olan sürede Türk toplum yapısının geçirdiği köklü değişimlere karşılık, mimari mekan temel ilkelerinde kararlı, kalıcı bir süreklilik görülmektedir. Oda büyüklükleri ‘biçimseldir’, değişken değildir. Mobilyaların bir bölümü sabit mekana uyumlu ve mimarinin bir parçası şeklindedir. Şilte, sini, yastık, divan ve benzeri mobilyalar ise esnek yapıdadır. Odalar arasında, gömme dolap ve yükçükler yapılması (kullanılmayan yatak, masa ve bunun gibi eşyanın kaldırılması için) Türk yapı geleneğinin başlıca özelliklerinden biridir. Yatak şilteleri gömme dolaptan çıkarılarak yere serilmektedir.²²

... Osmanlı toplumunun kendine ait bir mekan ve mobilya kavramı vardır ve bu kavramlar batı mobilya sisteminden tamamiyle farklıdır. Batı, yaşam mekanını bir bina

²¹ İnci Aslanoğlu, **Erken Cumhuriyet Dönemi Mimarlığı**, 3. Basım, İstanbul: Bilge Kültür Sanat Yayınları, 2010, s.72

²² Özkaraman, s.15

ev içine yerleştireceği mobilyalar olarak görürken, toplum mobilyayı mekanın bütünleşik bir parçası olarak algılamaktadır.²³ Osmanlı İmparatorluğu'nun son yıllarında ve erken cumhuriyet dönemindeki konutlarda geleneksel yapı korunmuş ve mekansal özelliklerinde farklılaşmaya hemen geçilememiştir.

Batılılaşma çabaları ile mobilya, öncelikle Batılılaşma isteği ile yaptırılan Dolmabahçe Sarayı'nda, ardından dönemin gelir düzeyi yüksek sınıflarında statü göstergesi olarak kullanılmaya başlanmıştır. Mekanlara yeni giren mobilyalar başlangıçta geleneksel konutta bulunan sabit mobilyalar ile ihtiyaca göre bir arada kullanılmış ve geleneklerin yavaş yavaş terk edilmesi ile odalarda yerini almıştır. Batı mobilya sistemine ait mobilyalar ise Tanzimat'tan sonra günlük hayata girmiştir. Sandık yerine 'konsollar', kerevet yerine 'kanepeler', 'koltuklar' kullanılmaya başlanmıştır. Çeşitli iskemleler yapılmış, yer yataklarının yerini geniş, rahat 'karyolalar' almıştır.²⁴ Kullanıcının sosyal statüsünü gösteren bu mobilyalar öncelikle misafir odası olarak tanımlanan odalarda yerini almıştır. Bu süreçte kullanılan mobilyalar genellikle yerli üretim olmayıp, İstanbul'da bulunan yabancı firmalardan elde edilmiştir. On dokuzuncu yüzyılın sonlarında seçkin evlerin iç mekanlarına Batı mobilyalarının girmesi, sosyal değişimleri ve Batılılaşma arzusunu yansıtır. Bu arzu, Türkiye Cumhuriyeti'nin kuruluşundan sonra şiddetlenmiş ve yaygınlaşmıştır. Çağdaş kimlikleri inşa etmek için modern tarz teşvik edilmiştir.²⁵

Cumhuriyetin ilanı ile başlayan süreçte, en önemli hedef geleneklerden ayrıştırılmış çağdaş toplum bilincinin oluşturulmasıdır. Geleneksel yapıdan ayrılan ve yeni çağdaş duruma ilk ayak uyduranlar gayrimüslimler olmuştur. Başlangıçta gayrimüslim halk tarafından benimsenen, fakat daha sonraları yaygınlaşan yeni yaşam kalıpları konut tipolojisine, daha önce var olmayan 'sıra ev', apartman gibi türleri ithal ediyordu.

---

²³ Özkaraman, s.26

²⁴ Özkaraman, s.15

²⁵ Meltem Ö. Gürel, **Bir Saygınlık Stratejisi Olarak Modern Mobilyanın Kullanımı**, Erken Cumhuriyet Döneminde Mobilya, Umut Şumnu (drl) 1.Basım, Ankara: TMMOB İçmimarlar Odası Genel Merkezi, 2013, s.25-39

Önceleri sadece İstanbul’da var olan bu eğilim, giderek diğer Anadolu kentlerinde, özellikle de liman kentlerinde görülmeye başlandı.²⁶

Kentlere göçün başlaması ve nüfusun hızlı bir şekilde artması yeni konut gereksinimlerini beraberinde getirmiş, mekan düzenlerinde değişimin başlangıcı olmuştur. Toplumun her kesiminde çağdaşlaşma ilkesi ile Türk kültüründe yer alan geniş aile yapısı da değişim sürecine girerek çekirdek aile kavramı oluşmuş ve bunun sonucunda da mimari yapılarda değişikliğe gidilmiştir. Yeni mimari yapıların oluşumu ve toplumun yaşam şekli ile orantılı olarak mobilyanın mekanlara girme hızı artmıştır. Osmanlı döneminde üst gelir gruplarının kullandığı mobilya ve konut donatısı, Cumhuriyet’ten sonra orta sınıflara doğru yaygınlaştı ve konutların plan şemalarını zorlamaya başladı. Böylece farklılaşmamış mekanlardan oluşan geleneksel konuttan farklılaşmış, özelleşmiş mekanlı konutlara bir geçiş başladı.²⁷ Fonksiyonlarına göre isimlendirilen odalar konut planlarında değişikliğe gidilmesine neden olmuştur. Konak ve köşklere apartman dairelerine geçiş başlamıştır. Cumhuriyet, Türk evinin içini de etkiledi. Konaklardan, kafesli, cumbalı apartman katlarına geçmeye başlayan büyük kentlerin halkı sedir, kerevet, divan ve siniden batı üslubu möbellelere geçmeye başladılar... ..Ev içi dekorasyonu önem kazanmaya başladı. Yeni zenginler, yeni burjuvazi çekiyordu bu akımın başını...1920’lerin neo klasik möbellerini 1930’larda kübik köşeli möbelleler almaya başlıyordu.²⁸

Yakup Kadri Karaosmanoğlu’nun ‘Ankara’ romanında Erken Cumhuriyet döneminde şehir hayatının değişimi, mimari yapıları, mekan düzenlerini oluşturan mobilyaları ‘şehir içindeki, apartmanların, resmi binaların kadim Hint Racalarının saraylarından hiç farkı yoktu. Bazıları da, ogival pencereleri, yeşil renkli yaldır murabbalı saçaklarıyla Osmanlı devrinin medrese ve imarethane mimarisinin soysuzlaşmış bir devamı gibiydi. Lakin bereket versin ki, ilk yılların acemiliği ve zevksizliği yüzünden meydan alan bu cereyan, birdenbire yerini modern mimariye bıraktı. Birçok binanın cepheleri, sakalını

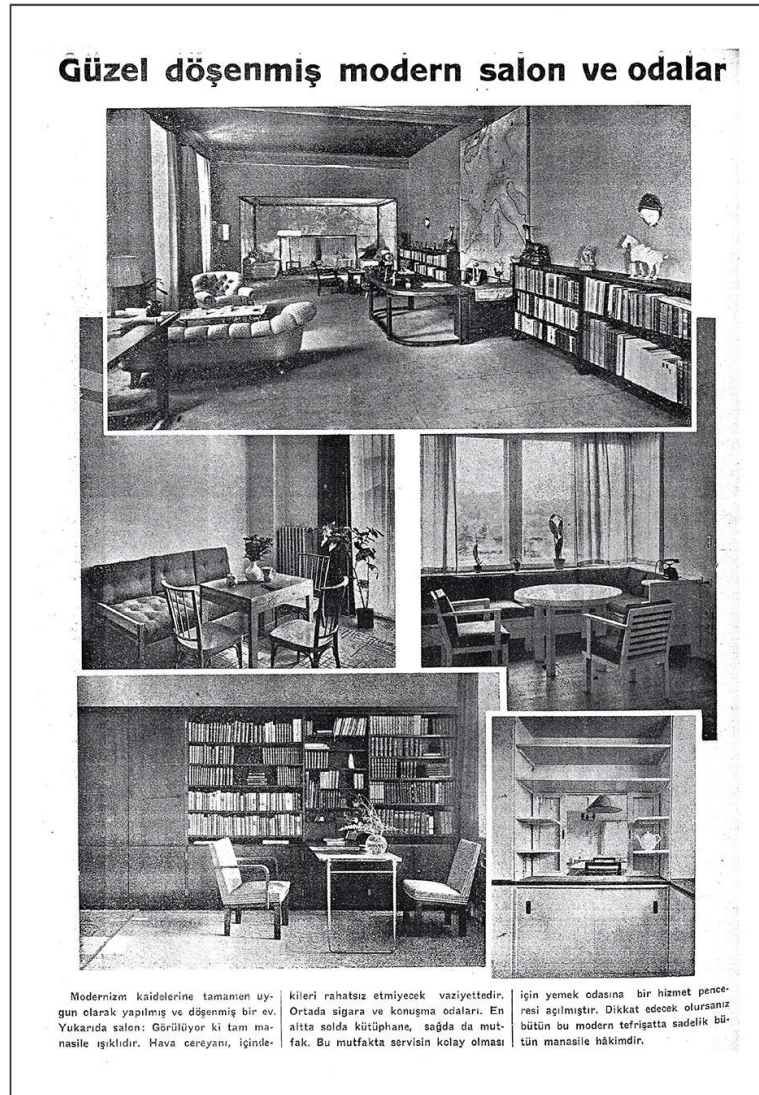
---

²⁶ Yıldız Sey, **Cumhuriyet Döneminde Türkiye’de Mimarlık ve Yapı Üretimi**, 75 Yılda Değişen Kent ve Mimarlık, Yıldız Sey (drl),1. Basım, İstanbul: Tarih Vakfı Yayınları, 1998, s. 25-39

²⁷ Afife Batur, **1925-1950 Döneminde Türkiye Mimarlığı**, 75 Yılda Değişen Kent ve Mimarlık, Yıldız Sey (drl), 1. Basım, İstanbul: Tarih Vakfı Yayınları, 1998, s. 209-234

²⁸ **50 Yıllık Yaşantımız**, 1. Basım, İstanbul: Milliyet Yayınları, 1975, s. 223

bıyığını tıraş eden bu adamların yüzleri gibi değişiyor, düzelişip sadeleşiyordu. Fakat bu modern zevk evlerin içine doğru sokulurken acayip soysuzluğa uğruyor, adeta rokokolaşyordu... ..Bir Macar sıvacı, duvarları, ıstampa nakışlarla boyama modasını getirdi. Öbür taraftan Beyoğlu mobilyacıları, bu duvarların estetiğinden daha feci eşya tarzlarıyla, evlerin içini adeta bir kabus havasına buladılar²⁹ tasviri ile geleneksel mimarının Erken Cumhuriyet döneminde de devamlılığını koruduğunu, mobilyaların ise statü göstergesi olarak abartılı stilleri ile mekanlarda yerini aldığını belirtmiştir.

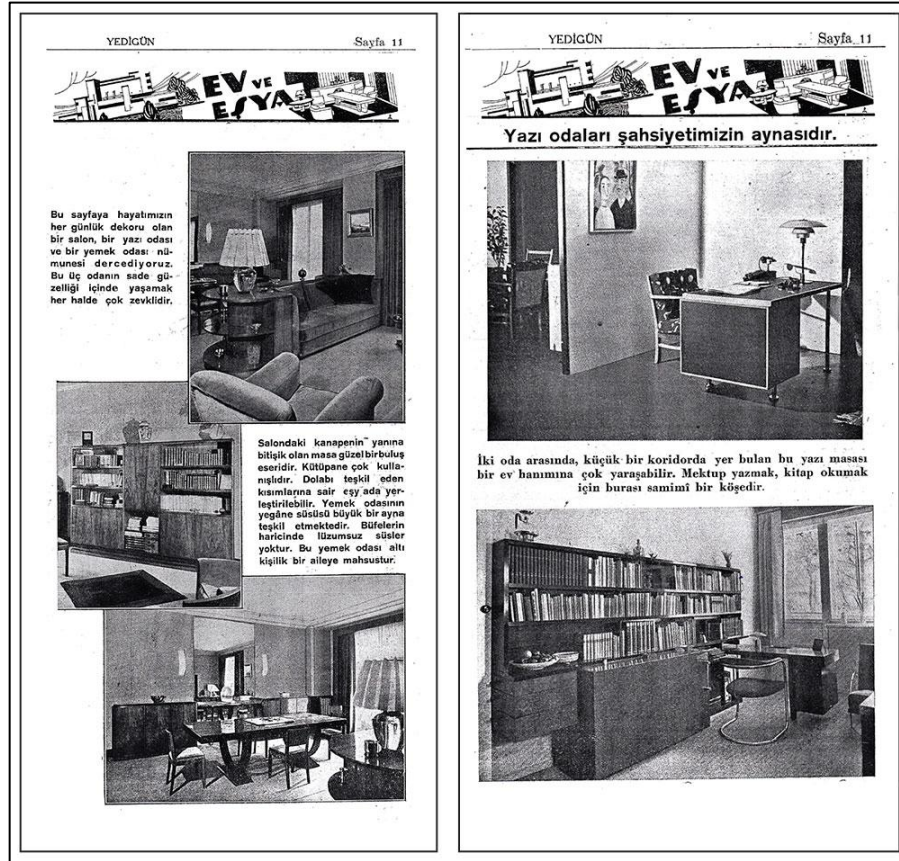
Resim 6: Erken Cumhuriyet Dönemi Konutlarında Mobilya Örnekleri

Kaynak: Yedigün Mecmua 1 Temmuz 1936 No: 173

²⁹ Yakup Kadri Karaosmanoğlu, **Ankara** 31. Basım, İstanbul: İletişim Yayınları, 2014, s. 128

Cumhuriyetin ilk yıllarında sürekliliğini koruyan bu yapılar, dönemin modernliğini yansıtan yeni yaşam kavramı ile kullanılan mobilyaların yalnız işlevsel amaçlarla mekanlarda yer almasını ve dönemin yalın çizgilerinin konut içerisine girmesinin temelini oluşturmuştur. Sade, süslemeden uzak bu mobilyalar, savaştan yeni çıkan ve harap halde olan dönemin ekonomik koşulları altında en çok tercih edilen ürünleri olmuştur. Cumhuriyet döneminde mimarlık ve yapı üretimindeki gelişmeleri incelerken iki nokta önemli görünmektedir. Bunlardan birincisi, Cumhuriyet'in özellikle ilk yıllarındaki oluşumların birçoğunun başlangıcının, Osmanlı İmparatorluğu'nun Batılılaşma sürecine dayandığı, ikincisi ise mimarlık uygulamalarının ülkenin politik, ekonomik ve toplumsal durumunun yansıması olduğudur.³⁰

Resim 7: Erken Cumhuriyet Dönemi Konutlarında Mobilya Örnekleri

Kaynak: Yedigün Mecmua 9 Mayıs 1934 No:61 – Yedigün Mecmua 28 Mart 1934 No:55

³⁰ Sey, s. 25-39

Günümüzden geçmişe bakıldığında, Türkiye Cumhuriyeti'nin köktenci bir çağdaşlaşma projesini uygulamaya koyması, tarihte hem bir kopuş, hem de bir süreklilik olarak görülebilir. Bu bir kopuştur, çünkü çok yönlü bir çağdaşlaşma projesi uygulamasına girilmiştir. Bir sürekliliktir, çünkü bir yandan bir ölçüde de olsa, bu projenin uygulanması 19. yüzyılın ikinci yarısından itibaren başlamış bulunmaktadır. Cumhuriyet'in modernite projesi, bu birikimin ve tarihsel bağlamın izlerini taşımaktadır.³¹

2.2. Erken Cumhuriyet Döneminden 80'lere Mobilya Sektörü

Osmanlı İmparatorluğu'nda Tanzimat ile başlayan, önce saray çevresinde sonrasında gayrimüslimler tarafından benimsenen batılılaşma çalışmaları, konut kavramında değişikliklerin başlangıcı olmuştur. Apartman ve sıra evlerin yaygınlaşması, işlevsel mobilya kullanımının ihtiyaç durumuna gelmesine neden olmuştur. 1923'te Cumhuriyet kurulduğunda, mimarlık uygulamaları ve yapı üretimi açısından zengin bir kültür mirası, gelişmemiş bir inşaat sanayi, yetersiz sayıda mimar ve teknik eleman ile harap bir ülke devralınmıştır. Azınlıklara mensup mimarların büyük bir kesimi savaş sonrasında ülkeyi terk etmiştir.³² Savaşın beraberinde getirdiği ekonomik durgunluk, teknolojik gelişmelerden uzak yeniden kurulması amaçlanan bir ülke, erken cumhuriyet döneminde konut yapımının önündeki engel haline gelmiştir. Geleneksel konut yapısının devamlılığı, mekan içinde yer alan mobilyaların değişim sürecinin de uzun yıllara yayılmasının nedenidir. Avrupa'nın çeşitli ülkelerinde sanat ve mimarlıkta ilerlemeler kaydedilmesine, mimarlıkta, süslemenin, ve cepheciliğin yerinin, işlevden hareketle toplumsal sorunlara eğinildiği akılcı tutumdaki gelişmelerin almasına karşın, Türk mimarları geriye dönüp eskiyi yeniden yaşatmaya çalışıyorlar, dolayısıyla devrimlerin yapıldığı yeni ortamlarla çelişkiye düşmüş oluyorlardı.³³ İlk mimari üslup olarak adlandırılan bu akım başta kamu yapılarında ardından konutlarda kullanılmaya başlanmıştır.

---

³¹ İlhan Tekeli, **Türkiye'de Cumhuriyet Döneminde Kentsel Gelişme ve Kent Planlaması**, 75 Yılda Değişen Kent ve Mimarlık, Yıldız Sey (drl), 1. Basım, İstanbul: Tarih Vakfı Yayınları, 1998, s.1-24

³² Sey, s. 25-39

³³ Aslanoğlu, s.31.

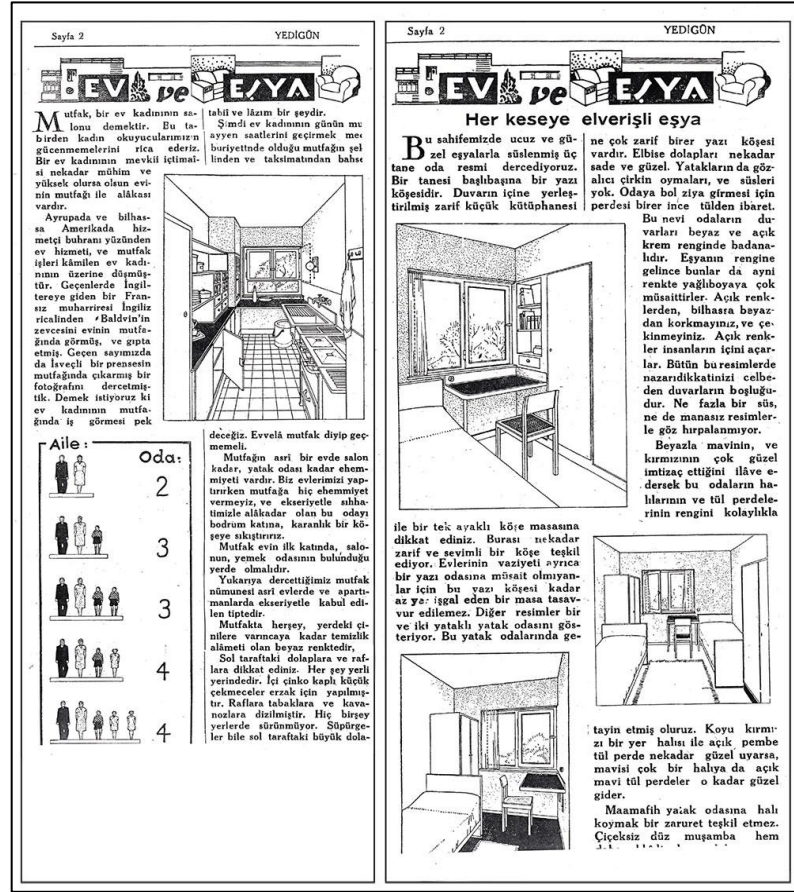
Uzun yıllar Osmanlı İmparatorluğu'na başkent olan İstanbul'un Cumhuriyetin ilanı ile başkent özelliğini kaybetmesi ve yeni başkent Ankara olarak belirlenmesi, geleneksel yapıdan ayrılarak, Osmanlı İmparatorluğu'nda yalnız saray çevresinde etkili olabilen batılılaşma (modernleşme) çabalarının tüm halk için uygulanabilmesi hedefinin göstergesidir. 13 Ekim 1923 tarihinde Türkiye Cumhuriyeti'nin başkenti ilan edilen Ankara yeni başlayan bu dönemin simgesi olarak yeniden şekillendirilme amacını yalnız kentte değil, toplumun geneline uygulanması hedefini gösterir niteliktedir. Bu durum yeni bir kentin modern olarak baştan yaratılması, inşa edilmesi olarak belirtilse de, yalnız kentin değil kentte yaşayacak toplumun da geleneksel yapıdan uzaklaşıp çağdaş medeniyet seviyesine getirilmesi amacıyla yeniden oluşturulmaya çalışılmıştır. Cumhuriyetin ilanı ile kente göçün artması ve kentlerde hızlı büyüme konut gereksinimine neden olmuştur. Geçmiş hatırlatmayan, yeni, çağdaş, ayırt edici... Bu özellikler, modern mimarinin konut tasarımında benimsenmesine yol açmıştır. Modern konut, modern konfor ve donatı ve modern mobilya, sahibi için bir statü ve çağdaşlık belgesi sayılmıştır.³⁴ Mimari yapılardaki bu değişiklik, iç mekan düzeninde de değişikliklerin başlangıcı olmuştur. Cumhuriyet'in çağdaşlaşma ilkesi ile geleneksel toplumdaki farklı kültürel yapıyı oluşturma hedefi, konut içinde mobilya kullanımında eski ile yeninin bir arada kullanılması ile uzun bir geçiş dönemini meydana getirmiştir. Farklı stillerdeki mobilyalarla oluşturulan karmaşık oda düzenlerinden, dönemin ekonomik koşulları da dikkate alınarak benimsenen yalnız çizgilere sahip mobilyalara geçiş izlenmiştir. Yakup Kadri Karaosmanoğlu'nun Ankara romanında karmaşık stillerin bir araya geldiği 'genç adam, hem evdeki kalabalıktan, hem hayatında ilk defa gördüğü bu eşyalardan şaşırıp, sıkılmış halde idi. Ayağını nereye basacağını, nereye, nasıl oturup nasıl kalkacağını bilmiyor gibiydi'³⁵ tasviri ile anlatılmıştır. Sürekli yenilenen misafir salonları, geleneksel ve modern mobilyaların bir arada bulunması, ve hatta farklı kültürlere ait nesnelerin evlerin içinde yer alması geleneksel yapıdan kolaylıkla uzaklaşmadığını ve mobilyanın Cumhuriyet döneminde dahi bir statü göstergesi olduğunu kanıtlar niteliktedir. Cumhuriyet döneminin, Osmanlı döneminde

---

³⁴ Batur, s.209-234

³⁵ Karaosmanoğlu, s.131

yapılan batılılaşma çabaları ile arasındaki en önemli farkı, batının teknoloji ve sosyal düzenini örnek alıp kendi ulusal gelişiminde kullanmaya çalışması oluşturmuştur.³⁶

Resim 8: Erken Cumhuriyet Dönemi Konutlarında Mobilya Örnekleri

Kaynak: Yedigün Mecmua 26 Nisan 1933 No:7 - Yedigün Mecmua 3 Mayıs 1933 No:8

19. yüzyılın son çeyreği ile 20. yüzyılın başında, Batı'ya yönelme isteği, Batı'nın belirleyici olması nedeniyle ivedi alınan önlemler paketi içinde kısa vadeli kalmış, Osmanlı İmparatorluğu'na geleneğiyle hesaplaşabilme zamanı tanımamıştır. Cumhuriyet'le birlikte "modernleşme", başat bir karar olarak modernizmi ve geleneği sorgulamayı zorunlu hale getirmiş ve bu sorgulama geçmişten uzaklaşma kararıyla sonuçlanmıştır.³⁷ Cumhuriyetin ilanı ile başlayan süreçte, endüstrileşme ulaştırılması

³⁶ Özkaraman, s.141

³⁷ Zeynep Yasa Yaman, **Bauhaus ve Söylemleştirilen İç Mekan Anlayışı: Yeni Yaşam, Yeni Dekorasyon, Yeni Mobilya**, Erken Cumhuriyet Döneminde Mobilya, Umur Şumnu (drl), 3. Basım, İstanbul: TMMOB İç Mimarlar Odası Yayınları, 2013, s.79-97

istenen ilk hedeflerden biri olmuştur. Ancak Türk toplumunda endüstrileşme ile ilgili hiçbir sistemin olmaması geleneksel atölye tipi üretimin devam etmesini sağlamıştır. Çoğu gayrimüslimlere ait olan bu mobilya atölyeleri, genellikle İstanbul Pera ve Galata bölgelerinde yoğunlaşmış, Avrupa taklidi ürünlerin satıldığı, sipariş ile üretimin yapıldığı, dönem içinde yayınlanan süreli yayınlardaki ürünlerin taklitlerinin üretildiği zanaat atölyeleri olmuştur. Mobilyacılar ekseriya başka memleketlerden getirdikleri katalogların taklitlerini yapmakla meşguldürler. Mobilya ile uğraşan dekaratörlerimiz henüz hiç denecek kadar azdır. Bu itibarla yapılan mobilyalar ekseriya zevksiz birer imalattan ibaret kalmaktadır. Büyük mobilya fabrikalarımız yoktur. Mobilyacılarımız ekseriya küçük atölyelerde münferiden çalışan küçük sermaye sahipleridir.³⁸

Resim 9: Erken Cumhuriyet Dönemi Konutlarında Mobilya Örnekleri

Kaynak: Yedigün Mecmua 1 İkinci Kanun 1936 No: 147- Yedigün Mecmua 18 Temmuz 1934 No:71

³⁸ Zeki Sayar, **Mobilya Meselesi**, Erken Cumhuriyet Döneminde Mobilya, Umut Şumnu (drl), 1. Basım, İstanbul: TMMOB İçmimarlar Odası Yayınları, 2013, s.29-32

1927 yılında yapılan Sanayi Dallarına Göre Kuruluşların ve Çalışanların Dağılımı'na göre;

Türkiye'nin 1927 yılında, çok gelişmemiş bir hafif sanayinin oluşturduğu bir sınai yapı ortaya çıkar. Kuruluşların yüzde 85.09'u hafif sanayi niteliğindeki faaliyetlerde yoğunlaşmışlardır. Ayrıca, küçük atölye tipi işletmeler çoğunluktadır.³⁹ Kurtuluş Savaşı sonrasında ahşap atölye sahibi ya da mobilya üretimi yapan pek çok gayrimüslimin ülkeyi terk etmesi neticesinde mobilya üretiminde ciddi bir duraklama söz konusu olmuştur. Geleneksel üretim şekli olan atölye tipi üretimin, devlet teşviklerine rağmen gelişme gösterememesi ve ithal ürünlerin yerel üretimin yarışamayacağı büyüklükte engeller oluşturması endüstrileşmenin gelişme sürecini etkilemiştir. Avrupa'da fabrikalarda üretilen mobilyalar, makine üretimine henüz geçemeyen 1950'lerin Türkiye'sinde atölyelerde taklit ürünler olarak imal edilmiştir.

Amerika'da başlayan ve tüm dünyayı etkisi altına alan 'Büyük Buhran' Türkiye'de dışa dönük yapıdan uzaklaşmaya ve Cumhuriyet'in ilk yıllarında hedeflenen ancak ithal ürünlerin çeşitliliği ve sanayi üretim teknikleri nedeniyle, yabancı ürünler ile yarışamayan yerli sanayinin devlet teşvikleri ile büyütülmesine olanak sağlamıştır. Cumhuriyet öncesi yabancı ürünler ile rekabet edemeyen yerli sanayi ürünleri devletçilik ilkesi ile önce kamu kurumlarında ardından konutlarda yer almaya başlamıştır. Türkiye'de sanayileşme, 1929 Dünya Ekonomik Bunalımının oluşturduğu ortamda büyük bir atılım yapmıştır. Bu bunalımın sonucu olarak Türkiye ekonomisi hemen hemen bütünüyle dış dünyaya kapatılmış ve kamu girişimleri sanayileşmenin temel araçları olarak benimsenmiştir.⁴⁰ 1929 yılı ile başlayan ve 10 yıl süre ile devam eden bu süreçte, devletçilik ilkesi ile sanayileşme yılları yaşanmıştır. Yerli sanayinin gelişmesine yönelik teşvik yasaları çıkarılmış ve yerel üretimin arttırılması için yapılan bu teşvikler devletin genel politikası durumuna gelmiştir. Bu doğrultuda bazı mimarlar tarafından özgün tasarımların yapılması gündeme gelmiş ve Sanayi-i Nefise Mektebi'nin, Güzel Sanatlar Akademisi'ne dönüştürülmesi de tasarımların oluşmasında etkili olmuştur. Akademiye gelen yabancı hocalar ile ürün tasarımında değişikliklerin

---

³⁹ Tayanç, s.66

⁴⁰ İlhan Tekeli, **Sanayi Toplumu İçin Sanayi Yazıları**, 1. Basım, İstanbul: Tarih Vakfı Yurt Yayınları, 2010, s.250

başladığı söylenebilir. Bazı Erken Cumhuriyet mimarlarının tartışmaların ötesinde bütüncül tasarım yaklaşımıyla eşya tasarladıkları saptanmıştır. Erken Cumhuriyet mimarı kendi tasarladığı mekânların içinde kullanılacak eşyanın yerli malı olması gerektiğine inanıp, eşyaların tasarlanması işine de girişmiştir.⁴¹ Yalın çizgilere sahip ürünlerin yerli örneklerini görebileceğimiz bu mobilyalar geleneğin katı kurallarının bırakıldığı uluslararası etkilerle, süslemeden arınmış yalınlık, biçim-işlev birliği, iskelet sisteminin getirdiği olanaklarla ilk ulusal mimarlık tutumundan tümüyle farklı bir anlatım bulmuştur.⁴²

1930’larda Cumhuriyet öncesi dönem tamamiyle geride bırakılmış ve çağdaş toplumu oluşturma hedefi ile kentlerde modern mimari örnekleri ulusal kimliğin yaratılması amaçlanmıştır. Ancak Türkiye’de modern mimari, ülkenin kendi iç dinamikleriyle modern bir topluma dönüşmesinin doğal sonucu değil, arzulanan ama henüz mevcut olmayan bir modernliğin zorlama bir temsilinden ibarettir.⁴³ Mimari yapılarda modernleşme çabaları, gelenekselden uzaklaşan toplumun kültürel yapısının ve gündelik yaşamın da değişiminde önemli rol oynamıştır. Geleneksel aile yapısının değişimi, kentleşme ve kente göçün etkisi konut mimarisinde yeni düzeni beraberinde getirmiştir. Artık eski Türk evinin iç düzeni kentlerde tümüyle bırakılıyor, yerini 1930’larda Bauhaus dönemi endüstriyel tasarımlarını örnek alan mobilya alıyordu. Bunlar arasında nikel profil lake masa, dolap ve büfeler, tüp borulu maroken koltuklar, üstü cam, metal boru ayaklı masalar, yuvarlatılmış biçimli masif ahşaptan büfe, masa ve koltuk kollukları, ince metal çubuk ucunda taşınan beyaz küre fanuslu avizeler sayılabilir.⁴⁴ 1930’lardan sonra mekanlarda sık kullanılan mobilyaları biçimsel özellikleri açısından incelediğimizde, genel olarak yalın çizgilerin kullanıldığını ve rahatlığın ön planda tutulduğunu söyleyebiliriz.⁴⁵

---

⁴¹ Gülname Turan, **Türkiye’de Erken Cumhuriyet Dönemi Zanaat ve Endüstri Üretiminde Tasarım**, Doktora Tezi İstanbul, Türkiye: İstanbul Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2009, s.224

⁴² Aslanoğlu, s.64

⁴³ Bozdoğan, s.318

⁴⁴ Aslanoğlu, s.85

⁴⁵ Şebnem Uzunarslan, **Cumhuriyet’in İlk Yirmi Yılında Mimarlık Alanındaki Gelişmelerin Mekan ve Mobilyaya Yansımaları**, Cumhuriyet’in Mekanları Zamanları İnsanları, E. A. İmamoğlu (drl), 1. Basım Ankara: Dipnot Yayınları, 2010, s.169-186

Geleneksel ev içi düzeni ve mobilyalar değişmiş olsa da, 1940'lı yıllara gelindiğinde dahi modern mobilyaların Türkiye'de bulunan atölyelerde üretiminde bir değişim sağlanamamıştır. Geleneksel atölye tipi üretimin devam ettiği, endüstrileşmenin henüz oluşturulmadığı bu dönemde kentlere göre mobilya üretimleri ve çeşitliliği değişiklik göstermektedir. Çoğunluğu Rum, Ermenilere ait olan bu atölyeler, mobilya üretimini ve mirasını da Osmanlı İmparatorluğu'ndan Cumhuriyet dönemine kadar ulaştırarak yeni dönemde de kimliklerini sürdürmüşlerdir.⁴⁶

II. Dünya Savaşı nedeniyle durgunlaşan mimari ve mobilya üretimleri, 1940'ların ortalarına gelindiğinde savaşın da sona ermesi ile yeniden canlanmıştır. 1946 yılı, Türkiye tarihinde hem siyasi, hem ekonomi bakımından yeni bir dönüm noktası olmuştur. "Dışa kapalı, korumacı, dış dengeye dayalı ve içe dönük" ekonomi politikaları gevşetilmeye başlanmıştır. İthalat serbest bırakılarak arttırılmıştır. Dış pazarlara dönük, tarıma, madencilığe, alt yapı yatırımlarına ve inşaat kesimine öncelik verilmeye başlanmıştır. Bir bakıma, Türkiye'de dünya ekonomisi ile bir bağlantı kurulmaktadır.⁴⁷ Ancak bu yıllarda malzeme yetersizliği nedeniyle üretim için atölye bulmak neredeyse imkansızdır. 1950'lerin makineli üretimine geçinceye kadar Türkiye'de mobilya üretimi genellikle Rum ve Ermeni ustaların yoğunlukla bulunduğu Dolapdere, Galata ve Pera semtlerinde gerçekleştirilmiştir. Cumhuriyet'in ilk yirmi yılında yaşanan gelişmeler, İkinci Dünya Savaşı sonrasında yön değiştirmiştir. İlk yıllar, gelenekselden kopuş anlamını taşıyan modernleşme ideolojisi ile köklü değişimleri ifade ederken, özellikle 1950'lerden sonra, yapılaşma hız kazanmasına rağmen mekanlarda 1930'larla birlikte oturan düzenin sürdüğü görülmektedir.⁴⁸

2.2.1. 50'lerden 80'lere Mobilya Sektörünün Gelişimi

İkinci Dünya Savaşı bütün dünyaya olduğu gibi Türkiye'ye de önemli değişiklikler getirmiştir. Saygın bir devletin insan haklarına saygılı bir demokrasiyle yönetilen ve

---

⁴⁶ Özkaraman, s.138

⁴⁷ Önder Küçükerman, **Osmanlı'dan Cumhuriyete Geçiş Yıllarında Avrupa'daki Değişimleri Türkiye'ye Taşıyan Bir Ahşap Ustası: Hayati Görkey**, Erken Cumhuriyet Döneminde Mobilya, Umut Şumnu (drl), 1. Basım, İstanbul: TMMOB İçmimarlar Odası Yayınları, 2013, s.45-58

⁴⁸ Uzunarslan, **Cumhuriyet'in İlk Yirmi Yılında Mimarlık Alanındaki Gelişmelerin Mekan ve Mobilyaya Yansımaları**, s.169-186

refah devleti fonksiyonlarını gerçekleştirmeye çalışan bir devlet olması gerektiği konusunda ortak değer yargıları oluşturulmuştur. Türkiye de yeni kurulan dünyada saygın bir konum alabilmek için dünyanın yeni oluşan kurumlarını benimsenmiş, bunlar içinde yer alınmış ve gelişmelerin paralelinde olarak tek partili bir siyasal rejimden çok partili bir rejime geçilmiştir.⁴⁹

Bu dönemde, savaş öncesinde iç pazara hapsedilmiş ülke ekonomisinin, özellikle tarımda modernizasyona ağırlık verilerek dışa açılma süreci başlamıştır.⁵⁰

Tarımda makineleşmenin artmasıyla hızlı bir gelişim görülürken, makineleşmenin beraberinde getirdiği üretimin kolaylığı, teknolojik gelişmeler ile kas gücüne dayalı üretimin azalmasına neden olmuş ve köyden kente göç başlamıştır. Kente göçün başlaması ile konut yaşam şekilleri değişmeye başlamış, apartman sayısında büyük bir artış görülmüştür. Cumhuriyet Dönemi öncesinde batılılaşma çabaları ile başlayan apartman yaşamı bu dönemde ülke genelinde yaygınlaşmıştır. Ancak tüm diğer sanayi kollarında olduğu gibi inşaat sektörü de yeni gelişmelere hazırlıksız yakalanmıştır. İletişim olanaklarının artmasıyla dış dünyadaki uygulamalara açılan mimarlar, tasarımlarında yabancı ülkelerde gördükleri biçimleri ve örnekleri gerçekleştirmeye çalışmışlardır. Ülkenin malzemeleri ve inşaat teknikleri göz önüne alınmadan yapılan bu tasarımların gerçeğe dönüştürülmesi çok kez sağlanamamış veya bina aslının bir karikatürü olmuştur.⁵¹ Konut düzenlerindeki değişim, mekanların en önemli parçası olan mobilyayı da etkilemiştir. Ancak mobilya üretimi de yapı sektörüne benzer özellikler taşımıştır. Endüstriyel üretim yöntemleri ile üretilen mobilyalar, Türkiye’de taklit ürünler olarak küçük atölyelerde üretilmişlerdir.

Savaşın getirdiği olumsuz etkilerden kurtulmaya çalışan ülkeler yeni bir yapılanma çabasına girmişler ve ekonomilerini geliştirmek için sanayiye yönelmişlerdir. Savaş için geliştirilen pek çok malzeme ve teknolojinin üretimi kolaylaştırması sağlanmış ve bu teknikler mobilya üretiminde de kullanılabilir hale gelmiştir. Mobilya sanayisinde gelişme

---

⁴⁹ Tekeli, *Türkiye’de Cumhuriyet Döneminde Kentsel Gelişme ve Kent Planlaması*, s.12

⁵⁰ Tekeli, s.12

⁵¹ Sey, s.35

görülürken Türkiye bu gelişmeye ayak uyduramamıştır. Bu nedenle gelişmiş bir mobilya sanayisinden söz etmek mümkün değildir.

Ev davası gibi, bir de mobilya meselesi, bütün memleketleri ilgilendiriyor. Her memlekette, küçüğünden kalabalığına, fakirinden, zenginine kadar, bütün aileler fırsat buldukça daha iyi mobilya temin etmek için gayret sarf ediyorlar.

İyi mobilya temini, bilhassa bizim memleketimizde hemen hemen imkansızdır. Çünkü mesken davası gibi mobilya bizde, tamamen bakir bir haldedir.⁵²

Savaşın etkileri ile zarar gören pek çok ülke gibi, Türkiye de sanayisini geliştirerek bu etkileri en aza indirmeye çalışmıştır. Ancak Cumhuriyet öncesi dönemden 1950’li yıllara kadar hiçbir sanayi alt yapısının olmaması özellikle mobilya sanayindeki yetersizlik, malzeme eksiklikleri ile de birleşince atölye tipi küçük üretim bu dönemde de varlığını korumuştur. Gelişmiş dünyada endüstriyel yöntemlerle yapılanlar burada geleneksel el işçiliği ile gerçekleştirilmeye çalışılmaktadır.⁵³

Türkiye’nin modernleşme süreci “toplumsal hareketlilik” eksenini üzerinden çizildiğinde, 1940’ların sonunda gerçekleşen bir kırılma noktası, kendinden öncesi ile sonrasını derin çizgilerle birbirinden ayırır. Bu ayırım çizgisi 1950’lerin öncesiyle sonrasını birbirinden ayırırken, başka önceliklerle birbirinden ayrışacak olan dönemleri de birbirine yaklaştırır.⁵⁴ Cumhuriyet öncesi dönemde pek çok şey geride bırakılmış, modern toplum anlayışı ve yeni ideolojiler benimsenmiş olsa da, geleneksellik çabuk terk edilememiş, 1950’li yıllarda da devamlılığını korumuştur. Mobilya üretimi de geleneksel yöntemlerin uygulandığı bir alan olarak yer almıştır.

Memleketimizde, rahat, sağlam ve zevkli mobilya yapılamıyor. Yerli mobilyalarımız, hiç de tatmin edici değildir. Mobilyacılar ekseriya başka memleketlerden getirdikleri katalogların taklitlerini yapmakla meşguldürler. Mobilya ile uğraşan dekoratörlerimiz henüz hiç denecek kadar azdır. Bu itibarla yapılan mobilyalar ekseriya zevksiz birer

---

⁵² Sayar, s.29-32

⁵³ Uğur Tanyeli, **1950’lerden bu yana Mimari Paradigmaların Değişimi ve Reel Mimarlık**, 75 yılda Değişen Kent ve Mimarlık, Yıldız Sey, 1. Basım, İstanbul: Tarih Vakfı Yayınları, 1998, s.238

⁵⁴ İhsan Bilgin, **Modernleşmenin Toplumsal Hareketliliğin Yörüngesinde Cumhuriyetinİmarı**, 75 yılda Değişen Kent ve Mimarlık, Yıldız Sey (drl), 1. Basım, İstanbul: Tarih Vakfı Yayınları, 1998, s.257

imalattan ibaret kalmaktadır. Büyük mobilya fabrikalarımız yoktur. Mobilyacılarımız mobilyalar elde etmek gayesini istihdaf etmekte idiler.⁵⁵

Ekonomik Kalkınma Planı ile başlayan süreçte, genel politika içe dönük, korumacı ekonomik politikaların uygulanması ile ithal ürünleri sınırlandırmak ya da yasaklamak olmuştur. 1950'li yılların sonuna gelindiğinde ise dayanıklı tüketim mallarının bir bölümü yabancı sermaye desteği ile Türkiye'de üretilmeye başlanmıştır. Tüm bu gelişmelere rağmen, en çok kullanılan ve ihtiyaç duyulan dayanıklı tüketim mallarından olan mobilya sanayisi bu dönemde de geri planda tutulmuş ve gelişme gösterememiştir.

1950'lerin getirdiği en önemli değişiklik, tasarım talebi ve hatta arzı alanına özel sektörün girişi olur.⁵⁶ Yaşam alanlarının kullanıcı beğenilerine bağlı olarak düzenlenmesi, mobilya tasarımlarında kullanıcı odaklı ürünlerin oluşturulmasını sağlamış ve ergonomi kavramı ortaya çıkmıştır. Tasarım taleplerini karşılama, yerli üretimin teşvik edilmesi için 1957 yılında İstanbul'da Tatbiki Güzel Sanatlar Okulu danışmanlığını yapan Prof. Adolf Schneck'in 1959 yılında Tatbiki'nin kuruluş aşamalarını, amaçlarını hedeflerini Maarif Vekaleti Mesleki Teknik Öğretim Müdürlüğü'ne detaylı bir biçimde sunduğu raporda yer alan açıklamanın bir bölümünde;

... sizin yönteminizin de pek çok avantajı var, çünkü bağımsız bir zanaatçılık olmadığı ve bir ülke için gerekli olan sanayi henüz kurulmadığı bir durumda, her şeyi yoktan var etmeniz gerekir. Sizin meslek okullarınız o kadar iyidir ki, daha büyük işlevler üstlenip, bir tür zanaat işletmesi haline gelmişlerdir.

Bu nedenle, Tatbiki Güzel Sanatlar Okulu'nun çalışanları ve yöneticileri, çok önemli bir görev üstlendiklerini, bunun büyük bir sorumluluk olduğunu bilmelidir. Çünkü söz konusu olan yalnızca Doğu'nun kültür mirasını korumak değil, ülkenin ekonomisine ve kalkınmasına yardımcı olacak yeni yollar da bulmaktır⁵⁷ şeklinde açıklanmıştır.

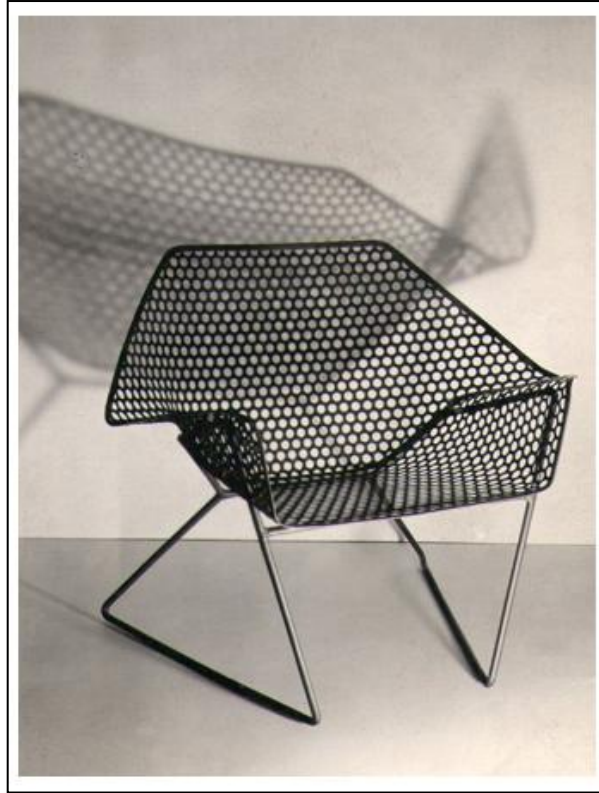
⁵⁵ Sayar, s.30

⁵⁶ Tanyeli, s.238

⁵⁷ Bircan Ak, **Schneck ve Devlet Tatbiki Güzel Sanatlar Okulu**, Bauhaus: Modernleşmenin Tasarımı Türkiye'de Mimarlık, Sanat Eğitimi ve Bauhaus, Ali Artun & Esra Aliçavuşoğlu (drl), 3. Basım, İstanbul: İletişim, 2014, s.318

Raporun pek çok bölümünde teknik yetersizliklerden ve eksikliklerden bahsedilirken, okulun sorumlulukları da dile getirilmiştir.

Türkiye’de modern mobilyanın tarihi 1950’lerin sonu ve 1960’ların başına tarihlenen anahtar isimler çerçevesinde ele alınabilir. Çağdaş ev mobilyasının yerel olarak üretilen ve tasarlanan ilk örnekleri, İstanbul ve Ankara’da bu yıllarda ortaya çıkmıştır. Bunları gerçekleştirenler, Güzel Sanatlar Akademisi’nden yeni mezun genç ve idealist tasarımcılardır.⁵⁸ Akademi’nin heykeltıraş bölümünden mezun olan Sadi Öziş ve İlhan Koman 1955 yılında heykeltıraş atölyelerini kurmuşlardır. Ancak heykele olan ilginin yoğun olmaması, bir süre sonra onları Türkiye’deki mobilya eksikliği de göz önünde bulundurularak metal mobilya üretimine itmiştir ve Kare Metal’in kurulması da bu dönemde gerçekleşmiştir. Sadi Çalık’ın da aralarına katılması ile modern, özgün metal mobilya tasarımının ve üretiminin öncülerinden olmuşlardır.

Resim 10: Kare Metal, Elek koltuk, Sadi Öziş, 1959

Kaynak:<http://www.etsm.org.tr/kare-metal/>(Erişim Tarihi: 24.02.2015)

⁵⁸ Gökhan Karakuş, **Erken Modernistler**, Erken Cumhuriyet Döneminde Mobilya, Umut Şumnu (drl), 1. Basım, İstanbul: TMMOB İç Mimarlar Odası, 2013, s.109-113

Resim 11: Kare Metal, Loop iskemle, Sadi Öziş,

Kaynak: <http://www.etsm.org.tr/kare-metal/>(Erişim Tarihi: 24.02.2015)

Mimar Fazıl Aysu ve Baki Atar tarafından 1952 yılında kurulan bir diğer öncü modern mobilya firması ise Moderno olmuştur. Mobilya üretimindeki eksiklere rağmen tasarım ve üretim açısından döneme yön veren çalışmalarda bulunulmuş, mobilyanın yanı sıra iç mekan çalışmaları da yapılmıştır.

Resim 12: Moderno Oturma Odası Tk. 1

Kaynak: <http://www.datumm.org/tr/MobilyaDetay?ID=79>(Erişim Tarihi: 24.02.2015)

1950 yılından sonra gerçekleşen teknolojik gelişmeler, malzeme çeşitliliğinin artmasını sağlamış pleksiglas, kauçuk, kontraplak gibi kolay şekil verilebilen, kalıplanabilir yeni yapay malzemeler ortaya çıkmıştır. Yaşamsal gereksinimlere yönelik ürünler, yeni malzemeler ile birleşerek kullanıcıya geniş bir ürün yelpazesi sağlamıştır. Endüstriyel

yöntemlerle üretilip, her kesimden kullanıcının beğenilerine, yaşamsal ihtiyaçlarına göre seçebilecekleri, maddi imkanları ile alınabilecek duruma gelen mobilya tüketimi; popüler kültürün etkisi artmıştır.

1960'lı yıllara gelindiğinde gelişmiş toplumların, radyo, buzdolabı, çamaşır ve elektrik süpürge, televizyon, otomobil, yeni işyerleri, ev eşyaları gibi ürünleri ile yakından tanışılmıştır. Ancak bu malların ithali serbest değildir. Yabancı sermayenin katılmasıyla, ilk başta sadece montaj yapacak biçimde fabrikalar kurulmaya başlanmıştır. Kısacası Türkiye'de sanayileşme dönemi başlamıştır. Artık mobilya sanayinin isteklerine uygun mobilya tasarlamak gerekmektedir.⁵⁹ Ancak sanayileşme 1970'li yıllara kadar hedeflenen noktaya ulaşamamıştır. Dolayısıyla sanayiye uygun ürün tasarımları da geri planda kalmıştır. 1960'lı yıllarda Güzel Sanatlar Akademisi'nden mezun iç mimar ve dekoratörlerin çabalarıyla kurulan, Yıldırım Kocacıkhoğlu ve Turhan Uncuoğlu'na ait İstanbul'da İnterno ve Azmi-Bediz Koz'a ait Ankara'da MPD (Mobilya Proje Dekorasyon) gibi tasarım ofisleri dönemin mobilya tasarımında öncü olan İtalyan ve İskandinav mobilyalarından esinlenerek yeni ürünler oluşturmuşlardır.

Resim 13: İnterno firması tarafından tasarlanan ve üretilen sehpa, 1974

Kaynak: <http://www.datumm.org/tr/MobilyaDetay?ID=82>(Erişim Tarihi: 26.02.2015)

⁵⁹ Küçükerman, *Osmanlı'dan Cumhuriyete Geçiş Yıllarında Avrupa'daki Değişimleri Türkiye'ye Taşıyan Bir Ahşap Ustası: Hayati Görkey*, s.56

Resim 14: MPD (Mobilya Proje Dekorasyon) firması tarafından tasarlanan ve üretilen oturma odası takımı, 1960'lar

Kaynak: <http://www.datumm.org/tr/MobilyaDetay?ID=90>(Erişim Tarihi: 26.02.2015)

1970'li yıllara gelindiğinde ise; artan talebi karşılamakta güçlük çeken mobilya sektöründe, geleneksel mobilya üretimi olan küçük atölye ve marangozların yerini sanayi üretimi almaya başlamıştır. Köyden kente göçün etkileri ile konut kavramındaki değişiklik, kullanıcı gereksinimlerine yönelik mobilya ihtiyaçlarının doğması, hızlı nüfus artışı, alım gücünün yükselmesi kullanıcı beklentilerinde değişime neden olmuş ve üretimin kullanıcı odaklı şekillenmesini sağlamıştır. Avrupa'da 19. yy.da başlayan bu süreç Türkiye'de ancak 1970'li yıllarda etkisini gösterebilmiştir.

Sonuç olarak 1950-1980 yılları arasında sosyal, siyasal ve kültürel değişikliklerden dolayı olarak etkilenen mobilya tasarımında ve üretiminde Türkiye, dünyadaki gelişmeleri yakından takip edememiştir. Mobilya sektörü 1960-1980 yılları arasında, ithal teknoloji ve tasarımlara bağımlı kalmıştır. 1980 öncesi dönemde çıkarılan yasalar bir sonuç vermemiş mobilyada istenilen konum yakalanamamış, yerli sanayiye teşvik edilmeye çalışılmıştır.⁶⁰

---

⁶⁰ Serpil Durmuş, **Türkiye'de Modern Mobilyanın Gelişimi**, Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: Marmara Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü İç Mimarlık A.S.D. , İstanbul, 2005, s.30

2.2.2. 80'lerden Günümüze Mobilya Sektörünün Gelişimi

1980 yılında rejim değişikliğine gidilmesi ile Türkiye dış pazara açılmış ve yeni rejim sanayide dönüşümün başlangıcı olmuştur. Kentleşmenin hız kazanması, tüketimin artması ve teknolojik gelişmelerin tüm dünyada küreselleşmeyi meydana getirmesiyle, Türkiye de bu değişimden etkilenmiş, ithal ürün ve malzemelerin ülkeye girişi ile sosyal yaşamın da değişime uğradığı yeni bir dönem başlamıştır. Sosyal yaşamdaki bu değişim mobilya sektöründe yenilenmenin temel unsuru olmuştur. Sosyal hayatta bu döneme kadar yeri olmayan ürünlerin hayata girmesiyle Türk tüketici ürün çeşitliliği ve yeni ürünlerin kalitesi karşısında daha etkin ve özel sonuçlar veren bir değişim yaşamıştır. Çünkü o döneme kadar genellikle içe kapalı yapısı ile mobilya sektörünün olanakları içerisinde ürettiklerini satın almak zorunda kalan tüketici; ülkeye çok çeşitli ithal ürünlerin girmesi ile bol çeşit ve farklı kalitedeki bu ürünlerle tanışıp bakış açısını geliştirmeye, geniş anlamda bilinçlenmeye başlamıştır.⁶¹

Üretimin makineleşmesi toplumun yaşam şekillerini değiştirmiş, köyden kente göç fabrikaların çevrelerinde yeni yaşam alanlarının oluşmasına neden olmuştur. Avrupa'da endüstrileşme ile görülen bu süreç Türkiye'de 70'li yıllardan sonra etkisini göstermiştir. Nüfusun kentlerde yoğunlaşması ve giderek artması, apartman yaşamını ve konut düzeninin, dolayısıyla mobilyanın şekillenmesinin en önemli etkenlerindedir. Türk mobilya endüstrisinin en büyük ve geleneksel pazarını konut mobilyası oluşturmaktadır. Bu pazardaki talep, nüfus artışıyla doğru orantılı olarak ve 1950'li yıllardan beri giderek artan kentleşme olgusunun da etkisiyle sürekli artış göstermektedir.⁶²

Teknolojik ürünlerin yaygınlaşması, ihtiyaç olarak alınan pek çok ürünün dışında, reklamlar aracılığıyla bir moda yaratılarak tüketimini sağlamak, kullanılmayacak ürünlerin dahi satın alındığı yeni bir dönemin başlangıcı olmuştur. Büyük bir değişimin ilk işaretlerinin görülmeye başladığı bu dönemde hem üretici hem de tüketici, ithal ürünlerin yerli ürünlerden farkı olarak, tüketicinin kimliğini yansıttığını görmeye başlamıştır. Bir bakıma üretici, ürün tasarımında çeşitlilik gerektiğinin farkına varmıştır.

---

⁶¹ Özkaraman, s.185

⁶² Alpay Er, **Türk Mobilya Endüstrisinde Yeni Ürün Tasarımı**, Yapı Dergisi 173. Sayı, 1996, s.113

Bütün bunların sonucunda da Türkiye’de hem üretici, hem de tüketicinin artık kişisel beğenilere ve bireye önem veren üretim kavramına yöneldiği ortaya çıkmaya başlamıştır.⁶³

Mobilya, tarihte uzun yıllar kullanılan bir dayanıklı tüketim ürünü olarak yer alırken, yeni malzemelerin üretilmesi, kullanıcıya farklı seçenek sunması ile modanın bir parçası olmuş ve her yeni ürün kullanıcının modayı yakalama arzusu ile değişimi hızlandırmıştır. Tüketicinin beklentileri doğrultusunda mobilya tasarımı da yön değiştirmiştir.

Türk sanayinde, 1980’li yıllardan başlayarak mobilya sanayindeki çok sayıda üreticilerin dışa açılma yoluyla kendilerini yenileme ihtiyacı, diğer yandan özgün ürün tasarımı kavramının da ele alınması gerekliliğini ortaya çıkarmıştır.⁶⁴ İçe dönük yapıda ihtiyaca yönelik taklit olarak üretilen ürünlerin dışa açılma politikası ile pazarda yer bulmaları mümkün olmamış ve ithal ürünler tüketicinin ilgisini çekmiştir. İç pazarda ithal ürünlerle rekabet edebilecek yeni ürün ihtiyacı, devlet teşvikleri ile sanayi geliştirilmeye çalışılmış ve özgün tasarımların ortaya çıkması için bir başlangıç olmuştur.

Globalleşme tasarlanan her ürünün ya da akımın tüm dünyaya aynı anda yayılmasını, tüketicinin ürüne hemen ulaşmasını kolaylaştırmıştır. 1980’li yılların ortalarında bilgi teknolojisinin hız kazanması, iletişimin artması, tüketicinin bilinçlenmesini ve ihtiyaçlarına yönelik ürünleri ithal ürünlerle kıyaslayarak geniş bir ürün yelpazesinde seçme olanağı, üretici firmalar için kullanıcının ilgisini çekecek yeni bir durum olarak tasarımcı ismi ile ürünlerin satılması çözümünü getirmiştir. Üretici firmalar için pazar analizinin yapılması ve sonuçlar doğrultusunda ürünlerin tasarlanması, tasarımı yönlendiren en büyük etken olurken, tasarımcının ismi de ticaret aracına dönüşmüştür. Diğer yandan tüketicilerin bilinçlenmesi, ihtiyaçlarını daha iyi tatmin edecek mal ve hizmetlere yönelmeleri nedeniyle, üreticiler; tüketicilerin değişen istek ve beklentilerini de dikkate almak zorunda kalmışlardır. Bütün etkenlerden kaynaklanan kalite, hızlı

---

⁶³ Özkaraman, s.196

⁶⁴ Özkaraman, s.188

servis, ucuzluk, ürünün tasarım değeri, güvenli olması ve diğer faktörler de önem kazanmıştır.⁶⁵

Mobilya sektöründe Türkiye’de bulunan üreticiler, uzun yıllar yabancı üreticilerin kataloglarından birebir taklit ürünler ya da küçük değişiklikler yaparak benzer ürünler ile iç pazara yönelik üretim yaparken, ithal ürünlerle rekabeti güç olmuştur. 1990’lardan sonra tasarım eğitiminin ülke genelinde yaygınlaşması ile geleneksel üretim yöntemleri terk edilmiş ve yeni dönem tasarımcıların özgün tasarımları ile mobilya sektörünün dünyaya açılması sağlanmıştır. Uluslararası fuarlara katılımın artması, özgün mobilyaların üretilmesi sektörde dünya ile aynı anda, Türkiye’de bulunan üreticilerin de varlık gösterdiğini destekler niteliktedir.

Tüketicinin ihtiyacı olsun ya da olmasın mobilyaya ucuz, kolay, hızlı şekilde dünyanın her yerinden ulaşması *‘endüstrinin karşısında her türlü tasarımı denemiş, gereksinimlerini karşılamış ve doymuş bir tüketici grubu’⁶⁶*’nu meydana getirmiştir. Üreticiler için ise *‘doymuş bir tüketici grubuna’* yeni ürünleri pazarlayarak farklı satış tekniklerini geliştirmelerine neden olmuştur. Tasarımcı ismi ile pazara sunulan ürünlerin de bir süre sonra tüketimi ile yeni bir arayış olarak, seri üretim olmayan, sınırlı sayıda üretimin yapıldığı, tasarımcıların özel koleksiyonları ortaya çıkmıştır.

21. yüzyılın başlaması ile yeni çağ değişimi de beraberinde getirmiştir. Küreselleşme ile dünyada sosyal, ekonomik, siyasi ve kültürel dengelerin değişmesi, teknolojinin öngörülemez şekilde hızlanması çağa ayak uydurmakta zorlanan bir üretim ağına sebep olmuştur. Sosyal yaşamın kültürel değerlerden uzaklaşması, toplumların ortak beğenilere yönelik beklentilerini arttırmıştır. Tek tipleşen, küçülen, bireysel yaşam şekilleri mobilya kullanımında dönüşümlere neden olmuş, alan ve oda kavramları yaşam mekanları adı ile bir araya gelmiş, birden fazla işlevin çözümlendiği yeni alanların oluşmasına ve dolayısıyla mobilya tasarımının ve üretiminin bu bağlamda yapılması gerekliliği başlamıştır.

---

⁶⁵ Özkaraman, s.198

⁶⁶ Boyla, s.104

Dünyanın her yerinde aynı anda ulaşılabilir ürünler, tasarımların ucuz taklitleri ile mobilya sektöründe de görünür olmuştur. Rekabet zorlaşmış, benzerlerinden farklılaşmaya çalışan ürün yelpazesi tasarıma ve tasarımcıya verilecek önemin ne denli artması gerektiğini belirtmiştir. Dünyada birçok ulus kendine bir değer geliştirmiş, bir paye kapmış, İtalyan markanın “çizgisi”, Alman markanın “sağlamlığı”, Amerikan markanın “gücü”, Fransız markanın “şıklığı”, İngiliz markanın “ciddiyeti” gibi... Türk markası ise henüz kalite beratını alma yolunda. Çağımızda bilgi akışının sınır tanımazlığı, ileri teknoloji olanakları, aradaki farkın hızla kapatılmasına olanak verebilir.⁶⁷ Uluslararası fuarlara katılımların ve ar-ge çalışmalarının artması, mobilya sektöründe dünya ile yarışan bir konuma gelmesinde atılan adımlardan olmuştur.

Günümüz Türkiye’inde mobilya sektöründe yenilenme dünya ile paralellik göstererek hızla gelişmektedir. Tüketimin beraberinde getirdiği üretim gerekliliği, teknolojik gelişmeler ile oluşan yeni üretim teknikleri, ar-ge çalışmalarının artırılması ile çözümlenebilmektedir. Özgün tasarımların yerel firmalarla rekabetin dışında uluslararası platformlarda rekabet edecek güce ulaşma hedefi mobilya sektörünün başlıca amaçlarını oluşturmaktadır.

2.3. Türkiye’de Mobilya Sektöründe Erken Cumhuriyet Döneminden Günümüze Yerli ve Yabancı Üreticiler

Türkiye’de Cumhuriyet Dönemi Öncesi mobilya üreticileri, Dolapdere, Galata ve Pera semtlerinde bulunan çoğunluğu Rum ve Ermeni ustalardan oluşmaktadır. Osmanlı İmparatorluğu’nun son döneminde yer alan, yabancı kataloglardan seçilen ürünlerin taklitlerini yapan pek çok üretici Erken Cumhuriyet Dönemi’nde de varlığını sürdürmüştür. Birkaç kişinin çalıştığı; semtlere göre farklılık gösteren, atölye tipi üretimin yaygın olduğu bu dönemde yalnız yerel ihtiyacı karşılamaya yönelik mobilya üretimi yapılmış ve 1950’li yıllara kadar varlığını korumuştur.

---

⁶⁷ Faruk Malhan, **Faruk Malhan İmzasıyla Nardan**, Digital Schneider Dergisi, İstanbul, 2007, Temmuz, s.13

I. Dünya Savaşı'nın etkilerinin uzun yıllar devam etmesi, malzeme yetersizliği, alım gücü eksikliği mobilya imalatını etkilemiş ve Osmanlı'dan Erken Cumhuriyet Dönemi'ne kadar üretimde durgunluk yaşanmıştır.

Bu dönemde ağırlıklı olarak İzmir ve İstanbul'da bulunan üretici firmaları ve ustaları sıralayacak olursak;

- 1910 yılında imalata başlayan ve 1930'lara kadar üretimini sürdürmüş olan doğrama, klasik, Alman ve Amerikanvari mobilya, banka ve daire mahsus yazı masaları el arabaları ve keresteye müteallik eşya ve levazım imal eden Unkapanı Kereste Doğrama Fabrikası (Mimar Dergisi 1931 yılı, sayı: 2)
- 1926 yılında Pera'da kurulan Wraschitz Mobilya Fabrikası : 'La Moderne'
- 1927 yılında Nurettin Usta, bugün bilinen adı ile Nurus
- 1930'larda Langada Kömürcüler içinde Kostaki Tahmincioğlu Asri Doğrama Fabrikası ve Marangozhanesi (Mimar Dergisi 1931 yılı, sayı: 4)
- 1930'larda İstanbul'da Dekorasyon ismi ile açılan Selahattin Refik Sırmalı'nın kurduğu mobilya firması
- 1930'larda Beyoğlu, Beyazıt, Kapalı Çarşı'da Celal Berkay Mobilya Mağazalar Zinciri
- 1930'larda Cerrahpaşa Caddesi Cevat Marangoz, Doğrama ve Mobilya Fabrikası (Mimar Dergisi 1931 yılı, sayı: 11-12)
- 1930'larda Mimar dergisinde sıkça reklamlarını gördüğümüz Haraççı Kardeşler Mobilya Mağazası
- 1933 yılında Fındıklı'da Çirigoti Mobilya Fabrikası
- 1935 yılında kontrplak üretmek amacıyla kurulan Kelebek Mobilya Sanayi ve Ticaret A.Ş. 1978 yılında modüler mobilya üretimine başlamış ve günümüzde de varlığını halen sürdürmektedir.
- 1940'larda Beyoğlu'nda Tahta-Oyma Kollektif Şirketi Kiryako Karabodosoğlu ve Dimitri Yeorgiadis
- 1940'larda Sirkeci'deki Temiz İş Kamil Kambak Sandık Makine ve Mobilya Abalaj Evi
- 1940'larda Kapalı Çarşı'da Bahattin Beceren Mobilya Mağazası

- 1940'larda Beyoğlu'nda misafir, yatak, yemek ve yazıhane mobilyaları üretimini gerçekleştiren Haraççı Kardeşler Mobilya ve Mefruşat Mağazaları
- 1945 yılında Minas Boyacıyan tarafından kurulan Minas Mobilya, (1960 yılında ilk yataklı kanepeyi üretmiştir) günümüzde de halen varlığını sürdürmektedir.
- 1947 yılında Yeni Çarşı'da Niko Naci Nikolau Mobilyacı ve Marangoz
- 1947 yılında Beyoğlu'nda Pavli Kefalopulo Elektrikle Mücehhit Marangozhane
- 1948 yılında Beyoğlu'nda Diliyani Lüks Teminatlı Yatak Odaları, Yemek Odaları, Salon, Yazıhane ve saire
- 1952 yılında Kayseri'de kurulan İstikbal Mobilya, (Günümüzde de halen varlığını sürdürmektedir.)

Erken Cumhuriyet Dönemi'nden 1950'li yıllara mobilya üreticileri arasında gösterilebilir.

Mobilya üreticilerinin yanı sıra mobilya ithalatı yapan firmalar da bulunmaktadır. Bunlardan en bilinenleri Baker Mağazaları ve Thonet ve Gloria markalarının ithalatını yapan Yosef M. Aciman, Leon J. Fridman ve Luvr Mağazası sayılabilir.

Erken Cumhuriyet Dönemi'nde malzemenin kısıtlı olması, hammaddenin bulunduğu alanlarda mobilya sektörünün yoğunlaşmasının en önemli faktörü olmuştur. İnegöl mobilya sanayisinin de bu nedenle oluştuğunu söylemek mümkündür. 1950'li yıllardan sonra İnegöl mobilya sanayi gelişim göstermiş ve atölyeler 1990 yılı itibariyle fabrikasyon üretime geçmiştir.

II. Dünya Savaşı'nın olumsuz etkilerinin azaltılması amacıyla ülkeler yeni bir yapılanmaya girmişlerdir. Gelişen teknoloji ve malzeme çeşitliliği ile üretim olanakları artmış, mobilya ve iç mekan düzenlemelerinde çeşitlilik görülmüştür. 1950'li yıllarda İstanbul Güzel Sanatlar Akademisi'nden yeni mezun genç tasarımcıların kurdukları mobilya firmaları, özgün tasarımları ile modern mobilya üretiminin öncülerinden olmuştur.

- Akademinin Heykeltıraş bölümünden mezun Sadi Öziş ve İlhan Koman'ın kurduğu Kare Metal, modern, özgün metal mobilya tasarımı ile,

- 1952 yılında Mimar Fazıl Aysu ve Baki Atar tarafından kurulan Moderno Firması, mobilya üretiminin yanı sıra iç mekan çalışmaları ile
- 1954 yılında Ankara’da kurulan Şark Mobilya,
- 1960’lı yıllarda kurulan İnterno ve MPD firmaları İskandinav ve İtalyan stili mobilya
- 1970’li yıllarda kurulan Oktay Sezgin Büro mobilya örnekleri ile

Türkiye’de taklit ürünlerin yerini özgün tasarımların aldığına göstergesi olan öncü firmalardandır.

1970’li yıllarda içe dönük korumacı, dışa kapalı yapının geride kalması ile yabancı sermaye ülkeye girmiştir. Türkiye’de modern mobilya sektöründe önceleri yalnız montaj yapan fabrikalar kurulmuş ve gelişerek kendi ürünlerini üreten firmalara dönüşmüştür.

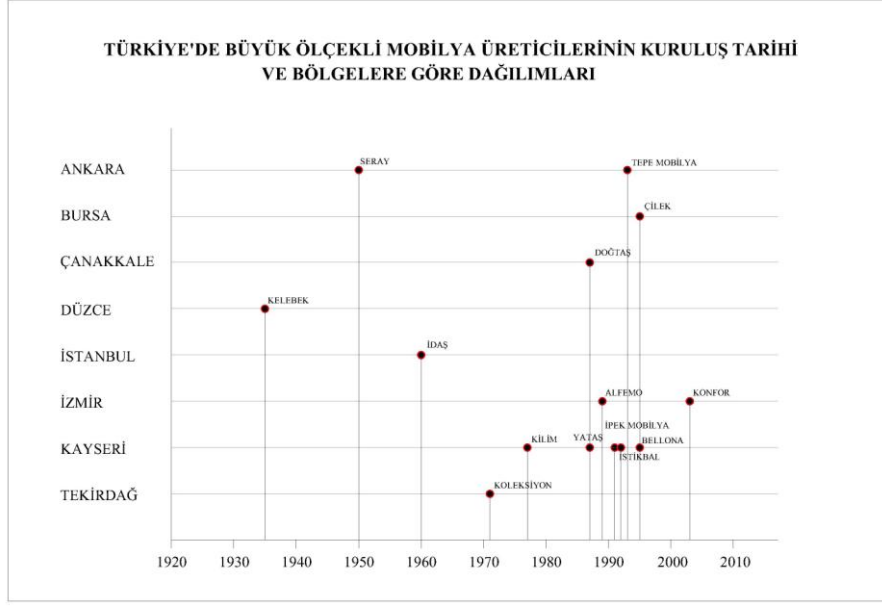
- 1969 yılında kurulan Tepe Mobilya ilk sanayileşme adımını atan firmalar arasında gösterilmektedir.
- 1971 yılında kurulan Atölye Derin,
- 1972 yılında Ankara’da atölye tipi üretim ile başlayarak 1981 yılında İstanbul’da modern üretim yöntemleri kullanımına geçen Koleksiyon mobilya,
- 1972 yılında kurulan Doğtaş
- 1973 yılında başlangıçta kimya sanayi olarak kurulan ve sonrasında ofis mobilya sektöründe faaliyet gösteren Ürosan

mobilya sektöründe önemli firmalar olarak gösterilebilir.

Türkiye’de mobilya sektörü, pazarın yoğunlaştığı ve/veya orman ürünlerinin yoğun olduğu belirli bölgelerde toplanmıştır. Önemli mobilya üretim bölgeleri toplam istihdamdaki paylarına göre; İstanbul, Ankara, Bursa, Kayseri, İzmir ve Adana şeklinde sıralanmaktadır. Bunun dışında Bolu, Eskişehir, Sakarya, Zonguldak, Trabzon, Balıkesir, Antalya ve Burdur’da da mobilya üretimi yapılmaktadır.⁶⁸

---

⁶⁸ O.A.İ.B. **Mobilya Sektör Raporu 2014**, Ankara: Orta Doğu İhracatçı Birlikleri Genel Sekreterliği, 2014, s.12

Tablo 1 : Türkiye'de Büyük Ölçekli Mobilya Üreticilerinin Kuruluş Tarihi ve Bölgelere Göre Dağılımları

2.4. Dünyada Mobilya Sektöründe Yaşanan Önemli Gelişmeler

1945 yılında son bulan II. Dünya Savaşı, sosyal, siyasi, teknolojik, kültürel ve ekonomik değişimler ile 20. yüzyılın ikinci yarısında mobilya tasarımı ve üretimini etkileyen en önemli olay olarak nitelendirilebilir. Savaş sonrasında yeniden yapılanma süreci içerisinde giren ülkelerin konut ihtiyaçlarının giderilmesi amacıyla inşaat sektörünün hızlı gelişimi, ucuz mobilya gerekliliğini ortaya çıkarmıştır. Savaş için geliştirilen malzeme ve üretim yöntemlerinin mobilya imalatında kullanılması, mobilya üretiminin gelişmesi ve orta sınıfın mobilyaya kolay ulaşımını sağlamıştır. II. Dünya Savaşı sonunda mobilya sektöründe yaşanan gelişmeler 1950'li yıllar itibariyle Türkiye'yi de etkisi altına almıştır.

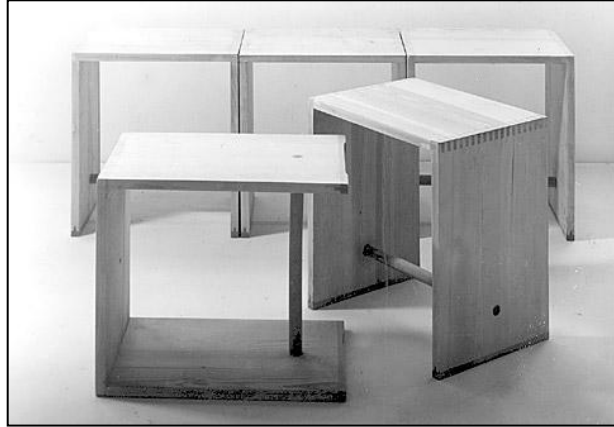
Bu bölümde II. Dünya savaşı sonrasında mobilya tasarımının gelişimi Avrupa, Amerika ve Uzak Doğu'da sosyal, kültürel değişimler ve etkileri üzerinden incelenmiştir. Dönemin öncü tasarımcıları ve ürünleri ile örneklendirilmiştir.

2.4.1. Avrupa'da Mobilya Sektörü

II. Dünya Savaşı sonrasında mobilya tasarımı alanında etki gösteren Avrupa ülkelerinin başında İtalya, Fransa, Almanya, İngiltere ve İskandinav ülkeleri gelmektedir. Savaş'ın

kaybeden tarafı olarak en büyük hasarı alan Almanya, tasarım alanında da kapatılan sanat okulları, Amerika' ya giden eğitimcileri ile dönemin gerisinde kalmış ve diğer ülkeleri yeni gelişmelerde takip etmekle yetinmiştir. İki Dünya Savaşı arasında üretimini durdurmak zorunda kalan Thonet Firması savaş sonrası dönemde Almanya'da mobilya üretimine devam eden firma olarak örneklendirilebilir.

Savaş'ın yıkıcı etkilerinin en çok hissedildiği ülke olarak Almanya, yeniden yapılanma süreci içerisinde sistem tasarım çözümleri ile elektronik ve otomobil sektöründe gelişme göstermiştir. Mobilya alanında gelişme ise 1950 yılında Ulm okulunun açılması ile gerçekleşmiştir. Seri üretime uygun, yalın çizgilerle işlevsel tasarım eğitiminin verildiği okulda Bauhaus etkilerini görmek mümkündür.⁶⁹

Resim 15: Max Bill, Ulm tabure, 1955

Kaynak:http://www.hfgarchiv.ulm.de/english/the_collections/hfg_collection/objects_photos.html (Erişim Tarihi : 15.04.2015)

Savaş sonrasında mobilya tasarımı alanında 1960' lı yıllara kadar gelişme gösteremeyen bir diğer ülke Fransa olmuştur. Savaş sonrası dönemde dünya üzerindeki mimarlık ve sanat alanındaki etkilerini kaybetmiştir.

Savaş öncesi dönemde etkin olan Jean Prouve ve Charlotte Perriand gibi mimarlar savaş sonrasında mobilya tasarımları ile sürekliliği korumuşlardır.

---

⁶⁹ Charlotte & Peter Fiell, **Modern Furniture Classics since 1945**, London: Thames and Hudson, 1991, s.20-30

Resim 16: Jean Prouvé, Compass Table, 1953

Kaynak: <https://www.pinterest.com/pin/561401909771904324/> (Erişim Tarihi: 04.05.2015)

Savaşın kazanan tarafında olmasına rağmen İngiltere pek çok alanda iş gücü ve kaynak yetersizliği çekmektedir. Bu nedenle savaş döneminde uygulanan kısıtlamalar savaş sonrasında mobilya tasarımlarına da yansımıştır. Mobilya üretimi yasalarla belirli standartlar ile gerçekleştirilirken, İngiliz mobilyalarının ağır yapısından uzaklaşmıştır. Utility Furniture Scheme (faydalı mobilya tasarısı) olarak adlandırılan mobilya üretim standartlarının belirlendiği tasarı 1942 yılında kabul edilmiştir.⁷⁰ Böylece savaş sonrası dönemde evlerde bulunacak yeni ürünlerin tümü bu standartlar ile üretilmiş ve mobilya tasarımında İngiliz tasarım üslubu ortaya çıkmıştır.

İngiltere, Almanya gibi savaş sonrasında mobilya tasarımı konusunda yeterli gelişmeyi gösterememiş, bu gelişmeyi standartlar ile sağlamaya çalışmıştır. Düzenlenen festivallerle faydalı mobilyaların endüstriyel üretimle gerçekleştirildiği ve üretimin devam edeceği izlenimi yansıtılmaya çalışılmıştır. Dönemin en dikkat çeken mobilyası 1951 yılında düzenlenen Festival of Britian' de Ernest Race Tasarımı BA sandalyesidir. BA Sandalye, savaş için üretilen alüminyum malzemenin kullanılarak seri üretim yolu ile

---

⁷⁰ Edward Lucie-Smith, **Furniture a concise history**, New York: Thames and Hudson, 1993, s.188

üretildiği ilk sandalye örneğidir. 1954 yılında düzenlenen Milan Triennale’de altın madalya ödülüne layık bulunmuştur ve dönemin tasarım çizgisini yansıtmaktadır.

Resim 17: Ernest Race, BA3/ sandalye, 1945

Kaynak: <http://www.racefurniture.com/product/ba3/#prettyPhoto> (Erişim tarihi : 19.05.2015)

Resim 18: Festival of Britain Illustrasyonu, 1951

Kaynak: <http://www.homeshoppingspy.com/wp-content/uploads/2011/04/festival-of-britain-book-paints-wallpaper.jpg>(Erişim Tarihi 15.04.2015)

Resim 19: Ernest Race, Antelope Sandalye, 1951

Kaynak: <http://www.racefurniture.com/product/antelope/#prettyPhoto> (Erişim Tarihi 15.04.2015)

Dönemin bir diğer dikkat çeken mobilya tasarımları, 1948 yılında MOMA tarafından düzenlenen düşük maliyetli, seri üretilebilen mobilya yarışmasının birincisi olan Robin Day'e aittir. (Storage Section of the International Competition for Low-Cost Furniture Design organised by the Museum of Modern Art in New York)

Resim 20: Robin Day, Polypropylene Chair, 1963 (Hille Firması tarafından üretilmiştir)

Kaynak: <http://www.hille.co.uk/polyside-history>(Erişim tarihi 16.04.2015)

Düşük maliyetli, kolay üretilebilir sandalyeleri ile ünlü olan Robin Day, 1963 yılında tasarladığı plastik enjeksiyon kalıplama yöntemini kullandığı iç içe geçebilen **Polypropylene Chair** ile günümüz tasarımına yön vermiştir.

İtalya savaşın etkilerini en hızlı şekilde atlatan ülke olarak mobilya tarihinde önemli bir yere sahiptir. Savaş döneminde pek çok fabrikada askeri gereçlerin üretiminin yapılması, üretimin amacının değişse de durmaması, savaş sonrası yenilenme döneminde üretim sistemlerinin geliştirilmesine, seri üretimin yeni malzemelerle oluşturulmasına ve gündelik eşyalar için de kullanılmasına olanak sağlamıştır. Seri üretimin yanı sıra geleneksel el üretimi tekniklerinin de kullanılması İtalya'nın mobilya tasarımını Avrupa ülkeleri listesinde ön sıralara taşımıştır. İskandinav mobilyalarının geleneksel el işçiliğini anımsatan Gio Ponti tasarımı Superleggera sandalyesi endüstriyel bir ürün olarak ince yapısı ve hafifliği ile dikkat çekmektedir.

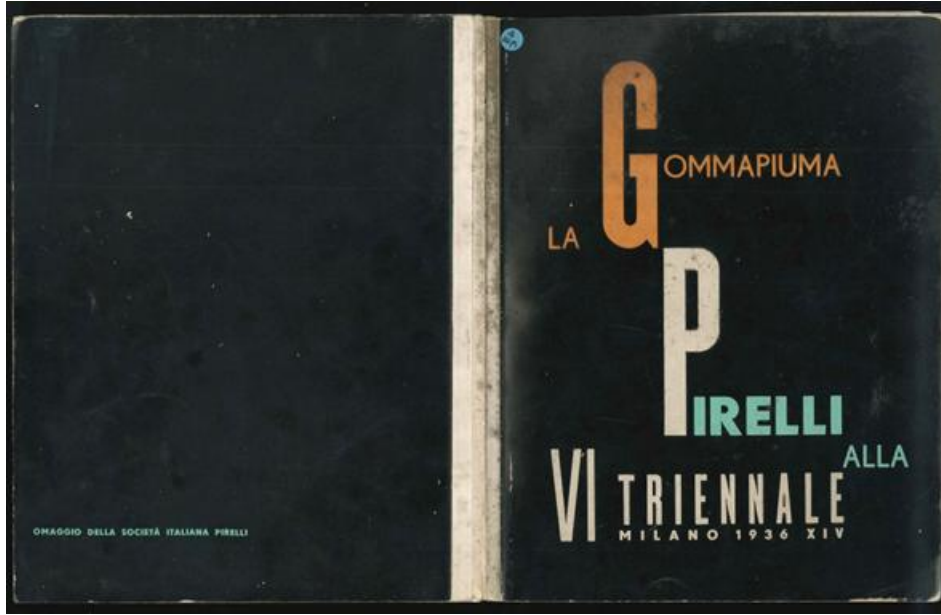
Resim 21: Gio Ponti, Superleggera sandalye, 1957

Kaynak: <http://www.gioponti.com/chairs/superleggera-chair/> (Erişim Tarihi :19.05.2015)

1950 yılından sonra İtalya mobilya tasarımı, üretimi ve dağıtımı konularında Avrupa ülkeleri arasında en çok gelişim gösteren, yayınlanan dergileri ile Amerikan mobilya

tasarım yaklaşımını öncelikle İtalya olmak üzere Avrupa ülkelerine tanıtan konumdadır. 1928 yılında Gio Ponti ve Gianni Mazzocchi tarafından kurulan Domus dergisi Amerika’ da büyük yankı uyandıran Charles ve Ray Eames tasarımı mobilyaların Avrupa ülkelerinde tanınmasında büyük katkılar sağlamıştır.

Basit fonksiyonel tasarımların Neo-rasyonalizm, karmaşık ve kişisel tasarımların Anti-rasyonalizm olarak adlandırıldığı, iki farklı tasarım yaklaşımının olduğu 1945-1950 yılları arasında, Amerika ve İngiltere’de düzenlenen az gelirli sosyal sınıfın ihtiyaçlarını karşılayabilecek, düşük maliyetli, seri üretime uygun sergiler İtalya’da da Triennial adı ile düzenlenmektedir.⁷¹ 1936 yılında organize edilen IV. Milano Triennial sergisi savaş sonrasında, küçük yaşam alanlarında ihtiyaçlara yönelik, fonksiyonel çözümlerin seri üretim ile birleştirilmesi temaları ile oluşturulmuştur.

Resim 22: IV. Milano Trienne Sergisi için Domus yayınevi tarafından basılan ‘Pirelli Sünger’ adlı kitapçığın ön kapağı

Kaynak: <http://www.aisdesign.org/aisd/tag/gommapiuma>(Erişim Tarihi : 26.10.2015)

Savaş döneminde mimarların el işçiliğini öğrenmeleri ve seri üretimle birleştirmeleri, mobilya üretimi gerçekleştiren Alessi, Cassina, Kartell, Artemide, B&B Italia, Techno

⁷¹ Fiell, s.24

gibi firmaların yeni malzemeler ile modern tasarımları üretmelerine olanak tanımıştır. Plastik, fiberglass, polyetilen, sünger gibi malzemelerinin kullanımı ile ekonomik yapının zayıf olduğu dönemde her eve girebilecek uygun fiyatlı mobilya tasarımları üretilmiştir.

Resim 23: Osvaldo Borsani, P40 ayarlanabilir, işlevsel sandalye, 1954

Kaynak: http://www.mancha.demon.co.uk/p40_grn.jpg (Erişim Tarihi : 04.05.2015)

Resim 24: Achille ve Giacomo Castiglioni, Mezzadro ve Sella Tabure, 1957

Kaynak: <http://theredlist.com/wiki-2-18-392-1335-1353-1358-view-italian-modernists-1profile-castiglioni-achille-3.html> (Erişim Tarihi : 05.05.2015)

Savaş sonrası dönemde İskandinav mobilya tasarımları, ahşap malzeme kullanımı ve geleneksel üretim yöntemlerinden uzaklaşmayan yapısı ile sadeliğini korumuştur. Endüstriyel yöntemler kullanılarak makinelerde kesilen ahşap, yüzey işlenmesinde el işçiliği ile şekillendirilmiştir.⁷²

1950'li yıllara gelindiğinde Finn Yuhl, Arne Jacobsen, Hans Wegner, Borge Mogensen ve Peter Hvidt gibi tasarımcılar 'tik stili' olarak adlandırılan maliyeti düşük ahşap ürünlerinde sıklıkla kullanmışlardır.⁷³

Resim 25: Hans Wegner, Peacock Chair, 1947

Kaynak:https://www.1stdibs.com/furniture/seating/armchairs/peacock-chair-hans-wegner/id-f_633251/ (Erişim Tarihi 04.05.2015)

1950'li yılların sonlarına gelindiğinde İskandinav avangard tasarımı yeni jenerasyon tasarımcılar ile değişmeye başlamıştır. Arne Jacobsen, Poul Kjaerholm ve Verner Panton gibi isimler Charles Eames ve diğer Amerikan tasarımcılarının plywood'u yeni metodlar ile şekillendirmesi ve daha da önemlisi fiberglass malzemeyi kullanmasından etkilenmişler ve tasarımlarında kullanmaya başlamışlardır.⁷⁴

1950'li yıllarda Arne Jacobsen tarafından tasarlanan Egg, Swan ve Ant isimli sandalyeler metal ayaklı, hafif kontrplak ve fiberglass malzemenin kullanıldığı en bilinen örnekleridir.

---

⁷² Boyla, s.37

⁷³ Fiell, s.55

⁷⁴ Fiell, s.55

Resim 26: Arne Jacobsen, Egg Chair, 1958

Kaynak:<http://www.fritzhanzen.com/en/egg-easy-chair-3316>(Erişim Tarihi :22.05.2015)

Resim 27: Arne Jacobsen, Swan Chair, 1958

Kaynak: <http://www.skandium.com/swanm-chair> (Erişim Tarihi : 22.05.2015)

Jacobsen gibi Verner Panton da tasarımcıların yeni teknoloji ve materyalleri kullanmaları gerektiğini savunmuştur. Panton'un tasarımlarında futuristik izleri görmek mümkündür.

Resim 28: Verner Panton, Pantone Chair, 1959-1960

Kaynak: <http://www.vitra.com/en-it/product/panton-chair-classic>(Erişim Tarihi : 22.05.2015)

2.4.2. Amerika'da Mobilya Sektörü

II. Dünya Savaşı'nın yıkıcı etkilerinin en az hissedildiği ülke Amerika olmuştur. Avrupa, savaşın getirdiği yeniden yapılanma süreci içindeyken, Amerika savaş sonrası seferberliğin kaldırılması ile yurduna dönen askerlerin Amerikan rüyasını gerçekleştirecek evler almasına olanak tanımıştır. İnşaat sektöründe hızla büyüyen bu durum mobilya gerekliliğini ortaya çıkarmıştır.

Mobilya tasarımında II. Dünya Savaşı'na kadar Avrupa'nın tasarım anlayışı egemen iken Amerika savaş sonrası isminden söz ettirmeye başlamıştır. Bauhaus'un kapatılması ile Nazi Almanyası'ndan Amerika'ya göç eden Mies van der Rohe, Marcel Breuer, Walter Gropius, Eero Saarinen gibi pek çok mimar, tasarımcı ve eğitimci, savaş sonrası Amerika'da mobilya tasarımının gelişmesinde en büyük etkenlerden biri olarak gösterilebilir.

Savaş için geliştirilen malzeme ve üretim yöntemlerinin savaş sonrasında mobilya üretimine entegre edilmesi endüstri için yeni gelişmeleri beraberinde getirmiştir. Savaş döneminde malzeme ve üretim yöntemlerinde gerçekleşen gelişmelerde de yer alan tasarımcılar, endüstride mobilyaya uygun hale getirilen, metal alaşımlar, sentetik malzemeler ve kontrplak malzemenin şekillendirilmesi ile orta sınıfın ulaşabileceği ürün tasarımlarını oluşturmuşlardır.

1938 yılında kurulan, Bauhaus etkisi ile modern mobilya tasarımı ve üretimi yapan Knoll firması ve D.J. De Pree tarafından 1905 yılında kurulan, 1930 yıllardan sonra modern mobilya üretimi gerçekleştiren Herman Miller firması savaş sonrası Amerikan mobilya sektörünün gelişiminde yer alan iki önemli firma olarak belirtilmektedir.

II. Dünya Savaşı boyunca Amerikan deniz kuvvetleri için kontrplak malzemeyi planör kabukları ve sedye üretiminde farklı büküm tekniği geliştirmek için kullanan Charles ve Ray Eames savaş sonrası bu yeni üretim yöntemini sandalye üzerinde uygulamışlar ve 1946 yılında Herman Miller firması için DCW Chair'ı üretmişlerdir.⁷⁵

Resim 29: Charles-Ray Eames, DCW Chair, 1946

Kaynak: <http://www.eamesoffice.com/the-work/dcw/> (Erişim Tarihi: 12.04.2015)

⁷⁵ Eames Official Site, **DCW Chair**. Eames Office Work:<http://www.eamesoffice.com/the-work/dcw/> adresinden 05.04.2015 tarihinde alındı.

Amerikan modern mobilya tarzının oluşmasında bir diğer etken ise Modern Museum of Art (MOMA) ismi ile bilinen sanat müzesi olmuştur. 1948 yılında MOMA' nın düzenlemiş olduğu bir yarışmada Charles Eames'in ödül alan plastik sandalyesi, savaş sonrası yenilenen küçük hacimli yaşam alanlarında kullanılmak üzere, basit bir forma sahiptir. 1950'li yıllarda sıkça rastlanan bu sandalye dönemin mobilya anlayışındaki malzeme farklılığını ve yalınlığı yansıtmaktadır.⁷⁶ On beşten fazla versiyonu üretilen plastik sandalyelerin en bilinenleri LAR lounge Chair, DAR yemek masası sandalyesi ve RAR kolçaklı sallanan sandalyedir.

Resim 30: Charles-Ray Eames, LAR Chair, 1949

Kaynak:<http://v3.arkitera.com/eventfile.php?action=displayEventFile&ID=125&year=&aID=2416&o=2411> (Erişim Tarihi : 22.05.2015)

---

⁷⁶ Fiell, s.21

1950'li yıllara gelindiğinde ise hayatlara giren televizyon konutlarda yaşam alanlarının değişiminde yeni bir süreci başlatmıştır. Kullanıcı konforunun tasarımın bir dalı haline geldiği bu dönemde Charles Eames ve Eero Saarinen gibi tasarımcılar kullanıcı odaklı tasarımlar yapmaya yönelmişlerdir.

Resim 31: Charles Eames, Lounge Chair, 1956

Kaynak: <http://delsonclassic.com/productn.asp?ArticleID=1509>(Erişim Tarihi 21.04.2015)

Resim 32: Eero Saarinen, Womb Chair

Kaynak: <http://www.knoll.com/product/womb-chair>

http://en.wikipedia.org/wiki/Eero_Saarinen#/media/File:Eero_Saarinen,_Womb_Chair,_Model_No._70,_Designed_1947-1948.jpg (Erişim Tarihi 21.04.2015)

Yenilikçi mobilya tasarımları ile ismi öne çıkan bir diğer tasarımcı ise Harry Bertoia'dır. İkinci dünya Savaşı sırasında Charles ve Ray Eames ile birlikte yeni büküm teknikleri üzerinde çalışmalar yapan Harry Bertoia'nın 1952 yılında tasarladığı Diamond Chair, Amerika'da dönemin en iyi ürünlerinden biri olarak nitelendirilen, estetik ve fonksiyonun bir araya geldiği günümüzde de üretimi devam edilen sandalyedir.

Resim 33: Harry Bertoia, Diamond Chair, 1952

Kaynak: <http://www.knoll-int.com/home/by-designer/classic-designers/harry-bertoia/bertoia-diamond-chair->(Erişim Tarihi: 16.04.2015)

TV reklamlarının tüketimi hızlandığı 1950'li yıllarda dergilerde yayınlanan mobilyalar Avrupa'yı etkilemeye başlamıştır. Charles ve Ray Eames tasarımı mobilyalar Avrupa'da, mobilya tasarımında Amerikan çizgisinin tanınmasında öncülük etmişlerdir. Metal malzemenin ucuzluğu ve kolay şekillendirilebilmesi oturma birimlerinde sıkça rastlanmaktadır.

II. Dünya Savaşı'nın etkilerinin silinmeye başladığı 1960'larda uzay araştırmalarının artması mobilya tasarımlarında fütüristik formların yer almaya başladığı bir dönem olarak nitelendirilebilir. Plastik malzeme şekillendirme tekniklerinin gelişmesi ve malzemenin hafifliği ürünlerde plastiğin tercih edilme sebeplerini oluşturmaktadır.

Resim 34: Eero Saarinen, Tulip Bedestal Group, 1956

Kaynak:<http://blog.vastudc.com/2013/09/saarinens-tulip-collection/> (Erişim Tarihi: 16.04.2015)

2.4.3. Uzak Doğu'da Mobilya Sektörü

Savaş'ın kaybeden tarafında bulunan Japonya, savaş'a katılan tüm ülkelerde olduğu gibi yeniden yapılanma süreci içerisine girmiştir. Amerika ve Avrupa'da olduğu gibi mobilya tasarımı konusunda Japonya'nın gelişimi de savaş sonrası değişen yaşam Şekilleri, üretim yöntemleri ve malzeme çeşitliliği ile gelişme göstermiştir.

Resim 35: Sori Yanagi, Butterfly tabure, 1940-1941

Kaynak:<http://www.designdaily.com.au/blog/2015/3/reinventing-the-sori-yanagi-butterfly-stool> (Erişim Tarihi: 16.04.2015)

Savaş öncesi dönemde mobilya üretiminde geleneksel yöntemlerin uygulandığı Japonya'da savaş sonrasında Avrupa ve Amerika etkisinde kalarak yeni ürün tasarımları, yeni biçimlendirme teknikleri ile yapılmıştır. Buna en iyi örnek Sori Yanagi tarafından tasarlanan Butterfly tabure gösterilebilir. Charles ve Ray Eames tarafından bulunan kontrplak malzemenin çok yönlü şekillendirilmesi tekniği ile üretilen bu tabure, geleneksel Japon ahşap işçiliğine endüstriyel bir bakış açısı kazandırmıştır.

Geleneksel ahşap işçiliğinin ön plana çıktığı Japonya'da Avrupa ülkeleri ile etkileşimin hız kazanması batılı endüstriyel üretim yöntemlerinin ve malzemelerin geleneksel formlar ile bulunduğu yeni modern tasarımların oluşturulmasını sağlamıştır.

Özet olarak savaşın yıkıcı etkilerinin giderilmesi, yeniden yapılanma süreci konut inşaat sektörünün hız kazanmasını sağlamış ve mobilya gereksiniminin artmasına neden olmuştur. II. Dünya Savaşı süresince geliştirilen sentetik malzemeler ve üretim yöntemlerinin savaş sonrası günlük ihtiyaçları karşılamak için kullanılması ve üretim tekniklerinin geliştirilmesi, endüstri üretimine uygun, düşük maliyetli mobilya ihtiyacının karşılanmasını sağlamış ve mobilya sektörünün gelişmesinin en büyük etkilerinden olmuştur. 1950'li yıllarda gündeme gelecek olan ergonomi kavramı da ilk kez bu dönemde ortaya çıkmıştır.

2.4.4. Şekillendiği Coğrafi Bölgeye Göre Adlandırılan Mobilyalar; İtalyan ve İskandinav Mobilyalar

İkinci dünya Savaşı'nın son bulması ile mobilya tasarımında ve teknolojisinde öncelikle Amerikan yaklaşımı, tüm Avrupa'yı etkisi altına almış mobilyada yeni gelişmelerin tetikleyicisi olmuştur. Mobilya sektöründe en hızlı gelişmeyi Amerika'nın ardından yayınlanan dergileri, Amerikan mobilya esinlenmeleri ile İtalya takip etmiştir. Otomotiv ve ürün tasarımı temelli endüstri ve imalata uzun zamandır ev sahipliği eden İtalya, 1950'lerin sonunda fiberglass ve plastik gibi yeni malzemelerle, Pontie ve Castiglione'nin izinde 1960'larda patlayacak olan çağdaş mobilya tasarımı sektörünün gelişimine tanık olmuştur. İşte 70'li yıllar boyunca Türk tasarımcıların Domus'ta

göreceklere ve son derece etkilenecekleri örnekler bunlardır.⁷⁷ Akademi mezunu genç tasarımcıların esinlendikleri bu mobilyalar başlangıçta taklit odaklı olsa da üretim yöntemlerinin gelişmesi ile özgün modern mobilya tasarımlarının temelleri atılmıştır.

1950'lerin sonundan 1970'lerin başına uzanan bu dönem, asıl olarak Marcel Bruer ve Mies van der Rohe gibi Bauhaus ustalarının ve bir yandan Le Corbusier gibi ufuk açıcı isimlerin ve diğer yandan Gio Pontie, Achille Castiglioni ve Carlo Scarpa etkisindeki İtalyan mobilya tasarımının erken modern örneklerinden esinlenen çağdaş mobilyanın başlangıcını temsil eder.⁷⁸ 1920'li yıllardan itibaren yayınlanan İtalyan tasarımlarının dünyaya tanınmasında önemli bir rol oynayan Domus Dergisi, 1950'li yıllarda Türkiye'de Güzel Sanatlar Akademisi mezunu genç tasarımcıların ilgi odağı olmuştur. İstanbul'da İnterno, Ankara'da MPD mobilya sektöründe 1950'li yıllardan itibaren İtalyan mobilya tasarımından etkilenen, Akademi mezunu genç tasarımcıların kurmuş oldukları mobilya tasarım ve üretim atölyelerinden ikisidir.

Güzel Sanatlar Akademisi mezunlarından Yıldırım Kocacıklıoğlu ve Turhan Uncuoğlu'nun kurmuş oldukları İnterno firmasında iç mekan tasarımlarının yanı sıra Marcel Breuer ve Le Corbusier imzalı erken Modernist mobilyaların ve çağdaş İtalyan işlerinin kopyalarını üretmişlerdir. İthalat yasağı nedeniyle İnterno'nun asıl işi, Gio Ponte'nin Domus dergisinde ve arada sırada gittikleri İtalya'da gördükleri endüstriyel olarak üretilmiş mobilyaları yerel zanaatkarlarla yeniden üretmek olmuştur. Bu mobilyaları büyük ölçüde, 1960'lara kadar atölye temelinde üretim yapan asıl mobilya imalatçıları olan Ermeni ve Rum ustalar tarafından yetiştirilen Türk zanaatkarlar yapmışlardır.⁷⁹

---

⁷⁷ Karakuş s. 111

⁷⁸ Karakuş s.110

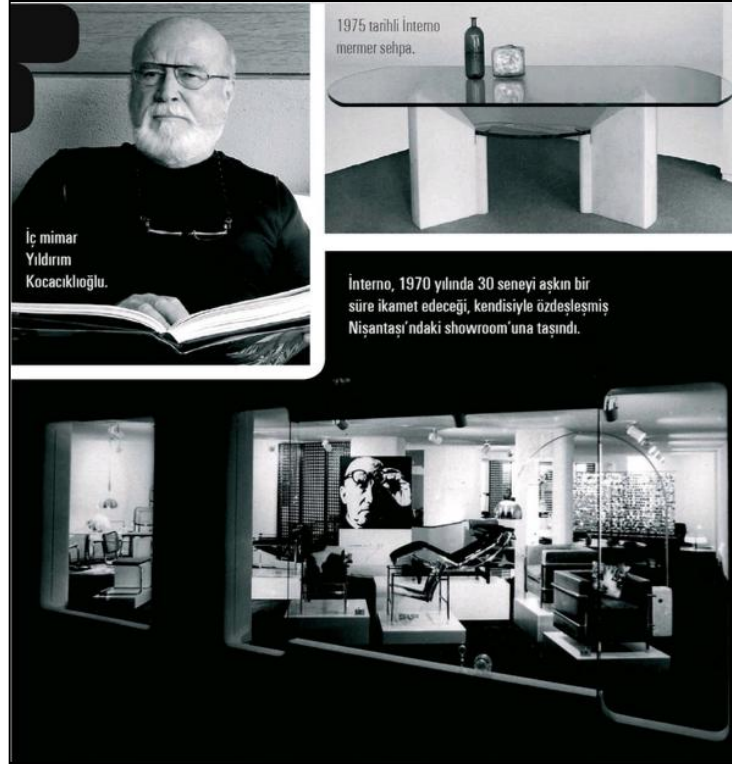
⁷⁹ Karakuş, s.112

Resim 36: Yıldırım Kocacıklıoğlu'nun tasarladığı lake sandalye,
(1970'ler İtalyan, modernist ve yerel etkilerin sinerjisi)

Kaynak: Erken Cumhuriyet Döneminde Mobilya (Umut Şumnu) Erken Modernistler
(Gökhan Karakuş)

Resim 37: İnterno Mağazası vitrini, 1970

Kaynak:<http://www.pressreader.com/turkey/maisonfrancaise/20150401/281706908186829/>
TextView (Erişim Tarihi : 04.05.2015)

Birinci Dünya Savaşı'ndan sonra Türkiye'de modern mobilyanın tarihi büyük ölçüde İstanbul'daki Güzel Sanatlar Akademisi ve burada ders veren hocalar etrafında gelişir. 1950'lerde okulun tasarım eğitimi, farklı disiplinlerde genel bir eğitim sağlayan Seramik ve İç mimarlık konularında farklı uzmanlık alanları seçenekleri sunan Dekorasyon bölümü merkezinde toplanmıştır. Yıldırım Kocacıklıoğlu ve Turhan Uncuoğlu ile Azmi ve Bediz Koz İç mimarlık bölümünde eğitimlerini sürdürmüşler; Hayati Görkey, Sadun Ersin ve Utarit İzgi'nin tercihlerini yansıtan bir eğitimde modernizm esinini bulacakları yer de bu okul olmuştur.⁸⁰

İskandinav mobilyasının ahşabın sıcaklığı ve el işçiliği, İtalya'nın mobilyasının malzeme ve teknolojinin birleşmesi ile şekillenen tasarımları savaş sonrası Avrupa ülkeleri üzerinde etkilerini gösterirken 1970'li yıllara gelindiğinde Türkiye'de yer bulmaya başlamıştır. Güzel Sanatlar Akademisi mezunları Azmi ve Bediz Koz'un İtalyan ve İskandinav mobilya tasarımlarından etkilenecek 1960'lı yıllarda ürettikleri özgün tasarımları görmek mümkündür.

Resim 38: Azmi-Bediz Koz (MPD), Yemek masası seti, 1960'lar

Kaynak: <http://datumm.org/tr/MobilyaDetay?ID=91> (Erişim Tarihi 04.05.2015)

⁸⁰ Karakuş, s.111

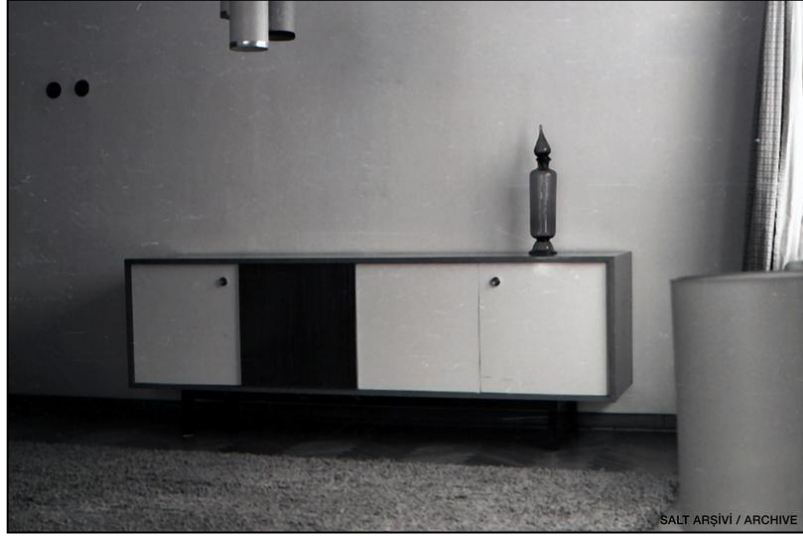
Resim 39: Azmi-Bediz Koz, Butik A (MPD), Salon Mobilyaları,

Kaynak: <http://www.arkitera.com/soylesi/287/tasarim-denilen-ve-o-zamana-kadar-pek-de-bilinmeyen> (Erişim Tarihi 04.05.2015)

Resim 40: Azmi-Bediz Koz, Butik A (MPD), Salon Mobilyaları,

Kaynak: <http://www.arkitera.com/soylesi/287/tasarim-denilen-ve-o-zamana-kadar-pek-de-bilinmeyen> (Erişim Tarihi 04.05.2015)

Resim 41: Azmi-Bediz Koz (MPD), Ahşap siyah-beyaz konsol, 1960'lar
Kaynak: <http://datumm.org/tr/MobilyaDetay?ID=97> (Erişim Tarihi : 04.05.2015)

Eğitim ve yabancı etkilerin yanı sıra, 1950'lerde modern mobilya satan az sayıda mağaza vardır. İstanbul'da, Fazıl Aysu ve Baki Aktar tarafından işletilen Moderno ve İlhan Koman, Şadi Çalık ve Sadi Öziş'in oluşturduğu Kare Metal grubu yer almaktadır. Ama 1950'lerin sonunda ve 1960'ların başında Kocacıklıoğlu/Uncuoğlu ve Koz'lar, her ikisi de Ankara'da yer alan galeri sahibi Selçuk Milar ve Ali İhsan Şark ile Türkiye'deki çağdaş ev mobilyasının daha yaygınlaşan varlığı ve satışları içindeki en önemli adlar olmuşlardır.⁸¹

Resim 42: Şark Mobilya, Kanepe ve sehpa, 1960'lar
Kaynak: Erken Cumhuriyet Döneminde Mobilya (Umut Şumnu) Erken Modernistler (Gökhan Karakuş)

⁸¹ Karakuş, s.111

Resim 43: Şark mobilya üretimi, koltuk ve masa-sandalye, 1960'lar (Danimarka Stili)

Kaynak: Erken Cumhuriyet Döneminde Mobilya Erken Modernistler (Gökhan Karakuş)

Hem İnterno hem de MPD Türk tarihinin zor bir döneminde başarılı olmuşlardır. Çağdaş mobilya üretmek için malzeme ve teknoloji ithal edemeyen bu tasarımcılar, ev dekorasyonunda küresel stili özümseyerek, ilk kopyaları ve bu uluslar arası modellerden kendi tasarımlarını üretmeyi başarmışlardır. O dönemde özellikle İtalyan tasarımının etkisi altında çalışıldığı için, Türk örneklerde İtalyan tasarımlara benzer bir geometrik soyutlama dinamiği görülmüştür. Bu örnekler aynı zamanda da Türk zanaatkarlarının doğramacılık ve marangozluk alanındaki sınırlı, ama güçlü kapasiteleriyle modernist tasarım vizyonlarını başkalarıyla paylaşmak isteyen, büyük ölçüde İstanbul ve Ankara'da yerleşik bir Türk toplumu arasındaki boşluğu doldurmuşlardır. 1950'lerin sonundan 1970'lerin başına kadar Türkiye'nin kapalı dünyasında çalışan bu tasarım stüdyoları ve showroom'lar, daha sonraki işler için bir temel oluşturan tasarım ve üretim yaklaşımının kurucuları olmuşlardır.⁸²

---

⁸² Karakuş, s.113

3. BÖLÜM

MOBİLYA SEKTÖRÜNDE ÜRETİM VE TASARIMCI ETKİLEŞİMİ; GÜNÜMÜZDE TÜRKİYE ÖRNEĞİ

3.1. Tasarım, Tasarımcı ve Mobilya Kavramlarının Tanımı

Archer tasarımı, insan yapısı nesnelere ve sistemlerde bir bütünü oluşturan parçaların, kompozisyonun, iç yapının, amacın, değerin ve anlamın birleşiminin vücut bulması olarak tanımlanmaktadır.⁸³

ICSID (International Council of Societies of Industrial Design icsid.org 2009) tarafından yapılan tanıma göre,

Tasarım yaratıcı bir eylem olup, amacı nesnelerin süreçlerin, hizmetlerin ve onların sistemlerinin bütün yaşam döngüleri içinde ele alınmasıdır. Bu nedenle, tasarım teknolojinin yenilikçi olarak insanın insanileştirilmesinde, kültürel ve ekonomik alışverişte merkezi öneme sahip bir faktördür.⁸⁴

Kelimenin kökenine inildiğinde ise,

Tasarılma sözcüğü İngilizcedeki design ve Fransızcadaki projeter sözcükleri karşılığı olarak kullanılmaktadır. Design sözcüğü Latince'den gelip de+signare köklerinden oluşur, signare=işaret etmek demek olup, signum=işaret kökünden türetilmiştir.⁸⁵

Tasarım kavramı, Türkçe'de bir yapı veya aygıtının kısımlarının kağıt üzerine çizilmiş şekli anlamında kullanılan tasar kökünden türetilmiş olan tasarım kavramına dayanmaktadır. Tasarı bir kimsenin yapmayı düşündüğü şey; olması veya yapılması istenen bir şeyin tasarılma sonucu zihinde aldığı biçim olarak Türkçe'de kullanılmaktadır.⁸⁶

---

⁸³ Nigan Bayazıt, **Tasarımı Keşfetme: Tasarım Araştırmalarının Kırk Yılı**, İTÜ Dergisi A : Mimarlık, Planlama, Tasarım, Mart 2004, Cilt 3, Sayı 1, s.3-15

⁸⁴ Nigan Bayazıt, **Endüstri Tasarımı Temel Kavramları**, İstanbul: İdeal Kültür Yayıncılık, 2011, s.13

⁸⁵ Bayazıt, s.15

⁸⁶ Bayazıt, s.16

Tasarım değişkenliklerinin ve problemlerinin karmaşıklığı nedeniyle, tasarlama olgusu insanlığın ilk yapay ürünlerini ortaya koymasından bu yana olmasına rağmen, Batı toplumlarında bile ‘design’ kavram olarak ancak 16.yy’da ortaya çıkmıştır. Tasarım kavramı türkçeye ancak 20. yüzyılda girmiştir. Aslında güçlü bir zanaat geleneğine sahip olan ülkemizde tasar kökünden gelen tasar, tasavvur, tasarlama, tasarılama kavramlarına 1974, TDK sözlüğünde rastlamaktayız.⁸⁷

TDK sözlüğünde belirtildiği üzere, *Tasar* kelimesinin anlamı bir iş, bir düşünce sırasını, düzeyini gösteren resim, yazı, plan olarak kullanılmaktadır. *Tasarı* olması veya yapılması istenen bir şeyin zihinde aldığı biçim ve *Tasarım* kelimesinin anlamı ise zihinde canlandırılan biçim, tasavvur, bir sanat eserinin, yapının veya teknik ürünün ilk taslağı, bir araştırma sürecinin çeşitli dönemlerinde izlenecek yol ve işlemleri tasarlayan çerçeve, tasar çizim, dizayn olarak belirtilmiştir.⁸⁸

TASARIM (DİZAYN) = AMAÇ + ÇİZİM

Bu eşitlik tasarımın daima çözümleme ve yaratım aşamalarında, bir amaç, plan veya hedef gerektirdiğini ve yapım aşamasında da bir fikri biçimlendirmek için bir çizim, model veya eskiz gerektiğini vurgulamaktadır.⁸⁹

Tasarım günümüzde insan zekası, yaratıcılığı ve hayal gücünün somut bir ürün veya sisteme dönüştürülmesinin güçlü bir ifadesi olduğu kadar, modern toplumun önemli bir kültürel üyesi ve küresel ekonomide etkili bir yenilik aracıdır.⁹⁰

Kısaca tasarım, düşünce olan bir kavramın somutlaştırılması için geçirilen sürecin tanımlanması olarak belirtilebilir. Yaşanan bu süreçte tasarım, toplumun değişiminden etkilenen, teknoloji ile gelişme gösteren ve şekillenen bir kavramdır.

---

⁸⁷ Nigan Bayazıt, **Kongre Onursal Başkanı' nın Önsözü**, 3. Ulusal Tasarım Kongresi Türkiye'de Tasarımı Tartışmak, 1. Basım, İstanbul: İstanbul Teknik Üniversitesi, 2006, s.11-12

⁸⁸ TDK, **Türk Dil Kurumu**, 20.05.2015 tarihinde Türk Dil Kurumu Güncel Türkçe Sözlük: <http://tdk.gov.tr/> adresinden alındı.

⁸⁹ Brigitte Borja de Mozota, **Tasarım Yönetimi**, 2. Basım, İstanbul: Kapital Medya, 2005, s.14

⁹⁰ Alpay Er, **Tasarımı Türkiye'de Türkiye İçin Tartışmak**, 3. Ulusal Tasarım Kongresi Türkiye'de Tasarımı Tartışmak, 1. Basım, İstanbul: İstanbul Teknik Üniversitesi, 2006, s.15-17

Tasarım, 1929'daki borsa çöküşünün dolaylı bir sonuç olarak 1930'da Amerika Birleşik Devletleri'nde bir meslek haline gelmiştir.⁹¹ Ekonomik krizin yarattığı etkileri atlatmak için tüketici ihtiyaçları, estetik kaygılar ve üretim maliyetleri düşünüldüğünde tasarım mesleğinin oluşması hız kazanmıştır. Günümüzde çeşitli meslek kollarına ayrılan tasarım mesleğinin kökleri el yapımı ürünlere ve önemli uzmanlık alanlarına dayanmaktadır : algılama, hayal gücü, el becerisi, hayalinde canlandırabilme, geometri, malzeme bilgisi, dokunma duyusu ve detay bilinci⁹² uzmanlık alanlarının bir bölümüdür.

IDSIA (Industrial designer's Society of America) tarafından yapılan endüstri tasarımı mesleği tanımı, "Her kullanıcının hem de imalatçının karşılıklı yararına olacak şekilde kavramlar yaratan ve geliştiren ürünlerin ve sistemlerin işlerini değerini ve görünüşünü optimize ederek şartnameler hazırlayan bir meslek" olarak yapılmaktadır.⁹³

Uluslararası Endüstriyel Tasarımcılar Kuruluşları Konseyi, ICSID'in tanımına göre endüstriyel tasarımcı ...endüstriyel yöntemlerle seri halde üretilen objelerin malzemesini, yapısını, mekanizmasını, şeklini, rengini, yüzey özelliklerini ve dekorasyonunu belirlemek üzere eğitilerek, teknik bilgi, deneyim ve görsel duyarlılık kazanmış kişidir.⁹⁴

Tasarım insanoğlunun daha iyide var olma güdüsüdür. Tasarım, görünmeyeni görür, yaşamı bütünler, anlamlandırır. Üstün bir var oluşun yolculuğudur. Tasarımcı ise yenilikçidir, buluşçudur, mükemmeliyetçidir, isyancıdır. Var etme yolculuğunun bilgili, yürekli, bilinmeyene yola çıkmış kişisidir. Tasarımcı, endüstri devrimi ile sahneye çıkmış, üretici ile kullanıcı arasında görev alan bir oyuncudur; ürün ile ilişkilendirilmiştir. Günümüzde ise tasarım başka stratejik etki alanlarını kapsamaya başlamıştır. Artık tasarım iş modellerinin, stratejilerin, pazarlama disiplinlerinin, iş planlarının tasarımı, bütünleşik yaratıcı kurgulama süreçlerinin tasarımı olarak genişlemiştir. "Tasarımla yönetim", yönetim stratejilerinin gündemlerine taşınmış,

---

⁹¹ Mozota, s.14

⁹² Mozota, s.23

⁹³ Bayazit, s.18

⁹⁴ Gülay Hasdoğan, **Tasarım Kavramının Hukuktaki Gelişimi ve Endüstriyel Tasarımların Korunmasına İlişkin Ülkemizdeki Yasal Düzenlemeye Yansımaları**, Tasarımda Evrenselleşme 2. Ulusal Tasarım Kongresi Bildiri Kitabı, 1. Basım, İstanbul: Yapı Endüstri Merkezi, 1996, s.21-27

tasarım yönetsel süreçlere egemen olmaya başlamış, “tasarım düşüncesi” yönetim modellerini, ürün tasarımı süreçlerini, ürün tasarımını yönetir olmuştur.⁹⁵

Endüstriyel tasarımın endüstri devriminin etkisiyle oluşmuş, geçen yüzyılda hakim olan klasik tanımları 2000’li yıllarda farklı kapsamlar kazanmıştır. Disiplin, tasarım süreçlerinin yönetimi açısından önemli gelişmeler kaydederken, “endüstriyel” ve “ürün” kavramları da evrilmiştir. Bilişim teknolojilerinin kullandığımız ürünlere getirdiği yeni beceriler, “kullanıcı deneyimi tasarımı” ve “etkileşim için tasarım” kavramlarını yaratmıştır. Artık ürünler, sahip olduğumuz statik objeler olarak değil, iletişim kurduğumuz, deneyim ve etkileşim yaşadıkça ilişkimizin geliştiği, farklı ortam ve kullanıcılara göre kendini adapte edebilen dinamik sistemler olarak ele alınmaya başlanmıştır.⁹⁶

Mobilya kavramının tanımına gelindiğinde ise ;

Hareketi olan, yer değiştirebilen, devingen anlamına gelen **mobil** kökünden türemiş olan mobilya, TDK kurumu sözlüğünde kelime anlamı “*Oturulan, yemek yenilen, çalışılan, yatılan yerlerin döşenmesine yarayan taşınabilir eşyaya verilen genel ad, möble*” olarak belirtilmiştir.

Mobilya, en geniş anlamıyla insanların oturma, yatma, çalışma ve depolama gibi temel fiziksel gereksinimlerini, sosyal ve kültürel boyutlarıyla ele alarak, güvenli ve konforlu bir şekilde gidermelerini amaçlayan elemanlar ve/veya sistemler olarak tanımlanabilir.⁹⁷

Yerleşik hayata geçişle ilişkilendirilen mobilya ilk çağlardan günümüze, kullanıcı ihtiyaçlarının karşılanması için basit, kolay şekil verilen malzemeler kullanılarak üretilmiştir. Günümüzde ise teknolojik gelişmeler, artan yapay malzeme çeşitliliği mobilya tasarımı ve üretiminde önemli rol oynamaktadır.

---

⁹⁵ Faruk Malhan, **Tasarım, yaşama dair olmalı...**, Marketing Türkiye Dergisi Tasarım Eki,2014, s.52-53

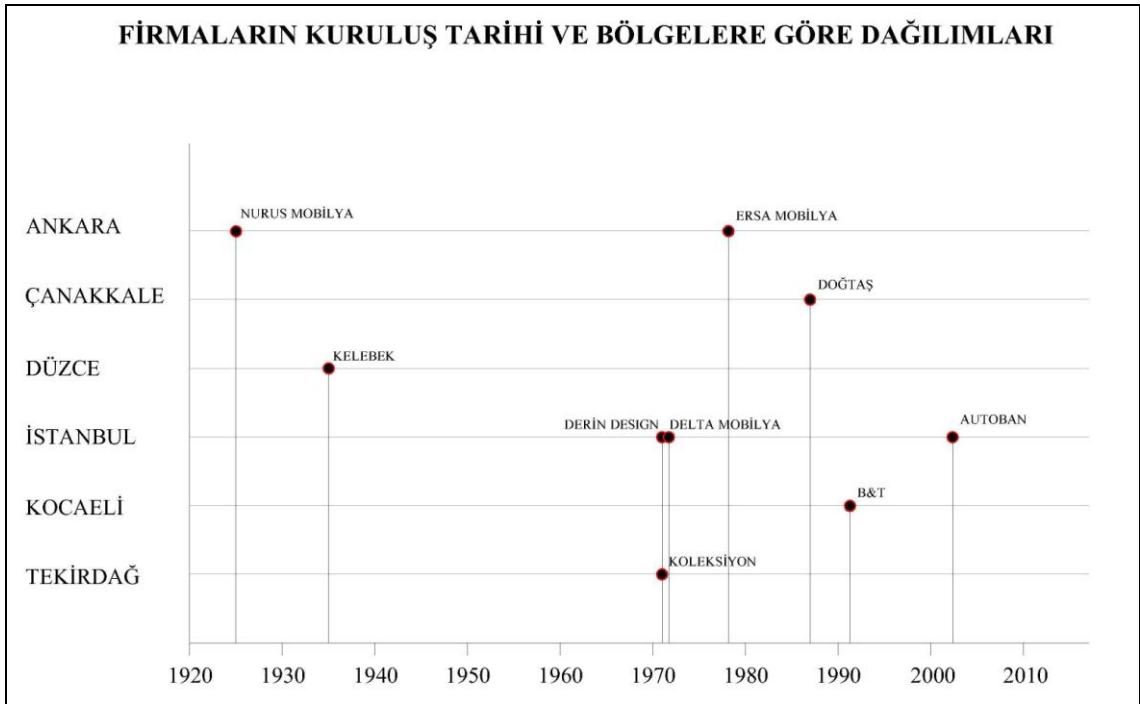
⁹⁶ Gülay Hasdoğan, **Endüstriyel tasarım disiplininin değişen koordinatları**, Marketing Türkiye Dergisi Tasarım Eki,2014, s.40-41

⁹⁷ 1. Ulusal Mobilya Kongresi, Ankara: Hacettepe Üniversitesi MYTO Ağaç İşleri Endüstri Müh. Bölümü.

3.2. Günümüz Türk Mobilya Tasarımına Hizmet Eden Üretici Firmalar

Türkiye’de mobilya üretimi yapılan firmalar arasından seçilen bu kurumlar, kuruluş tarihleri ile Türk mobilya sektöründe ilklerin yaşanmasını sağlamış, dünya mobilya sektöründe yer edinmiş, yerel ve uluslar arası tasarım ödüllerini almış, bünyesinde bir ya da birden fazla yerli ya da yabancı tasarımcıları barındırmakta ya da bağımsız olarak çalışmalarını yürütmektedirler. Bu nedenle aşağıda listesi bulunan mobilya firmaları mobilya sektörünün üretim ve tasarım konularında verileri sağlayabilecek örnek kurumlar olarak gösterilmiştir.

Türk Mobilya tasarımına hizmet eden üreticiler başlığında listelenen firmalar alfabetik sıra ile oluşturulmuştur.

Tablo 2 : Mobilya Üreticilerinin Kuruluş Tarihi ve Bölgelere Göre Dağılımları

Autoban

Kuruluş Tarihi: 2003 / İstanbul

Kurucu Üyeler: Seyhan Özdemir, Sefer Çağlar

Çalışma Alanı: Mimari ve iç mimari projelerle birlikte ürün tasarımları yapılmaktadır.

Çalıştığı Tasarımcılar: Seyhan Özdemir, Sefer Çağlar, Efe Aydar

Aldığı Ödüller: Design Turkey Üstün Tasarım Ödülü 2010

Resim 44: Nest Lounge Chair, 2009

Kaynak: <http://autoban212.com/tr/#/products/armchair-sofa/nest-lounge-chair>
(Erişim Tarihi : 20.05.2015)

Resim 45: Box Sofa, 2007

Kaynak: <http://autoban212.com/tr/#/products/armchair-sofa/box-sofa> (Erişim Tarihi :
20.05.2015

B&T

Kuruluş Tarihi: 1995 / Kocaeli

Kurucu Üyeler: Talip Aysan

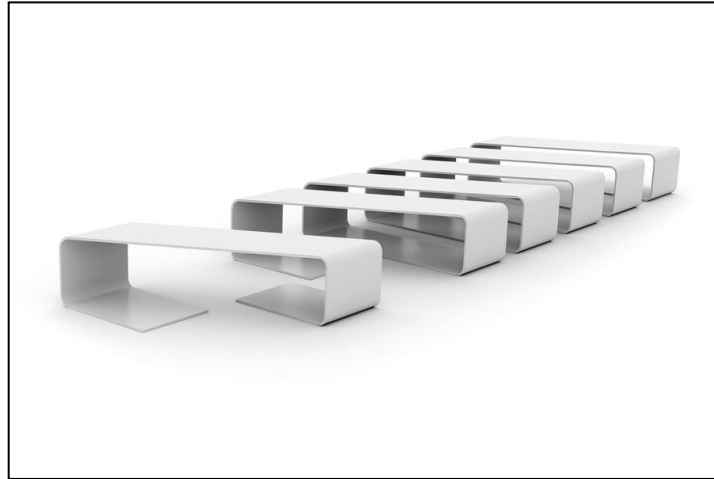
Çalışma Alanı: Otel, hastane, avm, kurumsal çalışma alanları ve konut mobilyası

Çalıştığı Tasarımcılar: Alp Nuhoglu, Tanju Özelgin, Sezgin Aksu, Silvia Suardi, B&T Tasarım Ekibi

Resim 46: Alp Nuhoglu tasarımı, Pop koltuk

Kaynak: <http://b-t.com.tr/tr/pop/> (Erişim Tarihi : 20.05.2015)

Resim 47: Alp Nuhoglu tasarımı, Sarmal Sehpa, 2006

Kaynak: <http://b-t.com.tr/tr/sarmal/> (Erişim Tarihi : 20.05.2015)

Delta Mobilya

Kuruluş Tarihi: 1972 / İstanbul

Kurucu Üyeler: Adem Yılmaz

Çalışma Alanı: Finans, sağlık ve eğitim kurumlarına yönelik projeler, ofis mobilyaları

Çalıştığı Tasarımcılar: Alp Nuhoglu, Arif Özden, Aziz Sariyer, Defne Koz, Tanju Özelgin, Sezgin Aksu, Silvia Suardi,

Aldığı Ödüller: Design Turkey İyi Tasarım Ödülü 2012, Design Turkey Üstün Tasarım Ödülü 2012,

Resim 48: Tanju Özelgin, Noda Koltuk

Kaynak: <http://www.deltamobilya.com/team-view/tanju-ozelgin/> (Erişim Tarihi: 20.05.2015)

Resim 49: Alp Nuhoglu, Up Sehpa

Kaynak: <http://www.deltamobilya.com/team-view/alp-nuhoglu/> (Erişim Tarihi : 20.05.2015)

Derin Design

Kuruluş Tarihi: 1971 / İstanbul

Kurucu Üyeler: Aziz Sarıyer. Günümüzde Derin Sarıyer tarafından yönetilmektedir.

Çalışma Alanı: Ofis, otel ve konut mobilya tasarımı ve üretimi

Çalıştığı Tasarımcılar: Arif Özden, Aziz Sarıyer, Bülend Özden, Defne Koz, Derin Sarıyer, Gregers Tang Thomsen, Jale Kulin Akgün, Mehmet Ermiyagil, Nazar Sigaher, Pentagon Design, Tanju Özelgin

Aldığı Ödüller: Chicago - Good Design Award 2013

Resim 50: Aziz Sarıyer tasarımı, Zig-Zag Kitaplık

Kaynak: <http://www.bonluxat.com/a/aziz-sariyer-zig-zag-bookcase.html>
(Erişim Tarihi : 20.05.2015)

Resim 51: Derin Sarıyer tasarımı,Oturma Birimi, 2009

Kaynak: <http://www.derindesign.com/en-us/product.asp?DID=152>
(Erişim Tarihi : 20.05.2015)

Doğtaş Mobilya

Kuruluş Tarihi: 1987 / Çanakkale

Kurucu Üyeler: Hacı Ali Doğan. Günümüzde altı kardeşin Doğan A.Ş.'yi kurması ile kurumsallaşmıştır.

Çalışma Alanı: Konut mobilyası

Çalıştığı Tasarımcılar: Doğtaş Mobilya Tasarım Ekibi (Sevcan Ekmekçioğlu, Gürkan Gülturan, Seda Aydın, Yasemin Armağan, Çağatay Haşhaş)

Aldığı Ödüller: İMOB Fuarı 2008, 2009, 2010, 2011, 2012, 2013, İSMOB Fuarı 2014
Tasarım YarışmasıTasarım Yarışması Ödülü.

Resim 52: Private Oturma Birimi

Kaynak: <http://dogtas.com.tr/oturma-odaları/salon-takimi/private-salon-takimi#/2>
(Erişim Tarihi : 10.08.2015)

Resim 53: Retro Yemek Odası Takımı

Kaynak: <http://dogtas.com.tr/yemek-odaları/yemek-odasi/retro-yemek-odasi#/2>
(Erişim Tarihi : 10.08.2015)

Ersa Mobilya

Kuruluş Tarihi: 1978 / Ankara

Kurucu Üyeler: Metin Atabey Ata

Çalışma Alanı: Ofis mobilyası, oturma elemanları, bölme panel sistemler

Çalıştığı Tasarımcılar: Ece Yalım Design Studio, Claudio Bellini, Aykut Erol, Şule Koç, Paolo De Francesco & Joao Silva

Aldığı Ödüller: IF Design Award 2015, German Design Award 2015, German Design Award Special Mention 2014, German Design Award Nominee 2014, IF Communication Design Award 2013, IF Product Design Award 2013, German Design Award Nominee 2013, Red Dot Design Award Honourable Mention 2012, Design Turkey İyi Tasarım Ödülü 2012, A Design Award 2012, Red Dot Design Award 2011, Design Turkey İyi Tasarım Ödülü 2010, Design Turkey Üstün Tasarım Ödülü 2010

Resim 54: Ece Yalım, Twins Oturma Birimi

Kaynak: <http://www.ersamobilya.com/tr/urunler/detay/twins> (Erişim Tarihi:20.05.2015)

Resim 55: Claudio Bellini tasarımı, SO Modüler Çalışma Birimi

Kaynak: <http://www.ersamobilya.com/tr/urunler/detay/so> (Erişim Tarihi : 20.05.2015)

Kelebek Mobilya

Kuruluş Tarihi: 1935 / Düzce

Kurucu Üyeler: Namuk Amaç, Galip Bey, Hayri Kayadelen, Sait Demirbağ, Nuri Dağdelen, Abdurrahman Demirağ, Ata Kayadelen, Asım Sirel, Sait Bey, Osman Bey

Çalışma Alanı: Mutfak, banyo, oturma grupları ve özel ahşap donanımları

Çalıştığı Tasarımcılar: Kelebek mobilya tasarım ekibi, Adnan Serbest

Aldığı Ödüller: IMOB Tasarım Ödülü 2013, ISMOB Tasarım Ödülü 2014

Resim 56: Kelebek Mobilya Luscus Serisi

Kaynak: <http://www.kelebek.com.tr/oturma-odalari/salon-takimlari/luscus>
(Erişim Tarihi:22.05.2015)

Resim 57: Kelebek Mobilya, Queen Yemek Odası

Kaynak: <http://www.kelebek.com.tr/yemek-odalari/yemek-odalari/quenn-yemek-odasi>
(Erişim Tarihi : 22.05.2015)

Koleksiyon Mobilya

Kuruluş Tarihi:1972 / Tekirdağ

Kurucu Üyeler: Faruk Malhan

Çalışma Alanı: Kültür ve iş merkezleri, konaklama ve dinlenme tesisleri, ofis ve konut mobilyaları

Çalıştığı Tasarımcılar: Arni Aromaa, Belkıs Balpınar, Alev Abüzziya Siesbye, Ahmet Güneştekin, Eckhard Hansen, Heinrich Iglseeder, Studio Kairos, Faruk Malhan, Koray Malhan, Gernot Oberfell, Marco Penati, Gerhard Reichert, Luca Scacchetti, Sezgin Aksu, Silvia Suardi, Sauli Suomela, Jan Wertel

Aldığı Ödüller: Design Turkey İyi Tasarım Ödülü 2012, Design Turkey Üstün Tasarım Ödülü 2012, Red Dot Ürün Tasarımı Ödülü 2012, Good Design 2012

Resim 58: Faruk Malhan, Açıkambar Sehpa

Kaynak: http://www.koleksiyon.com.tr/web/69-1424-1-1/koleksiyon/ev/urunler___sehpalar/acikambar (Erişim Tarihi: 21.05.2015)

Resim 59: Studio Kairos, Calvino Çalışma Birimi

Kaynak: [http://www.koleksiyon.com.tr/web/16-219 11/koleksiyon/ofis/urunler__masa_sistemleri__operasyonel/calvino](http://www.koleksiyon.com.tr/web/16-219%2011/koleksiyon/ofis/urunler__masa_sistemleri__operasyonel/calvino) (Erişim Tarihi : 21.05.2015)

Nurus

Kuruluş Tarihi:1927 / Ankara

Kurucu Üyeler: Nurettin Usta tarafından kurulan ahşap atölyesini Birten Gökyay ve Akın Gökyay devralmıştır. Günümüzde Güran Gökyay tarafından yönetilmektedir.

Çalışma Alanı: Ofis mobilya

Çalıştığı Tasarımcılar: Alper Böler, Arik Levy, Atilla Kuzu, Aziz Sarıyer, Can Yalman, Charles Pollock, Claus Breinholt, CuldeSac, Defne Koz, Dominique David Joyce, Dorigo Design, Ece Yalım Design Studio, Fabrizio Batoni, Filippo Mambretti, Fritz Frenkler-Anette Ponholzer, İnci Mutlu, Jaco Thau, Jeffrey Bernett, Justus Kolberg, Koral Erat, Lievore Altherr Molina, Martin Ballendat, Monica Förster, Murat – Melkan, Tabanlıoğlu, Noé Duchaufour Lawrance, Nurus Design Lab, Ömer Ünal, Paolo Favaretto, Paul Brooks, Radice Orlandini, Shelly Shelly, Silvia Suardi-Sezgin Aksu, Stefan Brodbeck, Stefano Sandonà, Studio Zetass, Tanju Özelgin, Yves Béhar

Aldığı Ödüller: German Design 2015 Special Mention, Design Award 2015 Nominee, IF Product Design Award 2013, Design Turkey Award 2012, Design Turkey Award 2012, German Red Dot Design Award Honourable Mention 2011, IF Product Design Award 2011, Red Dot Design Award Honourable Mention 2011, Design Turkey Award 2010, Reddot Design Award 2009, IF Product Design Award 2009, Good Design Award 2009, Designpreis Nominee 2009, Dutch Good Industrial Design 2008, Good Design Award 2008, Designpreis 2008, Design Turkey Award 2008, IF Product Design Award 2008, Reddot Design Award 2008, Reddot Design Award 2007, IF Product Design Award 2004, IF Product Design Award 2001

Resim 60: Justus Kolberg, Breeze Çalışma Koltuğu

Kaynak: <http://www.nurus.com.tr/tr/urun/breeze> (Erişim Tarihi : 21.05.2015)

Resim 61: Silvia Suardi-Sezgin Aksu, U Too Çalışma Sistemi

Kaynak: <http://www.nurus.com.tr/tr/urun/u-too> (Erişim Tarihi : 21.05.2015)

3.3. Türkiye’de Mobilya Sektöründe Tasarım Algısı ve Tasarımcının Rolü Alan Çalışması

Mobilya, ürün tasarımının asıl rekabet unsuru olarak öne çıktığı sektörlerden birisidir. Yeni ürün geliştirme maliyetinin öteki sektörlerle göre nispi düşüklüğü ve pazarın sürekli değişen tüketici/kullanıcı talebi tarafından belirleniyor olması, mobilya endüstrisinin, tekstil ve giyim sektöründe olduğu gibi, tasarım-yoğun bir moda sektörü olarak tanımlanmasına yol açar. Bu yüzden, yeni ürün tasarımı ve geliştirme faaliyetlerinin daha yoğun ve sistematik bir biçimde gerçekleştirilmesi beklenir.⁹⁸

Türk mobilya sektöründe üretim, küçük ölçekli firmalarda ve atölyelerde gerçekleştiği için uzun yıllar ürün tasarımından söz etmek mümkün olmamıştır. Mevcut ürünlerin birbir taklitlerinin ya da küçük değişiklikler ile uygulanması mobilya sektörünün genel yapısını oluşturmuştur. Özgün tasarım kavramı Türkiye’deki mobilya sektöründe, dışa açılma öncesi dönemde ikincil ve gereksiz bir olgu olarak görülmüş, üretilen ürünlerde özgünlük aranmamıştır. İthal teknolojiler ile üretilen taklit ürünlerin dışa açılma ertesinde ithal ürünler ile rekabet edemediği anlaşılmıştır. Tasarım olgusunun önemi giderek önem kazanmış, dış pazarlarda yer edinmek isteyen üreticiler tasarıma önem vermeye başlamışlardır.⁹⁹ Küreselleşme ile rekabet gücünün farkındalığı sektörde büyük ölçekli işletmelerin üretimlerini gerçekleştirirken farklılaşma ihtiyaçlarını da beraberinde getirmiştir. Yabancı üreticiler ile rekabet edebilmenin en önemli unsuru olarak tasarım gösterilmiştir.

Türkiye’de tasarım olgusunun 1960-1990 yılları arasındaki gelişimini Oğuz Bayrakçı onar yıllık periyotlar halinde açıklamaktadır.

Başlangıç dönemi ve ilk on yıl : (1960-1970)

Türkiye’de ürün tasarımı sorunuyla karşılaşılması, 1960’lı yıllarda kurulan büyük sanayi kuruluşlarıyla başlar. Bu dönemde ürün tasarımının önemi, büyük kuruluşların yurtdışı ilişkileri olan kısıtlı bir kadrosu tarafından anlaşılmıştır. Az sayıda başarılı

---

⁹⁸ Alpay Er, *Türk Mobilya Endüstrisinde Yeni Ürün Tasarımı*, s.111

⁹⁹ Özkaraman, s.234

tasarımlar, üst düzey firma yöneticilerinin özel ilgi ve desteği ile geliştirilip hayata geçirilmiştir.

İkinci on yıl : (1970-1980)

Bu yıllar Türk endüstrisinin ithal ikamesi ile sanayileşme politikalarının benimsediği bir dönem olmuştur. Bu dönemde yasal önlemlerin olmaması her ölçekte Türk endüstri kuruluşlarının uluslararası fuarlardan, ürün kataloglarından ve ürün örneklerinden 'haksız olarak' yararlandıkları görülür.

Üçüncü on yıl : (1980-1990)

Bu son dönemde ihracata yönelik sanayileşme politikalarının uygulanmasıyla, uluslararası ilişkileri olan firmaların, bu düzeyde iş görme yöntem ve tekniklerini geliştirdiği, sermaye birikimini yoğunlaştırdığı görülür. Teknolojilerin de iyileşmesine paralel olarak ürün tasarımı politikalarının gözden geçirildiği, uygun formüllerin arandığı bir dönem başlar. Gerçekleştirilen uluslararası ticaret anlaşmalarının da dikte etmesiyle er ya da geç serbest pazar ekonomisine girileceği gerçeği, iç pazarda korumacılığın kalkması gibi gelişmeler giderek ulusal ürün tasarımının önemini ortaya koyar.¹⁰⁰

1980'lerin ekonomik reformlarıyla başlayan uluslararasılaşmanın ilk safhasından itibaren, Türkiye ve ticari merkez olarak İstanbul, son birkaç yılda bu sosyal değişimle genişleyen yeni ve özgün kültürel üretim fazına girmiştir. 1980'lerin dış etkilere ilk açılma döneminde tasarımın tüketicilerini oluşturan sosyal elit ve tasarımcılar tarafından ilgi duyulan modernizm örnekleri olan batılı modellerin yaygın reproduksiyonu söz konusudur.¹⁰¹

1990'lı yılların sonlarına gelindiğinde sınırları kaldıran küreselleşmenin getirdiği hızlı değişim, rekabet gücünün artması tüm dünya sanayisinde yeni gelişmelerin yaşanmasına neden olmuştur. Türk sanayisinde küreselleşen yapıya uyum sağlamak;

---

¹⁰⁰ Oğuz Bayrakçı, **Yerel Ürün Kimliği Küresel Dış Pazar**, N. B.-F.-D.(drl), Tasarımda Evrenselleşme 2. Ulusal Tasarım Kongresi Bildiri Kitabı, 1.Basım, İstanbul: Yapı-Endüstri Merkezi,1996, s.98

¹⁰¹ Gökhan Karakuş, **Turkish Touch in Design**, 1. Basım, İstanbul: Nurus, 2007, s.13

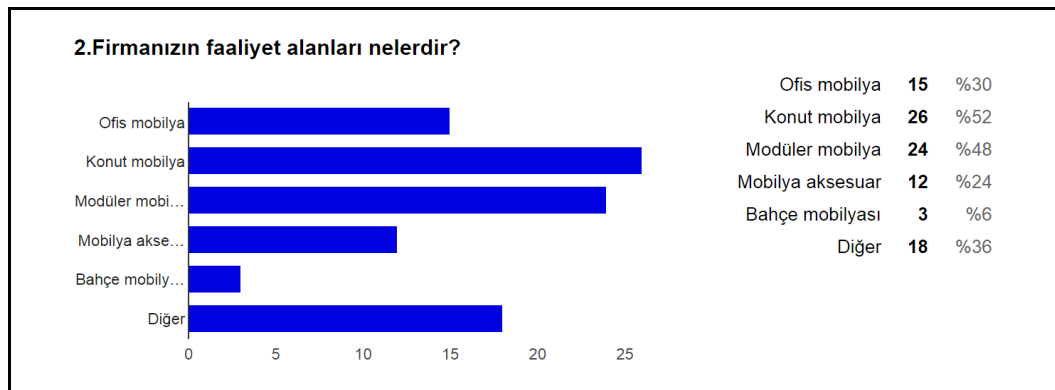
rekabet gücünü arttırmak ile sağlanmaya çalışılmış, yeni teknolojilerin uygulanması, kısa sürede üretimin gerçekleşmesi ürünlerin reproduksiyondan uzaklaşmasını ve inovatif ürünlerin tasarlanması gerekliliğini ortaya çıkarmıştır.

Yerel olmayan ürünlerin tasarımlarının birebir ya da küçük değişimler ile uygulanması, fuarlarda sergilenen ürünlerin yerel imalat teknikleri ile üretilmeye çalışılması 2000'li yıllara gelindiğinde geride bırakılmaya çalışılmış, firmaların kurumsal kimliklerinin oluşumunda ve markalaşmalarının önemli unsurlarından biri tasarım olmuştur.

Günümüze gelindiğinde ise mobilya sektörünün mevcut durumunun açıklanabilmesi, tasarımcı ve üretici firma bakış açısıyla belirlenmesi amacıyla üretici firmalara ve bu firmalarda çalışan tasarımcılara anket uygulanmıştır. Bu anket sonucunda mobilya sektörünün mevcut durumu hakkında bir bilgi kaynağı olabilmeye amaçlanmıştır.

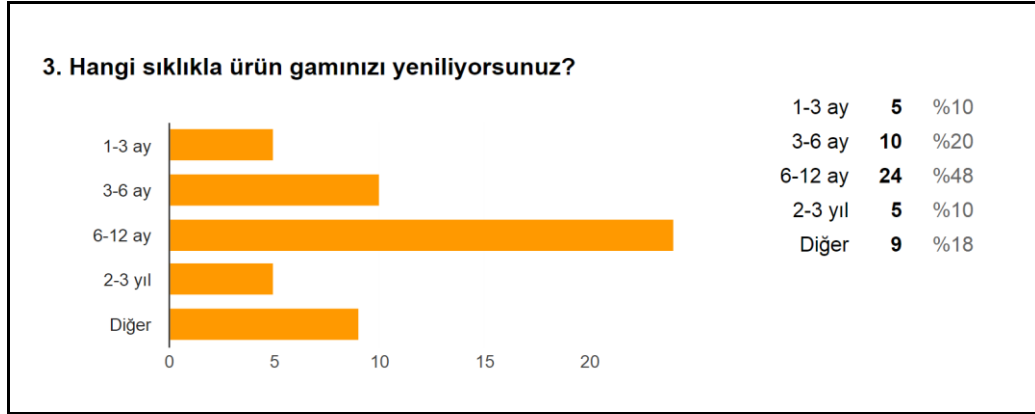
Üretici firmalara; firma anketi, mobilya sektöründe çalışan üretici firma bünyesindeki tasarımcılara ve bağımsız tasarımcılara; tasarımcı anketi başlığı altında uygulanan iki ankete; 50 mobilya üreticisi firma ve mobilya sektöründe çalışan 50 tasarımcı katılmıştır. Bu veriler doğrultusunda çizelgeler oluşturulmuştur.

Düzenlenen ankete göre; mobilya üreticisi firma ve bu firmada çalışan tasarımcılardan yalnız 18'i, hem firma anket formunu hem de tasarımcı anket formunu doldurarak iki ankete de yanıt vermişlerdir.

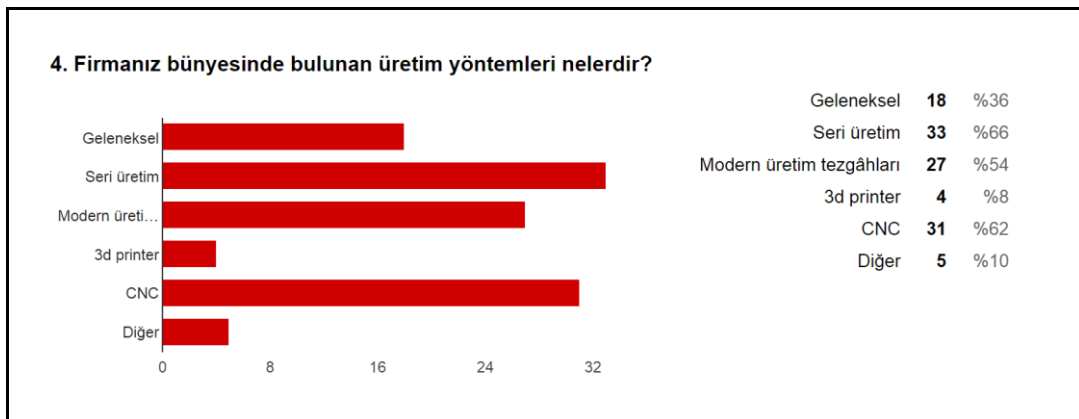
Tablo 3 : Mobilya Üretici Firma Faaliyet Alanı Dağılımı

Ankete katılan 50 mobilya üreticisi firmadan %52'si konut mobilya, %48'i modüler mobilya, %30'u ofis mobilya, %24'ü mobilya aksesuar, %6'sı bahçe mobilyası sektöründe faaliyet gösterirken, firmaların %36'lık bir bölümü ağırlıklı olarak çocuk- genç mobilya ve otel-restaurant alanlarında faaliyet gösterdiklerini belirtmişlerdir.

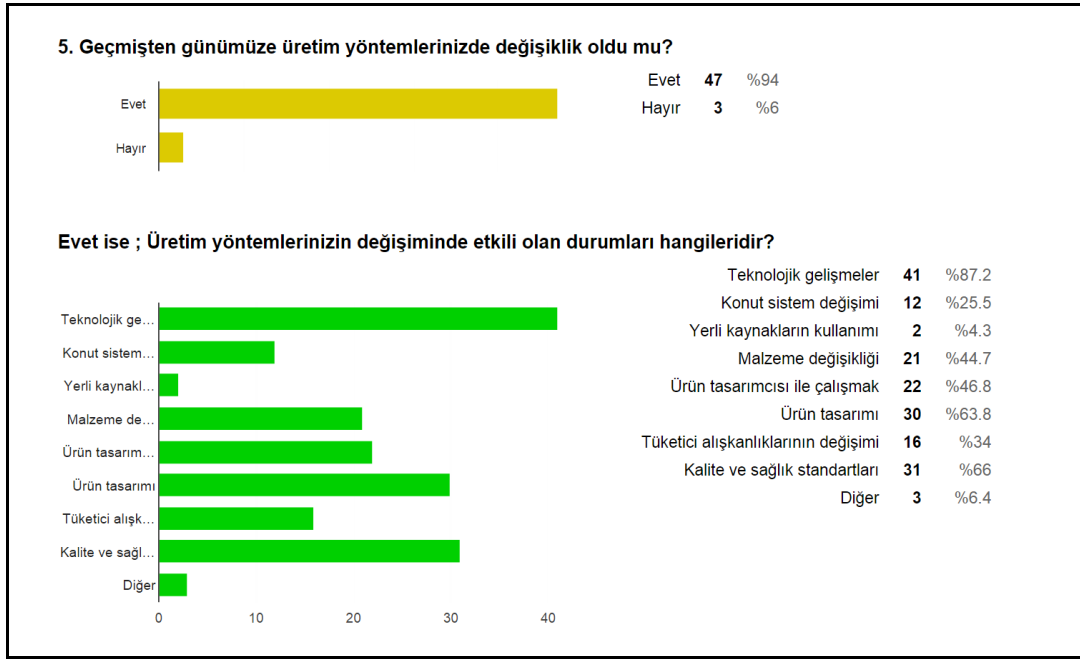
Tablo 4 : Mobilya Üretici Firma Ürün Gamı Yenileme Sıklığı Dağılımı

Mobilya üretici firmalarına 'hangi sıklıkla ürün gamını yeniledikleri' sorulmuş ve anket sonucunda verilen yanıtlara göre firmaların %48'i bu soruya 6-12 ay, %20'si 3-6 ay, %10'u 1-3 ay ve %10'u 2-3 yıl aralıklarla ürün gamını yenilediklerini belirtmiştir. Firmaların %18'i proje bazlı mobilya üretimi gerçekleştirdiklerini ve 6-12 ay aralıklarla ürün gamını yenilediklerini belirtmişlerdir.

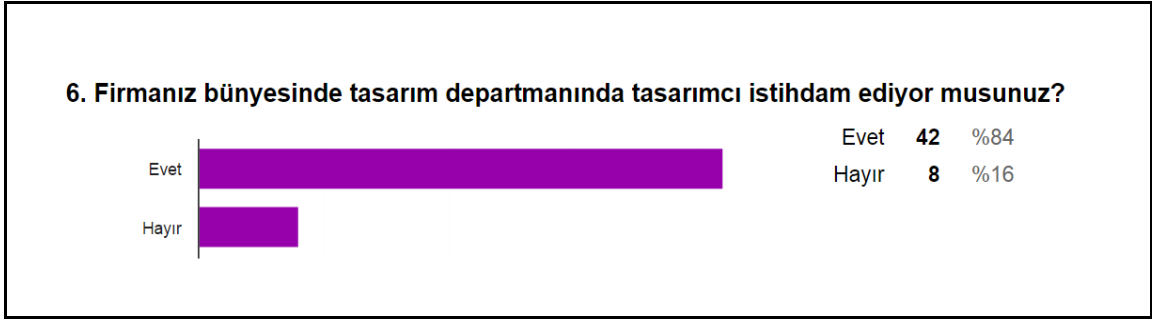
Tablo 5 : Mobilya Üretici Firma Bünyesinde Bulunan Üretim Yöntemleri Dağılımı

Mobilya üretici firmaların %66'sı seri üretim yöntemlerinin firmalarında uygulandığını belirtirken %62'si CNC tezgahlarında üretim yapıldığını belirtmişlerdir. Firmaların %54'ü modern üretim tezgahlarının kullanıldığını, %36'sı ise geleneksel üretim yöntemlerinin sürdürüldüğünü belirtmiştir. Mekana ve kullanıcı ihtiyacına yönelik tasarım yapan firmaların oranı ise %10 olarak belirlenmiştir. Modern teknolojinin üretim yöntemleri arasında gösterilen 3d Printer üretim yöntemi olarak firmaların yalnız %8'lik bir bölümünde kullanılmaktadır.

Tablo 6 : Mobilya Üretici Firmada Üretim Değişiminde Etkili Olan Durum Dağılımı

Mobilya üretici firmalara yöneltilen 'üretim yöntemlerinin değişimi' sorusuna verilen yanıtlara göre, üretici firmaların %94'ü geçmişten günümüze üretim yöntemlerinin değiştiğini belirtmişlerdir. Üretim yöntemleri değişiminde etkili olan durumların %87.2'si teknolojik gelişmeler, %66'sı kalite ve sağlık standartları, %63.8'i ürün tasarımının yapılması, %46.8'i ürün tasarımcısı ile çalışmak ve %44.7'si malzeme değişikliği olarak belirtilmiştir. Verilerin analizi yapıldığında ürün tasarımcısı ile çalışmanın firmaların üretim yöntemlerine etkisinin teknolojik gelişmeler kadar etkili olmadığı görülmüştür.

Tablo 7 : Mobilya Üretici Firma Bünyesinde Tasarımcı İstihdamı Dağılımı

Üretici firmalara yöneltilen bir diğer soru ‘firma bünyesinde tasarım departmanında tasarımcı istihdamı’ olmuştur. Bu soruya verilen yanıtlara göre mobilya üretici firmaların %84’ü bünyesinde tasarımcı istihdam ettiklerini belirtmiştir. Firmaların %16’sı bünyelerinde tasarımcı istihdam etmediklerini ve tasarımcı istihdam etmeyen firmaların %50’si bağımsız tasarımcılar ile çalıştıklarını belirtmişlerdir.

Ankete katılan firmaların da tasarımcı ile çalışıyor olması ve sayısının azlığı nedeniyle sektörde üretim yapan tüm firmalara ait net bir sonuç ortaya çıkmamaktadır. Ancak ankete sadece tasarımcı ile çalışan firmaların yanıt vermiş olması da bu konuyu doğrulanmaktadır.

Bu sonuçlara göre firmaların pek çoğunda tasarımcı istihdamı sağlanmaktadır. Mesleki olarak ürün tasarımcısı ismi firmalar tarafından tanınmakta ve firma bünyesinde istihdam olanaklarının sağlandığı anket sonucunda yapılan analizler ile söylenebilmektedir.

	Çok Az	Az	Orta	Çok	En Çok
Endüstriyel Tasarımcı	%18	%8	%16	%42	%16
İç Mimar	%24	%10	%18	%30	%18
Mimar	%42	%20	%16	%14	%8
Grafik Tasarımcı	%56	%10	%8	%18	%8
Moda Tasarımcısı	%76	%6	%4	%6	%8

Tablo 8 : Mobilya Üretici Firma Bünyesinde Bulunan Tasarım Ekibinin Tasarım Sürecine Etkileri

Mobilya üretici firmalara, ‘meslek gruplarına ayrıldığında firmalarında bulunan tasarım ekibinin tasarım sürecine etkileri’ sorulmuştur. Yanıtlarda endüstriyel tasarımcı ve iç mimarların tasarım sürecine etkilerinin mimar, grafik tasarımcı ve moda tasarımcısı oranına göre fazla olduğu ortaya çıkmaktadır. Geçmişe bakıldığında mimar mesleğinin, mobilya sektöründeki etkileri oldukça fazladır. Ancak günümüzde endüstriyel tasarım ve iç mimar meslek gruplarının mobilya tasarımı üzerindeki etkisinin artmış olduğu anket verilerinden anlaşılmaktadır.

	Çok Az	Az	Orta	Çok	En Çok
Markalaşma	%8.9	%13.3	%17.8	%33.3	%26.7
Inovasyon	%9.5	%4.8	%19	%33.3	%33.3
Rekabet	%9.5	%7.1	%7.1	%40.5	%35.7
Güncel gelişmeleri takip etme	%4.3	%4.3	%12.8	%34	%44.7
Ürün kalitesinin artması	%2.3	%9.1	%9.1	%38.6	%40.9
Dünya standartlarını yakalamak	%6.8	%15.9	%13.6	%25	%38.6
İşlevsellik	%4.3	%8.7	%8.7	%30.4	%47.8
Estetik	%2.1	%2.1	%10.4	%22.9	%62.5
Yeni ürün gelişimi	%4.3	%0	%6.4	%31.9	%57.4

Tablo 9 : Mobilya Üretici Firmaların Ürün Tasarımcılarından Beklentileri Dağılımı

Firmalara yönlendirilen bir diğer soru ‘ürün tasarımcısından beklentileri’ olmuştur. Ankete katılan firmaların verdiği yanıtlara göre Estetik %62.5, Yeni Ürün Gelişimi %57.4 ve İşlevsellik %47.8 en yüksek orana sahip alanlar olmuştur. Anket sonuçlarına bakıldığında inovasyonun hala diğer alanların gerisinde kaldığı ve sektörün yeniliklere henüz hazır olmadığının bir göstergesi niteliğindedir. Ürün tasarımcılarından beklenen durumların ürünün formuyla ilgili kaygıların olması, üretici firmalarda çalışan tasarımcıların yalnız ürünün dış çerçevesinin oluşmasında katkı sağladığını dolaylı olarak belirtmektedir. Oysa ki arge departmanlarının kurulması, bu alanda tasarımcı istihdamının sağlanması; marka, inovasyon ve dünya standartlarını yakalamak gibi başlıklar üzerinde yapılacak çalışmalar ile tasarımcının, firmanın sektördeki varlığını belirgin hale getirecek adımlar atmasını sağlayabileceği henüz sektörde yerleşmemiş bir kavramdır.

	Çok Az	Az	Orta	Çok	En Çok
Düşük maliyet ile üretim	%13.6	%11.4	%34.1	%29.5	%11.4
Uygun fiyatlı ürün satışı	%18.6	%14	%37.2	%23.3	%7
Firma çizgisinin oluşması	%6.7	%2.2	%8.9	%33.3	%48.9
Çevresel Duyarlılık	%23.3	%20.9	%18.6	%14	%23.3
Süreklilik	%11.4	%15.9	%15.9	%25	%31.8

Tablo 10 : Mobilya Üretici Firma Bünyesinde Bulunan Tasarımcıların Üretime ya da Üretim Yöntemlerine Etkileri

Üretici firmalara yöneltilen, ‘firma bünyesinde bulunan tasarımcıların üretime ya da üretim yöntemlerine etkileri’ sorusuna verilen yanıtların %48.9’u Firma Çizgisinin Oluşması başlığı olarak belirlenmiştir. Üretici firmaların tasarım çizgilerinin oluşması, sektördeki diğer üretici firmalardan ayrılması en çok talep edilenseçenek olmuştur. Günümüz tasarım çizgisini koruyan firmalara bakıldığında yeni ürün tasarımlarında da bu çizgileri görmek mümkündür. Bu da markalaşmanın en temel yapı taşı oluşturmaktadır.

	Çok Az	Az	Orta	Çok	En Çok
Trend	%4.2	%0	%18.8	%45.8	%31.3
Reklam- tanıtım	%10.4	%14.6	%31.3	%25	%18.8
Sosyal iletişim ağları	%20	%17.8	%22.2	%26.7	%13.3
Rekabet	%4.3	%4.3	%19.1	%42.6	%29.8
Pazarlama departmanının sektörel analizi	%12.5	%12.5	%33.3	%22.9	%18.8
Tüketici öneri ve şikayetleri	%8.2	%12.2	%24.5	%32.7	%22.4
Sürdürülebilirlik	%14.3	%12.2	%26.5	%32.7	%14.3
İç piyasa kullanıcı talebi	%6.1	%10.2	%16.3	%36.7	%30.6

Tablo 11 : Mobilya Üretici Firmaların Geçmişten Günümüze Ürün Tasarımları Üzerindeki Değişimlerinin Nedenleri

Üretici firmalara yöneltilen ‘geçmişten günümüze ürün tasarımlarınız üzerindeki değişimlerinin nedenleri’ sorusuna verilen yanıtların analizi yapıldığında trend kavramı %31.3’lük bir dilimle bu alanda en çok tercih edilen seçenek olarak ön plana çıkmıştır. Trend kavramını, iç piyasa kullanıcı talepleri %30.6 ve rekabet %29.8’lik veriler ile izlemektedir.

Pazarlama departmanının analizi, arge departmanına bu verileri iletmesi ve bu veriler doğrultusunda kullanıcı taleplerinin oluşturulması ile tasarıma başlanması, tasarım süreçlerinin önemli adımları olarak bilinse de sektöre inildiğinde pazarlama departmanının mevcut olmadığı dolayısıyla kullanıcı briefi (talebi açıklayan kısa ve öz yazı) hazırlayacak doğru veriyi sağlayamadığı ya da firmanın böyle bir beklentisinin olmadığı veriler doğrultusunda söylenebilir.

	Çok Az	Az	Orta	Çok	En Çok
Dünya trendlerinin yakalanması	%8.5	%8.5	%23.4	%34	%25.5
Özgün mobilyaların tasarlanması	%6.4	%6.4	%17	%38.3	%31.9
Ürünlerin çoklu alanlarda kullanılmak üzere serilerinin oluşturulması	%8.3	%2.1	%20.8	%33.3	%35.4
Düşük maliyet	%10.4	%22.9	%41.7	%14.6	%10.4
Yüksek satış oranı	%6.3	%8.3	%22.9	%43.8	%18.8

Tablo 12 : Mobilya Üretici Firmalarda Ürün Tasarımcılarının Ürün Çeşitliliğinin Yaratılmasındaki Rolü

Firmalara yönlendirilen ‘ürün tasarımcılarının firmanızın geçmişinden bugüne kadar ürün çeşitliliğinin değişimindeki rolü nedir’ sorusuna verilen yanıtlardan öne çıkan durum %35.4’lük yüzde dilimi ile ürünlerin çoklu alanlarda kullanılmak üzere ürün serilerinin oluşturulması olmuştur. Ürün tasarımcısının bir modelin farklı mekanlara uygun benzer serilerinin oluşturulması, yatak odası, salon, yemek odası gibi işlevlere yönelik ayrılan mekanların tümünü aynı anda satışa sunacak şekilde piyasaya çıkarması olarak belirtilebilir. Kullanıcının ürünler üzerinde değişiklik yapma hakkını ortadan kaldıran bu uygulama, ürün serilerinden ekleme çıkarma yapmayı kullanıcıya bırakmamış ve hatta zorunlu kılmıştır. Kullanıcının zihninde düşünme ve ürünleri eşleştirme durumu ortadan kalkmıştır.

	Kesinlikle katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle katılıyorum
Tasarımların kopyalanması, taklit ürünler	%4.1	%8.2	%6.1	%42.9	%38.8
Pazarlama yetersizliği	%10.2	%10.2	%22.4	%42.9	%14.3
Reklam ve tanıtımların yetersiz olması	%10.2	%22.4	%14.3	%34.7	%18.4
Teknolojik yetersizlikler	%22.4	%24.5	%16.3	%24.5	%12.2
Kalifiye eleman eksikliği	%2	%10.2	%2	%26.5	%59.2
Uluslararası firmalar ile rekabette yetersizlik	%8.2	%8.2	%22.4	%30.6	%30.6

Tablo 13 : Mobilya Üretici Firmalarının Türkiye'de Mobilya Sektörünün Mevcut Durum Değerlendirmesi

Firmalara yönlendirilmiş olan ‘Türkiye’de mobilya sektörünün mevcut durumu’ sorusuna verilen yanıtlara göre, kalifiye eleman eksikliği %59.2’lik yüzdelerle ilk sırada yer almaktadır. Erken cumhuriyet döneminden günümüze incelenen Türkiye’de mobilya sektörünün mevcut durumunda da aynı sorun ile karşılaşmıştır. Günümüze gelindiğinde de kalifiye eleman eksikliği sorunu henüz çözüm bulabilmiş değildir. Bu durumu çözebilecek en önemli veri, ara eleman yetiştirecek okullara önem verilmesi olarak belirtilebilir.

Aynı soruya verilen bir diğer yanıt ise %38.8 ile tasarımların kopyalanması olmuştur. Günümüz sektörel raporlarında da yer aldığı üzere özgün tasarımlar ile firmaların ön plana çıkmaları hedef gösterilmiştir. Ancak firmalardan alınan verilere göre bu durum henüz değişkenlik göstermemiş ve sürekliliğini korumaktadır. Ürün tasarımcılarının üretici firma bünyesinde çalışması da özgün tasarımlar üzerinde yetersiz kalmış, taklit ürünler ile sektörde yer almak temel sorun olmuştur.

	Kesinlikle katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle katılıyorum
Tüketici odaklı ürünler	%4.1	%2	%10.2	%51	%32.7
Tasarımın ön plana çıkması	%2	%4.1	%6.1	%40.8	%46.9
Sürdürülebilir	%8.3	%14.6	%18.8	%31.3	%27.1
Çevresel duyarlılık	%10.2	%14.3	%24.5	%18.4	%32.7
Yeni malzeme kullanımı	%2	%6.1	%12.2	%49	%30.6
Yeniliğe açık ürünler (inovatif)	%4.1	%4.1	%12.2	%38.8	%40.8

Tablo 14 : Mobilya Üretici Firmalarında Dünya Trendlerinin Ürün Tasarımlarına Etkileri

‘Üretici firma olarak mobilya sektöründe dünya trendlerinin ürün tasarımlarınızdaki etkisi’ sorusuna verilen yanıtlardan en çok dikkat çeken tasarımın ön plana çıkmış olmasıdır. Bu durumu yeniliğe açık ürünler (inovatif) takip etmektedir. Dünya trendleri ile kıyaslandığında tasarım ve inovasyon ön plana çıkarken, Türkiye bağlamında analizi yapıldığında benzer soruya verilen yanıtlar arasında inovasyon arka sıralarda bulunmaktadır. Bu sonucu değerlendirdiğimizde uluslararası mobilya sektöründe tasarım ve inovasyon ön plana çıkmakta iken Türkiye’de mobilya sektöründe yer alan firmalar tarafından takip edilmek ve ulaşılmak istenen hedef olarak gösterilmektedir. Şu an için mümkün olmasa da ilerleyen zaman dilimlerinde bu hedefe ulaşmak sektörel raporlarda sıklıkla belirtilmektedir.

Mobilya sektöründe üretici firmalarda ya da sektörde bağımsız olarak çalışan tasarımcılara yönlendirilen sorular doğrultusunda aşağıdaki veriler elde edilmiştir.

Tasarımcılara uygulanan anketlerin sonuçlarına göre;

	Çok Az	Az	Orta	Çok	En Çok
Tüketici ihtiyaçları	%0	%8	%18	%28	%46
Ergonomi	%0	%10	%14	%48	%28
Kullanım kolaylığı	%0	%6	%30	%40	%24
Hedef kitleye ulaşabilmesi	%0	%4	%6	%52	%38
Dünya trendleri	%2	%4	%36	%38	%20
Pazar analizi	%6	%10	%30	%30	%24
Üretilbilir olması	%2	%0	%6	%38	%54
Kültürel Özellikler	%10	%24	%34	%22	%10
Marka kimliği	%4	%10	%18	%40	%28
Özgün tasarım	%6	%12	%14	%30	%38

Tablo 15 : Mobilya Ürün Tasarımcılarının Tasarım Sürecinde Dikkat Ettikleri Durumlar

Tasarımcılara yönlendirilen sorulardan ilki ‘ürün tasarımı yaparken dikkat ettikleri’ durumlar olmuştur. Verilen yanıtlara göre %54’ lük bir yüzdeler dilim ile tasarımların üretilebilir olması ilk sırada yer almıştır. Üretim bantlarına uygun tasarım yapmak tasarımcıların ilk tercihi olmuştur. Ancak ürün tasarımı yaparken tüketici ihtiyaçları % 46’lık oran ile ikinci sırada yer almıştır.

Günümüzde her tasarımı üretebilecek yöntemlerin mevcut olmasına rağmen, ürün tasarımının üretime göre tasarlanması, kullanıcının beklentilerinin önüne geçmiş ve tasarımcıyı bu alanda sınırlandırmıştır.

	Çok Az	Az	Orta	Çok	En Çok
Üretim yöntemleri azlığı	%0	%14	%36	%26	%24
Malzeme yetersizliği	%8	%28	%34	%22	%8
Pazarlama departmanı talepleri	%2	%22	%40	%26	%10
Ar-ge departmanı eksikliği	%8	%28	%24	%32	%8
Yalnız iç pazara yönelik tasarım	%20	%34	%22	%18	%6
Uygun fiyatlı ürün satışı için talepler	%4	%22	%26	%28	%20

Tablo 16 : Mobilya Ürün Tasarımcılarını Tasarım Sürecinde Sınırlandıran Durumlar

Ürün tasarımcılarına yönlendirilen bir diğer soru ‘tasarım sürecinde kendilerini sınırlandıran durumlar’ olmuştur. Anket sonuçlarına göre %24’lük dilim ile üretim yöntemlerinin azlığı tasarım sürecini sınırlandırmada ilk sırada yer almaktadır. Tasarım sürecinde üretim yöntemlerinin azlığı ya da üretim bantlarına uygun tasarım yapılması zorunluluğu sebebiyle tasarımcılar kendilerini sınırlandırmak durumunda kalmışlardır. Tasarım sürecinde %32 yüzdelerlik dilimi ile ar-ge departmanı eksikliğinin çok yanıtı ile ilk sırada yer aldığı görülmektedir.

Ar-ge departmanı mobilya sektöründe inovatif ve dünya trendlerini yakından takip eden tasarımların oluşturulması, üretici firmanın marka kimliğini güçlendirecek adımların atılması ve hedef kitle analizinin yapılarak tasarımcıları doğru briefler ile

yönlendirebilecek bir departman olması gerekliliği tasarımcılar tarafından anket sonuçlarına göre belirgin şekilde ortaya çıkmıştır.

	Çok Az	Az	Orta	Çok	En Çok
Tasarım eğitimi	%0	%6	%6	%36	%52
Kalifiye eleman	%0	%4	%8	%54	%34
Sektörün tanıtımı	%0	%8	%28	%42	%22
Teknolojik gelişmelerin takibi	%0	%2	%10	%48	%40
Özgün tasarım	%0	%0	%6	%32	%62
Tasarım yarışmalarının kalitesi	%0	%10	%28	%42	%20
Dış pazar çalışmalarının artırılması	%0	%4	%18	%44	%34
Satış sonrası destek	%2	%8	%20	%44	%26
Uluslararası Fuar'lara katılım	%0	%4	%12	%44	%40
Ar-Ge	%0	%2	%6	%24	%68

Tablo 17 : Türkiye'de Mobilya Sektörünün Gelişmesi İçin Önem Verilmesi Gereken Konular

Mobilya sektöründe çalışan tasarımcılara yönlendirilen sorulardan bir diğeri 'Türkiye'de mobilya sektörünün gelişmesi için önem verilmesi gereken konular' olmuştur. Bu soruya verilen yanıtlar değerlendirildiğinde, ar-ge departmanı %68 yüzdilik dilimi ile ilk sırada yer almaktadır. Tüm dünyada rekabet ortamının giderek önem kazanması ile kullanıcı taleplerinin analizinin yapılması, üretim süreçlerinin programlanması ve diğer üretim departmanları ile ortak çalışmaların yürütülmesi Ar-ge departmanının firmanın sektörel durumunu öne çıkaracak beklentileri karşılamak için önem arzeden bir planlama birimi olarak ortaya çıkarmaktadır. Arge departmanının katkılarıyla, fonksiyonel ve estetik ürünler dışında, ürün kalitesinin artması, sektördeki üretici firmaların dünya pazarında rekabet edecek ve pazarda varlığını sürdürebilecek duruma gelmesi sağlanabilir. Teknolojik yeniliklerin yakından takip edilerek yeni ürünlere aktarılması, kullanıcı için yararlı, firma için maliyetlerin düşürülmesi konularında etkileri olabilecek bir departman olarak önemi yadsınamayacak bir birimdir.

Aynı soruya verilen en çok yanıtlarının ikincisi ise %62 yüzdilik dilimi ile özgün tasarım olmuştur. Özgün tasarım fikri; üretici firmayı pazarda bulunan diğer firmalardan farklılaştıracak, yeniliklere açık ve marka stratejilerinin kurulması için öncü konuma getirebilecek özelliklerdendir. Sektörel raporlarda da belirtildiği üzere özgün tasarım, üretici firmanın markalaşmasının en önemli alt yapısını oluşturmaktadır.

Tasarımcılara yönlendirilen soruya verilen bir diğeri en çok yanıtı % 52 yüzdilik dilimi ile tasarım eğitimi olmuştur. 1970'li yıllarda Türkiye'de başlayan tasarım eğitiminde günümüze gelindiğinde, nitelikli yetişmiş eleman sayısında artış görülmektedir. Bu artışın en önemli nedeni tasarım eğitimi veren okulların sayılarındaki yükselmedir. Mezun profilinin mevcut durumunun yeterliliği tartışılrsa da firmaların mezun tasarımcıdan beklentileri arasında, yapılan tasarımı üretebilecek makine parkurlarının oluşturulması, üretim planlarında yer alması ve yeni proje gelişimine katkıda bulunması söylenebilir.

SONUÇ

Mobilya toplumsal yaşanan her değişimden etkilenmiş, sosyal, siyasi, kültürel ve teknolojik etkiler ile biçimsel yeniliklerle evrilmiş, toplum yapısının bir diğer geleceği etkilemesi ile günümüze ulaşmıştır. Mobilya tarihinde önemli toplumsal gelişmelerden biri olan Endüstri Devrimi mobilya üretiminde seri üretim kavramını ortaya çıkarmış, tüm dünyayı; yeni üretim tekniklerinin ve malzemelerin geliştirilmesi ile etkisi altına almıştır. Bu etki Türkiye’de göçebe kültürün getirdiği yaşam koşullarının devamlılığı nedeniyle yıllar sonra batılılaşma çabaları ile gündeme gelmiştir. Osmanlı İmparatorluğu’nun son döneminde mobilya kavramı yaygınlaşmış, Erken Cumhuriyet Dönemi’nde ise toplumun her kesiminde çağdaşlaşma ilkesi olarak benimsenmeye başlanmıştır. Mimari yapılarda, konutta modernleşme çabaları, gelenekselden uzaklaşan toplumun kültürel yapısının ve gündelik yaşamının da değişiminde önemli rol oynamıştır. Bu değişim geleneksel geniş aile yapısında değişimin öncüsü olmuş ve çekirdek aile kavramı oluşmuştur. Geleneksel aile yapısının değişimi, kentleşme ve kente göçün etkisi ile konut mimarisinde yeni düzeni beraberinde getirmiştir. Yeni mimari yapıların oluşumu ve toplumun yaşam şekli ile orantılı olarak, mobilyanın mekanlara girme hızı artmıştır. Cumhuriyetin ilanı ile endüstrileşme ulaşılmak istenen hedeflerden biri olsa da, geçmişte endüstrileşme yapılanmasının olmaması geleneksel atölye üretimin devam ettiği bir dönem olarak belirtilebilir. Bu dönemde Avrupa kaynaklı mobilyaların pek çoğu gayrimüslimlere ait zanaat atölyelerinde sipariş üzerine üretiminin yapıldığı görülmektedir.

Türkiye’de 1930’lu yıllara gelindiğinde yerli sanayinin gelişmesine yönelik teşvik yasaları çıkarılmıştır. Yerli üretimin artırılması amacıyla çıkarılan bu yasalar devletin genel politikası durumuna gelmiş, özgün tasarım ve yerli üretimin gerçekleştirilebilmesi için Osmanlı döneminde kurulan Sanay-i Nefise Mektebi, Türkiye’de sanat ve mimarlık alanında eğitim veren ilk kurum olarak Güzel Sanatlar Akademisi’ne dönüştürülmüştür. Akademiye gelen yabancı hocalar ve yurtdışına eğitime gönderilen öğrencilerin ülkeye geri dönmeleri ile ürün tasarımında yeniliklerin başladığı söylenebilir. Geleneksel konut düzeni ve mobilyalar değişmiş olsa da, 1940’lı yıllara gelindiğinde Türkiye’de

geleneksel üretimler, yabancı kaynaklı ürünler ve az sayıda özgün mobilya tasarımları devamlılığını sürdürmüştür.

Mobilya tarihinde etkisi bulunan toplumsal olaylardan diğeri ise II. Dünya Savaşı olmuştur. Savaş için üretilen malzemelerin mobilya tasarımlarında kullanılması, yeni üretim tekniklerinin gelişimi, mobilya üretiminde değişimlerin sebeplerinden biri ve tüm dünyada yeni malzemelerin kullanılarak tasarım yapılmasının başlangıcı olmuştur. Savaş nedeniyle durgunlaşan mimari ve mobilya üretimleri, 1940'ların ortalarına gelindiğinde savaşın da sona ermesi ile yeniden canlanmıştır. Ancak Türkiye'de sanayi yapılanmasının gelişmemesi atölye tipi küçük üretimin devamlılığına neden olmuştur. Gelişmiş dünyada endüstriyel yöntemlerle yapılanlar Türkiye'de geleneksel el işçiliği ile gerçekleştirilmeye çalışılmaktadır. Malzeme eksikliği ve yetersizliği de üretimin sınırlandırılmasının nedenleri olarak sıralandırılabilir.

1940'lı yılların ortalarından itibaren içe dönük, korumacı ekonomi politikalarının değişimi ile ithal ürünlerin yurtiçine girmesi sağlanmış, mobilya tasarımı ve üretiminde değişimler yaşanmıştır. Ancak 1970'li yıllara kadar Türkiye'de sanayileşmeden söz etmek mümkün olmamaktadır. Güzel Sanatlar Akademisi'nin yeni mezunlarının kurdukları tasarım ofisleri dönemin İtalyan, İskandinav stili mobilyaların ülkeye gelmesini sağlamış, dönemin tasarım algısında yenilikleri de beraberinde getirmiştir. 1980'li yıllara gelinceye kadar, mobilya sektöründe dünyadaki gelişmeler yakalanmaya çalışılsa da, mobilya tasarımı ve üretiminde amaçlanan hedefe ulaşamamış, ithal teknoloji ve tasarımlara bağımlı kalınmış, yerli sanayi bu alanda teşvikler ile istenilen konuma getirilememiştir.

Avrupa'da üretimin makineleşmesi toplumun yaşam şekillerini değiştirmiş, ve göç nedeniyle kentleşmenin hız kazanmasına neden olmuştur. Bu süreç Türkiye'de 1970'li yılları takip eden yıllarda görülmüştür. 1980 yılına gelindiğinde rejim değişikliği ile Türkiye dış pazara açılmış ve yerli sanayide dönüşümün başlangıcı olmuştur. Mobilya sanayindeki dışa açılma isteği, dış pazarda rekabet edebilecek özgün ürün tasarımı kavramının ele alınması gerekliliğini ortaya çıkarmıştır. 20.yy'ın sonlarında teknolojik gelişmelerin de etkisiyle tüketicinin ihtiyacı olsun ya da olmasın tüm ürünlere kolaylıkla

ulaşabilmesi, özgünlük fikrini bir kez daha gündeme getirmiş ve sektörde yer almanın önemli bir adımı olarak tasarım gösterilmiştir.

Günümüze gelindiğinde ise, Türkiye’de mobilya sektörünün mevcut durumunun açıklanabilmesi için ‘‘Mobilya Sektöründe Üretim ve Tasarımcı Etkileşimi; Günümüzde Türkiye Örneği’’ başlıklı tezde mobilya tasarımının gelişimi; tarihsel süreçte etkilendiği, kültürel, sosyal, siyasal ve ekonomik durumlar çerçevesinde incelenmiş, geçmişten günümüze önemli dönüm noktaları olan dönemler üzerinde durulmuş ve günümüze kadar gelen süreçte sektörel durumun analizi yapılmaya çalışılmıştır. Mobilya üretiminin usta çırak ilişkisinden, günümüzde seri üretim yöntemlerinin kullanıldığı duruma gelmesi, bu değişimin yaşandığı yıllar üzerinde durulmuş, mobilya tasarımının ve üretiminin etkilendiği dönemler incelenmiştir.

Günümüz mobilya sektörünün mevcut durumunun analizinin yapılması amacıyla düzenlenen 3.3 bölümde detayları belirtilen anket sonuçlarına göre, üretici firmaların markalaşma sürecinde tasarımcı ile çalışmaları ve özgün ürün tasarımlarının oluşturulması, üretimin tasarım odaklı değişimi ve üretici firmaların tasarımcıdan, tasarımcının ise üretici firmadan karşılıklı beklentileri açıklanmaya çalışılmıştır.

Bu araştırma sonuçlarına göre;

- Tasarımı, Ar-ge departmanının bir parçası olarak görmek, pazarlama departmanının verilerinin analizi ile başlayan süreçte üretim departmanlarına kadar taşıyabilecek nitelikte bugünün teknolojisi ile ulaşılabilir nesnelere haline getirmek, küresel pazarda rekabet ortamının bir parçası olan amaca uygun doğru hedef analizi ile sonuçlandırılan bir hizmet olarak tanımlamak mümkündür. Tasarımı, Türkiye’de mobilya sektörü bağlamında incelediğimizde ise pek çok engelle karşılaşıldığı ve Ar-ge departmanlarının tasarım süreçlerini yeterince destekleyemediği görülmektedir. Tasarımcıya ve üreticiye yol gösterecek olan ar-ge departmanlarının kurulmasının önemi, mevcutta arge departmanı bulunan firmaların ise çalışmalarının genişletilerek, tasarımın süreçlerinin analizlerinin doğru değerlendirilmesi gerekliliği görüşü ortaya çıkmıştır.

- Türk mobilya sektöründe tümüyle özgün tasarımların üretildiği bir mobilya sektöründen bahsetmemiz günümüzde de mümkün olmamaktadır. Taklit ürünlerden uzaklaşmak, özgün tasarımlara yönelmek için seri üretimin gerçekleştirildiği üretim alanlarında, ar-ge departmanlarının kurulması, sektörel analizlerin, kullanıcı beklentilerinin doğru yapılması, rekabet gücünü arttırmanın en önemli etkeni tasarımcıların sektörde aldığı rol ile bağdaşmaktadır.
- Küresel pazarda rekabet edebilmek nihai hedefler olarak gösterilse de, kalifiye yetişmiş eleman eksikliği ve tasarım sürecinde üretim yöntemlerinin azlığı tasarımcıları ve üretici firmaları sınırlandıran önemli etkenler olarak belirlenmiştir. Tasarım okullarının gelişimi, mezun tasarımcı sayısındaki artış, sektörün gelişiminde önemli bir etken olmuş; endüstriyel tasarım ve iç mimar meslek gurubunun sektörde daha önceye oranla mimar mesleğinden daha çok yer aldığı saptanmıştır.

Mobilya sektörünün güncel analizinin yapılması için tasarımcılara yönlendirilen ‘Türkiye’de mobilya üretimi yapan firmaların dünyada bulunduğu konum’ sorusuna verilen yanıtlar incelendiğinde;

- Özgün ürün tasarımı konusunda sektörel eksiklerin devam ettiği, üretim yöntemlerinde yenilikler konusunda cesur adımlar atılmadığı ve tasarım alanında Avrupa ülkelerinin gerisinde olduğumuz görüşü ağırlıklı olarak tasarımcılar tarafından belirtilmiştir.
- Üretim yöntemlerinin yetersizliği sebebiyle ürün geliştirmeye yapılan yatırımın yetersiz olması, yalnız düşük maliyetli üretimin ön plana çıkmasının yarattığı güçlükler nedeniyle tasarımcılar yenilikçi bir tasarımcı-üretici ilişkisi kurulmasının zorluklarını ifade etmektedir.
- Sektörde lider konumda olan firmaların zanaat ve endüstriyi birleştirmiş olduğu, ancak ticari kaygılar nedeniyle ülkemizde zanaatın geri planda bırakıldığı ve

yalnız üretimin hızlandırılarak sonuç ürün odaklı tasarımların yapılması sebebiyle üretim alanında gelişme gösterilmediği görüşünü söylemek mümkündür.

Günümüz mobilya sektöründe markalaşmanın ve rekabet gücünün yaratılmasının, Türk mobilya kimliğinin oluşturulması ile doğrudan ilişkisi bulunmaktadır. Ar-ge departmanının sektörde dünya trendlerini yakından takip eden inovatif (yenilik) ürünler için veriler sağlaması, hedef kitlenin analizinin oluşturulması için briefler (kısa, öz bilgi) ile tasarımcıyı yönlendirmesi üretici firmanın kimliğinin oluşturulmasında katkı sağlayacak önemli gelişmelerdir. Taklit ürünlerden uzaklaşılması, tasarımı destekleyen ve katkı sağlayan, sanayiye destek veren geleneksel mobilya işçiliğinin yanı sıra, tasarımın seri üretime uygulanması büyük ve küçük ölçekte üretim yapan firmalarda tasarımcı barındırılması, bireyin ve toplumun tüketici beklentilerinin analizlerinin yapılması ve ürüne aktarılması bu kimliğin yaratılmasında önemli bir basamak olacaktır.

EKLER

**EK 1 : TÜRKİYE'DEKİ BAŞLICA MOBİLYA ÜRETİCİ VE İHRACATÇI
FİRMALARIN LİSTESİ**

TÜRKİYE'DEKİ BAŞLICA MOBİLYA ÜRETİCİ VE İHRACATÇI FİRMALARIN LİSTESİ

İHRACATÇI FIRMA	ADRES	İL	TELEFON	EPOSTA 1 / WEB
BOYDAK DIŞ TIC.A.Ş. CEHA BÜRO MOBİLYALARI A.Ş.	ORGANİZE SAN. BÖL. 7. CD. NO:5 ORG.SAN.BÖLG.2 CD. NO:14	KAYSERİ	0 (352) 3212200 0 (352) 3220757	info@boydakexport.com www.boydakexport.com cehaburo@superonline.com www.cehaburo.com
ÇİLEK MOBİLYA SANAYİ VE PAZ. TİCARET A.Ş.	DÜNYA TİCARET MERKEZİ A 3 BLOK KAT:17 NO:469 YEŞİLKÖY	İSTANBUL	0 (212) 4657845	www.cilek.com
YM İTHALAT İHRACAT TİCARET LTD ŞTİ.	KALE MAHALLESİ, ATATÜRK BULVARI NO:196	DENİZLİ	0 (258) 2671515	yongamobilya@yongamobilya.com www.yongamobilya.com
KİLİM INTERNATIONAL DIŞ TİCARET A.Ş.	ORGANİZE SAN. BÖL.41.CAD.NO:25/B	KAYSERİ	0 (352) 3222328	export@kilimmobilya.com.tr www.kilimfurnature.com.tr
ALFEMO MOBİLYA SAN.VE TİC.A.Ş.	TORBALI MAH.CELAL UMUR CADDESİ NO:10	İZMİR	0 (232) 8533030	export@alfemo.com.tr www.alfemo.com.tr
YATSAN SÜNGER VE YATAK SANAYİ TİCARET ANONİM ŞİRKETİ	GURBET PINAR MEVKİİ BEKİR SAYDAM CAD. NO:88 PANCAR	İZMİR	0 (232) 8642400	yatsan@yatsan.com www.yatsan.com
DOĞ-TAŞ DOĞANLAR MOBİLYA İMAL. ENERJİ ÜR.SAN.VE TİC. A.Ş.	IDRISKORU KÖY. HACİVENEZ MEVKİİ	ÇANAKKALE	0 (286) 3169860	dogtas@dogtas.com.tr www.dogtas.com.tr
ALLEGRO MOB DAY.TÜK.MAL. EV GR.OT.NAK.İNŞ.İTH İHR.SAN.VE TİC. LTD.ŞTİ	TURGUT ÖZAL MAH. KÜME EVLER ANKARA BURSA YOLU NO:36 İML.2	BURSA	0 (224) 7142550	info@allegrohome.com www.allegrohome.com
YAĞMUR MOBİLYA SAN.VE TİC.A.Ş.	HACI SABANCI ORGANİZE SAN.BÖL. ATATÜRK BUL. NO:69	ADANA	0 (322) 3944443	www.yagmur.com.tr
KONFOR DAYANIKLI TÜK. MALL.MOB. DERİ TEK.İNŞ.TUR. SAN.V.TİC.A.Ş.	ÇAMLIK CAD.NO.46 SARNIÇ	İZMİR	0 (232) 2812323	info@konfor.com.tr www.konfor.com.tr
MOB İNS. TAAH. TİC.A.Ş.	BUYUKDERE CAD. NO 173-13 LEVENT	İSTANBUL	0 (212) 3243600	
Zİ.Ş. MOB.GIDA İNŞ.TEKS.TUR. İTH. İHR.SAN.TİC.LTD. ŞTİ.	YAPIT SOK. NO:2/P1-8 SİTELER	ANKARA	0 (312) 3481100	zis_mobilya@hotmail.com
BÜROTIME MOBİLYA SAN. VE TİC. LTD. ŞTİ.	3.ORG.SAN.BÖLG. İHSANDEDE CD. NO:1	KONYA	0 (332) 2390017	burotime@burotime.com www.burotime.com
MARA MOB.DAY.TÜK. MAL.TEKS.GIDA SAN.VE TİC.LTD.ŞTİ.	O.S.B. 22.CAD.NO:19/A	KAYSERİ	0 (352) 2317147	info@marafurniture.net
ERGÜL MOBİLYA EV TEKSTİLİ İNŞAAT SAN. VE TİC.A.Ş.	ORGANİZE SAN. BÖLGESİ 24.CAD. NO:54	KAYSERİ	0 (352) 3222155	ergulkanepe@hotmail.com www.ergul.com.tr
ARICI MOBİLYA KOLTUK MOBİLYA MALZ.İNŞ.MAK.İTH.İHR.S AN.VE TİC.LTD.ŞTİ	İNEGÖL MOB.AĞAÇ İŞL.İHTİSAS SAN.BÖL. HAMZABEY KÖYÜ ÜSTÜ 1.CADDE NO:1 ERTUGRULGAZI CAD. NO:75	BURSA	0 (224) 7158667	info@idomobilya.com www.arimobilya.com.tr
DONAMI MODÜLER MOB.TEKS.İSİSİ İNŞ.PLAS.SAN.TİC.LTD.ŞTİ	ORGANİZE SANAYİ BÖLGESİ. 2.CD. NO.20	BURSA	0 (224) 7148788	info@donami.com.tr www.donami.com.tr
AL-RESSOM AL-ALAMIYA MOBİLYA TEKSTİL MADENİ EŞYA İNŞ. DAYANIKLI	İNEGÖL BURSA KARAYOLU 2.KM. KALBURT MEVKİİ	BURSA	0 (224) 7148100	
BİRLİK İNŞAAT MOBİLYA ADEK.TUR. SAN.VE TİC.LTD.ŞTİ.	HALKALI CAD.NO:241 SEFAKÖY	İSTANBUL	0 (212) 6789863	info@teleset.com.tr www.birlikinsaat.com.tr
DMM MOBİLYA DIŞ TIC VE PAZ SAN LTD ŞTİ	ORGANİZE SAN BÖLGESİ ANA CAD NO:2	BURSA	0 (224) 7148814	m_mollaer@hotmail.com
ÇEL-MO MOBİLYA İML.PAZ.ORM.ÜRN.İNŞ.TU R.LTD.ŞTİ.	YENİ SAN. ORHANGAZI CAD. NO:75	BURSA	0 (224) 7133959	info@celmomobilya.com www.cel-mo.com
MADEŞ İÇ VE DIŞ TİC.LTD.ŞTİ.	KEMERKÖPRÜ CD.ÇALIK SK.NO:4	BARTIN	0 (378) 2271311	info@mades.com.tr www.mades.com.tr
GENTAŞ GENEL METALSANAYİ VE TİCARET A.Ş.	DOLANTII SOK.NO.21 SİTELER	ANKARA	0 (312) 3530206	gentas@gentasgrup.com www.gentas.com.tr

YAVUZLAR KOLTUK TAŞIMACILIK MOBİLYA SANAYİ TİCARETLTD.ŞTİ.	ERTUĞRULGAZI CAD. NO:17 İNEGÖL	BURSA	0 (224) 7116239	info@yavuzlarmobilya.com
ZEBRANO MOB.TAS.PAZ.İNŞ. İTH. İHR.TUR. LTD.ŞTİ.	HASANOĞLAN SAN. BÖLGESİ 23 NISAN CAD. NO:10 HASANOĞLAN	ANKARA	0 (312) 8640660	zebrano@zebranomobilya.com.tr www.zebranomobilya.com.tr
YATAŞ YATAK VE YORGAN SAN.TİC. A.Ş.	SİVAS CD.6.KM	KAYSERİ	0 (352) 3212400	www.yatas.com.tr
KAPAN MOBİLYA NAK.İNŞ.MALZ.GİD MAD.LTD.ŞTİ.	Y.SANAYİ ŞİT.12. CAD.28.BLOK NO:23	HATAY	0 (326) 2217921	kapanfurniture@hotmail.com www.kapanmobilya.com
KIMSAN MOBİLYA DEKORASYON İNŞ.MAK.SAN.TİC. LTD.ŞTİ	ÇANKIRI DEVLET YOLU 7.KM. AKYURT	ANKARA	0 (312) 8475511	solenne@solenne.com.tr www.solenne.com.tr
LEMA MOBİLYA TEKSTİL İNŞAAT SAN.VE TİC.LTD.ŞTİ.	YENİ SANAYİ ORHANGAZI CAD. NO:55 İNEGÖL	BURSA	0 (224) 7113130	info@saloni.com.tr www.saloni.com.tr
SERHAT MOBİLYA SAN.VE TİC.A.Ş.	ORGANİZE SANAYİ BÖLGESİ 24. CAD. NO:58	KAYSERİ	0 (352) 3222525	www.serhat.com
BÜROART MOBİLYA SAN. VE.TİC.A.Ş	TURANKÖY SANAYİ BÖLGESİ KEŞTEL KEŞTEL	BURSA	0 (224) 3833590	www.buroart.com.tr
İNOKSAN MUTFAK SANAYİ VE TİCARET A.Ş.	ORGANİZE SANAYİ BOLGESI ORMANLAR CAD NO:5	BURSA	0 (224) 2420010	www.inoksan.com.tr
LAZZONİ MOBİLYA İNŞ.TUR.SAN. VE TİC.LTD.ŞTİ.	ÇANKIRI BULVARI NO:49 AKYURT	ANKARA	0 (312) 8475533	www.lazzoni.com.tr
BALIKÇIOĞLU MOBİLYA TAS.DEK. SAN.VE TİC.A.Ş.	AKBAL SOKAK NO:9 SİTELER	ANKARA	0 (312) 3530220	www.balickioglu.com.tr
BÜRO MODEL MOBİLYA SAN VE TİC. LTD.ŞTİ	PROF. MEHMET BOZKURT CD NO:6 HADIMKÖY(BOYALIK)	İSTANBUL	0 (212) 7715181	buromodel@buromodel.com.tr
BÜROSİT BÜRO DONANIMLARI SAN VE TİC AŞ	DEMİRTAŞ ORGANİZE SANAYİ BÖLG. NİLÜFER SK .NO:5-7. PK-11	BURSA	0 (224) 2802000	info@burosit.com www.burosit.com
ENNE MOBİLYA TURİZM İNŞAAT TEKSTİL SAN. VE TİC. LTD. ŞTİ.	KARACAKAYA CD.NO:118 SİTELER	ANKARA	0 (312) 3515474	info@enne.com.tr www.enne.com.tr
ÇİRAĞAN MOB.TEKS.TUR. OTO.MAK. SAN.TİC.LTD.ŞTİ.	KARACAKAYA CAD. NO:138 SİTELER	ANKARA	0 (312) 8640661	ciragan@ciraganmobilya.com www.ciraganmobilya.com
ATAGÜR ÇELİK EŞYA SAN.LTD. ŞTİ.	1.ORG.SAN.BÖLG. KARAMANLILAR CD. NO.17	ANKARA	0 (312) 2670090	info@atagur.com.tr www.atagur.com.tr
ERDEM BURO MOB.SAN.TİC.A.S.	AKÇA BURGAZ MAH.130.SOK NO:10/A KIRAÇ	İSTANBUL	0 (212) 8862300	info@erdemofis.com www.erdemofis.com
TUĞRA KANEPE MOBİLYA SAN. TİC. LTD.ŞTİ.	ORG.SAN.BÖLGESİ 8.CD.NO:2	SİVAS	0 (346) 2181318	info@tifanymobilya.com.tr www.tiffanymobilya.com
CASA OTURMA GRUPLARI MOB. İML. İTH.İHR.SAN.VE TİC.LTD.ŞTİ.	ÇANKIRI DEVLET YOLU 8.KM. AKYURT	ANKARA	0 (312) 8475080	casa@casa.com.tr www.casa.com.tr
TEPE HOME MOBİLYA VE DEKORASYON ÜRÜNLERİ SANAYİ TİCARET A.Ş.	BEYTEPE KÖYÜ YOLU NO:5 BİLKENT/ BİLKENTPLAZA/ BEYTEPE	ANKARA	0 (312) 2665627	tepehome@tepehome.com.tr www.tepehome.com.tr
MOB MOBİLYA DEKORASYON A.Ş.	ÇANKIRI YOLU 7.KM. 06750 AKYURT	ANKARA	0 (312) 8475040	mob@mob.com.tr www.mob.com.tr
NUMAŞ-NURETTİN USTA MOBİLYA İML.SAN.A.Ş	ÇANKIRI DEVLET YOLU 11.KM.	ANKARA	0 (312) 8440040	numas@nurus.com

EK 2 : TASARIMCI ANKET SORULARI

Tasarımcı Anket Formu

Bu anket Marmara Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü İç mimarlık Anasanat Dalı Yüksek Lisans Tezi kapsamında yapılmaktadır. Prof. Meltem Eti Proto danışmanlığında "Mobilya Sektöründe Üretim ve Tasarımcı Etkileşimi; Günümüzde Türkiye Örneği" başlıklı tez kapsamında yapılan anket çalışması mobilya üretimi yapan firmalarda/la çalışan tasarımcılara ve üreticilere yönelik hazırlanmıştır. Araştırmanın amacı, mobilya üretimi yapan firmaların ve tasarımcıların, ürün tasarımında, üretiminde ve kullanıcı ilişkisinde yüklendiği rollerin analizinin yapılmasıdır.

Ankette verdiğiniz kişisel ve kurumsal bilgiler saklı tutularak kullanılacaktır.

Zaman ayırdığınız için teşekkür ederiz. Ege Kaya E-mail: egekaya@karabuk.edu.tr

---

Kişisel Bilgiler

Anketi dolduran kişiye ait bilgiler. (Ad-Soyad bölümü istenildiği takdirde boş bırakılabilir.)

Ad-Soyad

.....

Çalıştığınız firmadaki görev tanımınız ?

.....

Çalıştığınız firmanın adı ?

.....

1. Bulduğunuz firmada kaç yıldır çalışıyorsunuz ?

.....

2. Aynı firma ile uzun süreli mi kısa süreli mi çalışmak istersiniz?

.....

3. Bulduğunuz firmada meslek gruplarına ayrıldığında çalışan tasarım ekibi kimlerden oluşmaktadır ?

- Endüstriyel Tasarımcı
- İç Mimar
- Mimar
- Grafik Tasarımcı
- Moda Tasarımcısı
- Diğer.....

4. Mobilya sektöründe çalışmaya ne zaman başladınız ?

- 0-1 yıl
- 1-3 yıl
- 3-5 yıl
- 5 yıl ve üzeri

5. Türk mobilya firmalarının tasarımcı tercihinde etkenler nelerdir?
(Birden fazla seçeneği işaretleyebilirsiniz.)

- Popülerite
- Önemli firmalar ile çalışıyor olması
- Ödül kazanmış olması
- Firma kimliğine uyması
- Diğer.....

6.Tasarım yaptığınız firmanın çalışma alanları nelerdir ?
(Birden fazla seçeneği işaretleyebilirsiniz.)

- Ofis mobilya
- Konut mobilya
- Modüler mobilya
- Mobilya aksesuar
- Bahçe mobilyası
- Banyo mobilya
- Mutfak mobilya
- Diğer.....

7.Çalıştığınız firma tarafından müşteri analizlerinin ve beklentilerinin bulunduğu brief tarafınıza veriliyor mu ?

- Evet
- Hayır

8. Ürün tasarımı yaparken dikkat ettiğiniz başlıklar nelerdir ?

	Çok Az	Az	Orta	Çok	En Çok
Tüketici ihtiyaçları					
Ergonomi					
Kullanım kolaylığı					
Hedef kitleye ulaşabilmesi					
Dünya trendleri					
Pazar analizi					
Üretilbilir olması					
Kültürel Özellikler					
Marka kimliği					
Özgün tasarım					
Diğer.....					

9. Tasarım yaparken sizi sınırlandıran durumlar nelerdir ?

	Çok Az	Az	Orta	Çok	En Çok
Üretim yöntemleri azlığı					
Malzeme yetersizliği					
Pazarlama departmanı talepleri					
Ar-ge departmanı eksikliği					
Yalnız iç pazara yönelik tasarım					
Uygun fiyatlı ürün satışı için talepler					

10. Türkiye’de Mobilya üretimi yapan firmaların dünyadaki yeri hakkında görüşünüz?

(lütfen belirtiniz)

.....

11. Türkiye'de mobilya sektörünün gelişmesi için önem verilmesi gereken konular nelerdir?

	Çok Az	Az	Orta	Çok	En Çok
Tasarım eğitimi					
Kalifiye eleman					
Sektörün tanıtımı					
Teknolojik gelişmelerin takibi					
Özgün tasarım					
Tasarım yarışmalarının kalitesi					
Dış pazar çalışmalarının artırılması					
Satış sonrası destek					
Uluslararası Fuar'lara katılım					
Ar-Ge					
Diğer:...					

EK 3 : FİRMA ANKET SORULARI

Firma Anket Formu

Bu anket Marmara Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü İç mimarlık Anasanat Dalı Yüksek Lisans Tezi kapsamında yapılmaktadır. Prof. Meltem Eti Proto danışmanlığında "Mobilya Sektöründe Üretim ve Tasarımcı Etkileşimi; Günümüzde Türkiye Örneği" başlıklı tez kapsamında yapılan anket çalışması mobilya üretimi yapan firmalarda/la çalışan tasarımcılara ve üreticilere yönelik hazırlanmıştır. Araştırmanın amacı, mobilya üretimi yapan firmaların ve tasarımcıların, ürün tasarımında, üretiminde ve kullanıcı ilişkisinde yüklendiği rollerin analizinin yapılmasıdır.

Ankette verdiğiniz kişisel ve kurumsal bilgiler saklı tutularak kullanılacaktır.

Zaman ayırdığınız için teşekkür ederiz. Ege Kaya E-mail: egekaya@karabuk.edu.tr

---

Kişisel Bilgiler

Anketi dolduran kişiye ait bilgiler. (Ad-Soyad bölümü istenildiği takdirde boş bırakılabilir.)

Ad-Soyad

.....

Çalıştığınız firmadaki görev tanımınız ?

.....

Çalıştığınız firmanın adı ?

.....

1. Kısaca firmanızın kuruluş hikayesini anlatır mısınız ?
(Kuruluş tarihi ve kurucu üyeleri lütfen belirtiniz)

.....

2. Firmanızın faaliyet alanları nelerdir ?
(Birden fazla seçeneği işaretleyebilirsiniz)

- Ofis mobilya
- Konut mobilya
- Modüler mobilya
- Mobilya aksesuar
- Bahçe mobilyası
- Diğer (lütfen belirtin) .....

3. Hangi sıklıkla ürün gamınızı yeniliyorsunuz ?

- 1-3 ay
- 3-6 ay
- 6-12 ay
- 2-3 yıl

4. Firmanız bünyesinde bulunan üretim yöntemleri nelerdir ?
(Birden fazla seçeneği işaretleyebilirsiniz)

- Geleneksel
- Seri üretim
- Modern üretim tezgâhları
- 3d printer
- CNC

Diğer.....

5. Geçmişten günümüze üretim yöntemlerinizde değişiklik oldu mu ?

- Evet
 Hayır

Evet ise ;

Üretim yöntemlerinizin değişiminde etkili olan durumları hangileridir ?
(Birden fazla seçeneği işaretleyebilirsiniz)

- Teknolojik gelişmeler
 Konut sistem değişimi (yaşam alanlarının küçülmesi)
 Yerli kaynakların kullanımı
 Malzeme değişikliği
 Ürün tasarımcısı ile çalışmak
 Ürün tasarımı
 Tüketici alışkanlıklarının değişimi
 Kalite ve sağlık Standartları
 Diğer.....

6. Firmanız bünyesinde tasarım departmanında tasarımcı istihdam ediyor musunuz ?

- Evet
 Hayır

Evet ise;

Firmanızda çalışan tasarımcı sayısı _____

Meslek gruplarına ayrıldığında firmanızda bulunan tasarım ekibinin tasarım sürecinde etkilerini belirtiniz.

	Çok Az	Az	Orta	Çok	En Çok
Endüstriyel Tasarımcı					
İç Mimar					
Mimar					
Grafik Tasarımcı					
Moda Tasarımcısı					
Diğer.....					

7. Ürün tasarımcılarına beklentileri belirten / pazar analizleri brief veriyor musunuz ?

- Evet
- hayır

8. Mobilya üreticisi olarak ürün tasarımcılarınızı hangi şartlar altında seçiyorsunuz ?
(Birden fazla seçeneği işaretleyebilirsiniz)

- Tasarım eğitimi almış olması
- Portfolyo
- İş deneyiminin olması
- Yeni mezun
- Ünlü tasarımcılar (isme göre)
- Kurumsal kimliğe uygun
- Genel başvuru

- Mezun olunan üniversite
- Sektörel deneyim
- Diğer.....

9.Yeni ürün tasarım sürecinde firmanız bünyesinde bulunan tasarımcılar dışında bağımsız tasarımcılar ile de çalışıyor musunuz ?

- Evet
- Hayır

10. Ürün tasarımcısından beklentiniz nelerdir ? (Birden fazla seçeneği işaretleyebilirsiniz)

	Çok Az	Az	Orta	Çok	En Çok
Markalaşma					
Inovasyon					
Rekabet					
Güncel gelişmeleri takip etme					
Ürün kalitesinin artması					
Dünya standartlarını yakalamak					
İşlevsellik					
Estetik					
Yeni ürün gelişimi					
Diğer.....					

11. Üretici firma olarak, firma bünyesinde bulunan tasarımcıların üretime ya da üretim yöntemlerine etkileri nelerdir ? (Birden fazla seçeneği işaretleyebilirsiniz)

	Çok Az	Az	Orta	Çok	En Çok
Düşük maliyet ile üretim					
Ucuz fiyat					
Firma çizgisinin oluşması					
Çevresel Duyarlılık					
Süreklilik					
Diğer.....					

12. Geçmişten günümüze ürün tasarımlarınız üzerindeki değişimlerin nedenleri nelerdir (Birden fazla seçeneği işaretleyebilirsiniz)

	Çok Az	Az	Orta	Çok	En Çok
Trend					
Reklam-tanıtım					
Sosyal iletişim ağları					
Rekabet					
Pazarlama departmanının sektörel analizi					
Tüketici öneri ve şikayetleri					
Sürdürülebilirlik					
İç piyasa kullanıcı talebi					
Diğer.....					

13. Ürün tasarımcılarının firmanızın geçmişinden bugüne kadar ürün çeşitliliğinin değişimindeki rolü nedir ? (Birden fazla seçeneği işaretleyebilirsiniz)

	Çok Az	Az	Orta	Çok	En Çok
Dünya trendlerinin yakalanması					
Taklit ürünleri yerine Özgün mobilyaların tasarlanması					
Ürünlerin çoklu alanlarda kullanılmak üzere serilerinin oluşturulması					
Düşük maliyet					
Yüksek satış oranı					
Diğer.....					

14. Üretici firma olarak, tasarım ve üretimde izlediğiniz süreçten bahsedebilir misiniz
(lütfen 1'den 7'ye kadar sıralayınız)

	1	2	3	4	5	6	7
Brief							
Ön araştırma							
Analiz							
Tasarım							
Prototip geliştirme							
Seri üretim							
Diğer.....							

15. Türkiye'de mobilya sektörünün mevcut durumu hakkında neler düşünüyorsunuz ?
(Birden fazla seçeneği işaretleyebilirsiniz)

	Kesinlikle katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle katılıyorum
Tasarımların kopyalanması, taklit ürünler					
Pazarlama yetersizliği					
Reklam ve tanıtımların yetersiz olması					
Teknolojik yetersizlikler					
Kalifiye eleman eksikliği					
Uluslararası firmalar ile rekabette yetersizlik					
Diğer.....					

16. Üretici firma olarak mobilya sektöründe dünya trendlerinin ürün tasarımlarınızdaki etkisi nedir ? (Birden fazla seçeneği işaretleyebilirsiniz)

	Kesinlikle katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle katılıyorum
Tüketici odaklı ürünler					
Tasarımın ön plana çıkması					
Sürdürülebilir					
Çevresel duyarlılık					
Yeni malzeme kullanımı					
Yeniliğe açık ürünler (inovatif)					
Diğer.....					

EK 4 : BİREYSEL GÖRÜŞMELER ; OKTAY SEZGİN

1_ Mezun olduğunuz dönemde Türkiye'de mobilya sektöründeki durumu anlatır mısınız ?

O.S : Ben ofis mobilya sektöründe çalıştığım için, bu konuda bilgi verebilirim. Harbiye ofis mobilyalarının merkezi gibiydi o dönemde. Masis, Korçelik ve Garanti Çelik mobilya, ofis mobilyası sektörünün öncülerindendi. Karaköy'de de ofis mobilya mağazaları vardı ancak onlar eski tip sac mobilyalar üretiyorlardı.

2_ Mobilya sektöründeki ilk deneyiminizi anlatır mısınız ?

O.S : 1972 yılında İstanbul'da ofis mobilyası ürettiğim 150 m² lik bir atölye ile sektöre başlamış oldum. Basit birkaç makine klasik makinelerle ahşap malzeme kullanarak üç yeni ofis mobilya modeli çizdim. O güne kadar büro mobilyaları sac, formika ve linoliumdan yapılıyordu. Benden önce yapan olup olmadığını bilmiyorum ama o üç ahşap model, masası-sehpası-etajeri-kütüphanesi takım olarak ahşaptan üretildi. Bir de pres sıkma yekpare sandalye modeli Avrupa'dan kopya edip getirttim.

İstanbul'da üç büyük mağazaya gidip konuştum. Modelleri ben getireceğim vitrini ben yapıcım sizden herhangi bir ücret talep etmiyorum, vitrininizi bana 15 günlüğüne verin benim takımlarımın fiyatı bu sattığınız ürünlerin ücretini alırım dedim. Böylece yeni tasarladığım ürünleri mağazalara yerleştirmiş oldum.

Üç dört gün sonra mobilyaları verdiğim üç mağazadan telefon gelmeye başladı. Mobilyaların devamı var mı? yok ki, üçü de satıldı. Sipariş ne zaman olur dediler o zaman 4 kişi çalışıyorduk. 15 günde teslim ederim diye belirttim. İlk işim bu oldu. Ondan sonra devamlı yapmaya başladım. Çalışan eleman sayımı arttırdım 6 ay sonra İstanbul'daki en lüks mağazaların ofis mobilyaları benim üretimimdi. İki yıl sonra Türkiye'deki lüks mağazalarda satılmaya başladı. 150 işçiye kadar çıktım işi fabrikasyona dönüştürdüm. Ama hep butik modeller ile çalıştım yani bir modelden yalnız 100 adet yapıyordum. 101. ürünü kesinlikle üretmiyordum. Çünkü kopyalanmaya başlanıyordu. Kopyalandığı zaman yeni bir model çıkarıyordum. Ben de Avrupa'dan ürün kopyaladım elbette. Charles Eames'in plastik malzemedeki koltuğu vardır, onun

kopyasını da yaptım ancak Türkiye’de satamadım. Modern bu koltuk maddi olarak kişilerin alamayacağı bir maliyete sahipti.

Harbiye’de bir mağaza açtım. Hem satış hem üretimi birlikte yürüttüğüm bir mağaza, üretim arttıkça mağaza küçük gelmeye başladı. Daha büyük geniş mekanlara açıldım. 79-80 askeri darbesinden önce fabrikamı kapatmak durumunda kaldım. Darbe oldu. Sonrasında küçük çapta kendi mağazama yönelik üretime yeniden başladım. Bu mağaza da 2002 yılına kadar devam etti. 2003 yılında da emekli oldum. Oktay Sezgin A.Ş. aile şirketi idi. Mezun olduktan sonra ilk atölyem ‘Formed’ adıyla açılmış ve sonrasında Oktay Sezgin adı ile devam etmişti.

3_ Mesleğe başladığınız dönemlerde Türkiye’de sanatkarların profili neydi, sosyal ortam nasıldı ?

O.S : Bizim dönemimiz 1960 ihtilalinden sonra olan, her şeyin yerli yapım olduğu döneme tekabül etmektedir.

Usta çırak ilişkileri vardı bu dönemde. Bir de meslek okullarından mezun kişiler. Ancak çoğu kendi işini yapmaz mesleğine devam etmezdi. Benim okuduğum dönemde de yalnız iki kişi bu işe devam ettik, yani okumuş bireyler azdı. Okuyanlar da kendi mesleğini icra etmezdi. Daha ziyade usta çırak ilişkisi devam ediyordu mobilya sektöründe. Çırağın usta yanında mesleği öğrenmesi ve gelecekte kendi sermayesi ile atölye açması ile süreç işliyordu. Zaten dönem itibarıyla atölyelerde malzeme eksikliği sıkça karşılaşılan sorunlardan biriydi ve bu nedenle genel ihtiyaçlara yönelik mobilyalar ağırlıklı olarak üretiliyordu.

4_ Ne tür malzemeler ve üretim yöntemleri kullanıyordunuz ?

O.S : Mesleğe ilk başladığım dönemlerde malzeme olarak yurtdışından hiç bir şey gelmiyordu. Çam, köknar kullanılan ahşap malzemelerin başında geliyordu. Kontraplak fabrikalarımız vardı o zaman, kan kontraplağı (tutkal yapılı) kullanılan malzemelerdendi. İçi öldürülmüş çam ağacı sıkılıkla kullanılır, çam ağacının içi boşaltılır kontrplak ile kaplanır ve sıkıştırılarak malzeme oluşturulurdu. Yerli üretimin

azlığı, malzeme yetersizliği bizi kendi ürünlerimizin bağlantı elemanlarını bile çizmemizi gerektiriyordu. Düşme kapak makasını bile çizerdik, menteşeyi yaptırırdık.

Mesleki eğitim almış olmanın getirisi olarak ihtiyacımız olan malzemeleri kendimiz çizebiliyorduk. 1980'li yıllardan sonra ithalat serbestleşince bütün malzemeler gelmeye başladı. Bu arada ithalat da başlayınca, üretim ve malzemedeki yenilikleri öğrendik. Bir iki büyük firmanın getirdiği mobilya malzemeleri yurda geldi. Tabi küçük atölyeler büyüdü, büyük atölyeler fabrikaya dönüştü. Bugünkü duruma geldi. Günümüzde atölyeler azaldı, ancak özel işler olursa butik üretim yapılıyor.

Mesleki eğitim almış olmanın getirisi kendi modellerimizi çizmemiz oldu. Yurtdışından gelen çizimlerin uygulanmasından ziyade mobilyaları da kendim çiziyor ve üretiyordum.

Çizimle gelen kişiler oluyordu ve hatta meslekten gelen arkadaşlarım da proje getirirdi uygulardık. Ama çizimle bana gelen iç mimar arkadaşlarım dışında kullanıcının bu yönde talebi olmadı. Yetiştiremediğim üretimleri fason olarak piyasaya verirdim. Meslek lisesi mezunlarına, sıradan yetişen proje okuyamaz. Bir iki istisna vardır ama genelde böyle bir şey yoktur.

5_ Dönemin en çok tercih edilen mobilyaları nelerdi ?

O.S : 1960-1965 yılları arasında ihtiyaç olarak mobilya üretimi yapılıyordu. 1965 yılından sonra hem ihtiyaç hem de lüks mobilya talebi arttı. Temel ihtiyaç oldu yani. Bugün herkesin evinde olan mobilyalar 1960'lı yılların sonlarına kadar ihtiyaca yönelik üretilen mobilyalar olarak nitelendirilebilir. 1960'lı yıllara kadar bir koltuk, masa, sandalye, yatak odası yine vardı ama herkes alamıyordu. İstanbul'da halka yönelik mobilyaların satıldığı, ucuz, pek sağlam olmayan ama ihtiyacı karşılayan kapalı çarşı vardı. Ama ondan sonra lüks mobilya talebi artmaya başladı.

Bu dönemde İstanbul Harbiye'de büro mobilyaları yaptığım bir mağazam vardı. Harbiye o dönemin lüks mobilya mağazalarının bulunduğu bir alandı. O zaman

sattığımız bir masa, şu an herhangi bir yerde çok uygun fiyatlara bulunabiliyor. Standart fabrikasyon ürünler ile fiyatlar giderek düştü.

6_ Türk tasarımının gelişiminde dönemin yabancı hocalarının katkıları nelerdir ?

O.S : Akademideyken klasik mobilya derslerimize Türk hocalar geliyordu. Modern mobilya derslerimizi ise yabancı hocalardan aldık. Mobilya bölümüne katkıları iç mimarlık bölümünden daha az oldu. Öğrencilerin talebi doğrultusunda, batıdan gelen hocalardan Avrupa'ya öğrenci gönderilmesi istendi. Alman hocalar da meslektaşlarına bizi yönlendiriyordu. 1961 yılında ben de gönderilen 3 öğrenciden biriydim. Koşullar ağır, yorucuydu. Ama Türkiye'de görmediğimiz makineler vardı ve üretimi öğreniyorduk.

Mobilyada 1980'li yıllara kadar mucizeler yarattık, yokluklar içinde ürün tasarımı ve en önemlisi üretimi gerçekleştirdik. Türkiye'nin o dönemdeki ihtiyacını bizim nesil karşıladı diyebilirim.

Ne zaman ki ithalat başladı ondan sonra batıdan gelen modellerden ilham aldık, geliştirdik, kimi zaman kopyaladık ya da üretim yöntemlerimize göre adapte ettik. Ama tüm bunlar 1980'li yıllardan sonra gerçekleşti. Öncesinde ise yurtdışına giden öğrenciler olarak batılı mobilya üretim tekniklerini öğrendik.

7_ Mobilya sektöründe kaç yıl fiilen çalıştınız ? Alan mezunu tasarımcılar ile çalıştınız mı ?

O.S : 30 yılı aşkın bir süre mobilya sektöründe çalıştım. Ofis mobilyası alanında özelleşmiş bir üretimimiz vardı. 3-4 mimar ile çalıştım.

8_ Dönemin öne çıkan tasarımcıları kimlerdi ?

O.S : Tatbiki Güzel Sanatlar'ın ilk mezunlarındanım. Öğrencilerin çoğu Anadolu'dan geliyordu. Mezun olduktan sonra pek çok kişi kendi mesleğini yapmak yerine başka alanlara yöneldi. Benim ile Tatbiki Güzel Sanatlar'dan mezun olan arkadaşlardan bazıları atölyecilikten, iç mimarlığı yürüttüler ve başarılı da oldular. Varol Öncel, Ergin

Talay, Fuat Işık sayabileceğim isimlerden. Alman eğitimcilerin ülkelerine geri dönmeye başlamasıyla, akademisyen olarak okulda kalan dönem mezunlarımız da oldu.

9_ Firmanızda üretimini gerçekleştirdiğiniz mobilya tasarımı ve üretimi sürecinden kısaca bahsedebilir misiniz ?

O.S : Almanya'ya hem eğitim hem de çalışmak için 1961 yılında gitmiştim. Türkiye'ye geri dönüp kendi atölyemi kurdum. Ve bu dönemde Türkiye'de yalnız bir adet sıcak press makinesi vardı. Almanya'da gördüğüm makinelerden olan sıcak presin tüm ölçülerini alıp çizmiştim, döndüğümde makinenin yerlisini Türkiye'de yaptırardım. Makineyi yaptırardım ama Türkiye'de o kadar büyük plakalar bulunmuyordu ki. Makine eksikliğini çözsek malzeme eksikliği ortaya çıkıyordu.

Pnömatik makinelerin bazılarını da Türkiye'de yaptırardım. Yarı otomatik, hava ile çalışan kenar bantlama makinesi bunlardan diğerydi. İşkenceye soktugumuz bir modeli bir gün sonra kalıptan çıkarırdık ama bu makine ile 15 dk sonra hazır oluyordu. Pnömatik pres, sıcak pres gibi makinelerle bir günlük işler kısaldı. Böylece seri üretime geçiş başladı. Müdür masası, etajeri sehpası, kütüphanesinden oluşan bir takım ofis mobilyası setini 150 kişilik bir ekiple günde 35 takım üretecek duruma getirdik. O dönemdeki teknoloji ile bu bir rekordu bizim için.

Ofis mobilyası tasarımı ve üretimi gerçekleştirdiğimiz için dönemin sayılı üreticilerinden biri konumuna geldik. Ofis mobilyaları ile ilgilenen ve üretim gerçekleştiren üreticiler neredeyse yoktu. Üretimimiz olan bir ürün kopyalanmaya başladığı an yeni bir model tasarımı yapılıyor ve üretim değişiyordu. Bazen Avrupa'dan mobilya modelleri seçerek kopyacılık yapıyorduk. İtalyan mobilya tasarımlarını değiştirerek üretim gerçekleştiriyorduk. Ancak en çok kazancı yine kendi tasarımlarımızdan kazanıyorduk. Çünkü çizimler bizim üretim yöntemlerimize göre yapılıyor ve modeller üretilebilecek düzeyde oluyordu. Ürünlerimizi kopyalamak da bu nedenle zorlaşıyordu. Kendi tasarımımız olan ürünleri kopyalamaya çalışanlar makine parkurlarını oluşturuncaya kadar başka modellere geçiliyordu.

Kullandığımız malzemeler arasında sunta, kaplama ve dönemlere göre değişen ahşap türleri yer almaktaydı. Karaağaç, meşe, ceviz ve maun çalıştığımız ahşap malzemeler arasında yer almaktaydı. İthalatın serbest olması ile Avrupa'da çeşitli kaplamalar Türkiye'ye geldi. Sapelli ve mazel kök kaplamalar ile klasik ofis mobilyası takımları ürettik. İlk olarak gomalak olmak üzere, polyester ve poliüretan cilalar kullandık. 1975 yılından sonra ürünlerimizde inoks ve krom olmak üzere metal malzemeler de kullanmaya başladık. Ahşap ve metal malzemeyi birbirine adapte ederek üretim yaptık. 1980 yılından sonra butik olarak yeniden üretimimiz başladı. Fabrika üretiminin butik üretime geçmesi ile her modelden yalnız 15 adet üretmeye başladık. Ofis mobilyası dışında bir kaç model koltuk üretimi de gerçekleştirdim.

İthalatın başlaması atölye üretiminin fabrikasyona geçişini hızlandırdı. Yeni teknolojileri takip etmek kolaylaştı. Günümüzde kullanılan makinelere bakıldığında, bizim dönemimizde olsaydı mucizeler yaratırdık biz. Her şey otomatikleşti, ama bu makinelerle sanat yapılmıyor. Dört köşe mobilyalar üretiliyor yalnızca. Biz kalıplar imal eder farklı formlarda mobilyalar tasarlar ve üretirdik. Günümüzde sağlam, kullanışlı ve çok ucuz mobilyalar üretiliyor. Bizim dönemimizde mobilyaya ulaşmak bu kadar kolay değildi.

KAYNAKÇA

Kitaplar

1. Ulusal Mobilya Kongresi. (1997). *1. Ulusal Mobilya Kongresi*. içinde Ankara: Hacettepe Üniversitesi MYTO Ağaç İşleri Endüstri Müh. Bölümü.
- Ak, B. (2014). *Schneck ve Devlet Tatbiki Güzel Sanatlar Okulu*. A. Artun, & E. Aliçavuşoğlu içinde, Bauhaus: Modernleşmenin Tasarımı Türkiye'de Mimarlık, Sanat Eğitimi ve Bauhaus (s. 318). İstanbul: İletişim.
- Altınay, A. R. (2011). *Eski İstanbul*. İstanbul: Kapı Yayınları.
- Anonim. (1975). *50 Yıllık Yaşantımız*. İstanbul: Milliyet Yayınları.
- Aslanoğlu, İ. (2010). *Erken Cumhuriyet Dönemi Mimarlığı*. İstanbul: Bilge Kültür Sanat Yayınları.
- Batur, A. (1998). *1925-1950 Döneminde Türkiye Mimarlığı*. Y. Sey içinde, 75 Yılda Değişen Kent ve Mimarlık (s. 209-234). İstanbul: Tarih Vakfı Yayınları.
- Bayazıt, N. (2006). *Kongre Onursal Başkanı'nun Önsözü*. 3. Ulusal Tasarım Kongresi Türkiye'de Tasarımı Tartışmak (s. 11-12). İstanbul: İstanbul Teknik Üniversitesi.
- Bayazıt, N. (2011). *Endüstri Tasarımı Temel Kavramları*. İstanbul: İdeal Kültür Yayıncılık.
- Bayrakçı, O. (1996). *Yerel Ürün Kimliği Küresel Dış Pazar*. N. B.-F.-D. Günal içinde, Tasarımda Evrenselleşme 2. Ulusal Tasarım Kongresi Bildiri Kitabı (s. 93-103). İstanbul: Yapı-Endüstri Merkezi.
- Bilgin, İ. (1998). *Modernleşmenin Toplumsal Hareketliliğin Yörüngesinde Cumhuriyetin İmarı*. Y. Sey içinde, 75 yılda Değişen Kent ve Mimarlık (s. 255-272). İstanbul: Tarih Vakfı Yayınları.
- Bozdoğan, S. (2001). *Modernizmin ve Ulusun İnşası*. İstanbul: Metis Yayınları.
- Cansever, T. (2013). *İstanbul'u Anlamak*. İstanbul: Timaş Yayınları.
- Durmuş, S. (2005). *Türkiye'de Modern Mobilyanın Gelişimi*. İstanbul: Marmara Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü İç Mimarlık A.S.D. Yüksek Lisans Tezi.
- Er, A. (2006). *Tasarımı Türkiye'de Türkiye İçin Tartışmak*. 3. Ulusal Tasarım Kongresi Türkiye'de Tasarımı Tartışmak (s. 15-17). İstanbul: İstanbul Teknik Üniversitesi.

- Fiell, C. &. (1991). *Modern Furniture Classics since 1945*. London: Thames and Hudson.
- Gürel, M. O. (2013). *Bir Saygınlık Stratejisi Olarak Modern Mobilyanın Kullanımı*. U. Şumnu (drl), Erken Cumhuriyet Döneminde Mobilya (s. 121-139). Ankara: TMMOB İçmimarlar Odası Genel Merkezi.
- Hasdoğın, G. (1996). *Tasarım Kavramının Hukuktaki Gelişimi ve Endüstriyel Tasarımların Korunmasına İlişkin Ülkemizdeki Yasal Düzenlemeye Yansımaları*. Tasarımda Evrenselleşme 2. Ulusal Tasarım Kongresi Bildiri Kitabı (s. 21-27). içinde İstanbul: Yapı Endüstri Merkezi.
- İrez, F. (1988). *XIX. Yüzyıl Osmanlı Saray Mobilyası*. Ankara: Atatürk Kültür Merkezi Yayını.
- Karakuş, G. (2007). *Turkish Touch in Design*. İstanbul: Nurus.
- Karakuş, G. (2013). *Erken Modernistler*. U. Şumnu (drl), Erken Cumhuriyet Döneminde Mobilya (s. 109-113). İstanbul: TMMOB İç Mimarlar Odası.
- Karaosmanoğlu, Y. K. (2014). *Ankara*. İstanbul: İletişim Yayınları.
- Kazgan, G. (2013). *Tanzimat'tan 21. Yüzyıla Türkiye Ekonomisi*. İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Kongar, E. (2013). *Toplumsal Değişme Kuramları ve Türkiye Gerçeği*. İstanbul: Remzi Kitapevi.
- Küçükerman, Ö. (2013). *Osmanlı'dan Cumhuriyete Geçiş Yıllarında Avrupa'daki Değişimleri Türkiye'ye Taşıyan Bir Ahşap Ustası: Hayati Görkey*. U. Şumnu (drl), Erken Cumhuriyet Döneminde Mobilya (s. 45-58). İstanbul: TMMOB İçmimarlar Odası Yayınları.
- Lucie-Smith, E. (1993). *Furniture a concise history*. New York: Thames and Hudson.
- Mozota, B. B. (2005). *Tasarım Yönetimi*. İstanbul: Kapital Medya .
- O.A.İ.B. (2014). *Mobilya Sektör Raporu 2014*. Ankara: Orta Doğu İhracatçı Birlikleri Genel Sekreterliği.
- Özer, İ. (2014). *Osmanlı'dan Cumhuriyet'e Yaşam ve Moda*. İstanbul: Truva Yayınları.
- Özkaraman, S. M. (2004, Haziran). *Türkiye'de 1800-2004 yılları arasındaki Değişim Süreci İçinde Tasarımı Etkileyen Faktörler: Ve Bir Örnek Olarak Mobilya Üretimi Modeli*. Doktora Tezi. İstanbul: Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi.

- Sayar, Z. (2013). *Mobilya Meselesi*. U. Şumnu (drl), Erken Cumhuriyet Döneminde Mobilya (s. 29-32). İstanbul: TMMOB İçmimarlar Odası Yayınları.
- Sey, Y. (1998). *Cumhuriyet Döneminde Türkiye'de Mimarlık ve Yapı Üretimi*. Y. Sey (drl), 75 Yılda Değişen Kent ve Mimarlık (s. 25-39). İstanbul: Tarih Vakfı Yayınları.
- Şumnu, U. (2013). *Modern Mekanlarda Oturmak*. U. Şumnu içinde, Erken Cumhuriyet Döneminde Mobilya (s. 9-12). İstanbul: TMMOB İçmimarlar Odası.
- Tanyeli, U. (1998). *1950'lerden bu yana Mimari Paradigmaların Değişimi ve Reel Mimarlık*. Y. Sey (drl), 75 yılda Değişen Kent ve Mimarlık (s. 238). İstanbul: Tarih Vakfı Yayınları.
- Tayanç, T. (1973). *Sanayileşme Sürecinde 50 Yıl*. İstanbul: Milliyet Yayınları.
- Tazegül, M. (2005). *Modernleşme Sürecinde Türkiye*. İstanbul: Babil Yayınları.
- Tekeli, İ. (1998). *Türkiye'de Cumhuriyet Döneminde Kentsel Gelişme ve Kent Planlaması*. Y. Sey (drl), 75 Yılda Değişen Kent ve Mimarlık (s. 1-24). İstanbul: Tarih Vakfı Yayınları.
- Tekeli, İ. (2010). *Sanayi Toplumuna İçin Sanayi Yazıları*. İstanbul: Tarih Vakfı Yurt Yayınları.
- Turan, G. (2009, Temmuz 0). *Türkiye'de Erken Cumhuriyet Dönemi Zanaat ve Endüstri Üretiminde Tasarım*. Doktora Tezi. İstanbul, Türkiye: İstanbul Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Uzunarslan, Ş. (2010). *Cumhuriyet'in İlk Yirmi Yılında Mimarlık Alanındaki Gelişmelerin Mekan ve Mobilyaya Yansımaları*. E. A. İmamoğlu (drl), Cumhuriyet'in Mekanları Zamanları İnsanları (s. 169-186). Ankara: Dipnot Yayınları.
- Yaman, Z. Y. (2014). *Bauhaus ve Söylemleştirilen İç Mekan Anlayışı: Yeni Yaşam, Yeni Dekorasyon, Yeni Mobilya*. A. Aliçavuşoğlu (drl), Bauhaus : Modernleşmenin Tasarımı (s. 201-240). İstanbul: İletişim Yayınları.
- Yılmaz, A. (2005). *Dünden Bugüne Mobilya Tasarımı ve Teknolojisi*. İstanbul: Scala Yayınevi.
- Sürelî Yayınlar**
- Er, A. (1996, Nisan). *Türk Mobilya Endüstrisinde Yeni Ürün Tasarımı*. Yapı Dergisi, s. 111-120.

- Hasdoğan, G. (2014). *Endüstriyel tasarım disiplininin değişen koordinatları*. Marketing Türkiye, Tasarım Eki, 40-41.
- Küçükerman, Ö. (1998). *Osmanlı İmparatorluğu'nda Mobilya*. Tombak Dergisi, s. 22-30.
- Malhan, F. (2007, Temmuz). *Faruk Malhan İmzasıyla Nardan*. (D. Schneider, Röportaj Yapan)
- Malhan, F. (2014). *Tasarım, yaşama dair olmalı*. Marketing Türkiye, Tasarım Eki, s.52-53.

İnternet Kaynakları

- Boyla, O. (25.11.2014). *Mobilya Tarihi*. İstanbul.
www.youblisher.com/pdf/589306
- Eames Official Site. (05.04.2015). *DCW Chair*. Eames Office Work:
<http://www.eamesoffice.com/the-work/dcw/>
- TDK. (2015). (20.05.2015) *Türk Dil Kurumu*. Türk Dil Kurumu Güncel Türkçe Sözlük: <http://tdk.gov.tr/>